

JOCHS
FLORALS DE
BARCELONA

Kodak Super 8

NPZ
Constitution

Fochs Locals

1877

May 19 de sa restauració

JOCHS FLORALS DE BARCELONA

JOCHS FLORALS

DE

BARCELONA

ANY XIX DE LLUR RESTAURACIÓ

MDCCCLXXVII.

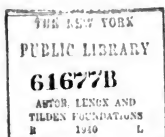

BARCELONA

ESTAMPA DE LA RENAIXENSA

CARRER DE LA PORTA-FERRISSA, 18, BAIXOS

MDCCCLXXVII

ES PROPIETAT. QUEDA FET LO
DIPÓSIT QUE MARCA LA LLEY.
DRETS DE TRADUCCIÓ Y REPRO-
DUCCIÓ RESERVATS.

JOCHS FLORALS

DE

BARCELONA

CONSISTORI DE MDCCCLXXVII

MANTENEDORS

Excm. Sr. D. Antoni Ros de Olano, *President*.

D. Gonzalo Serraclara.

D. Vicens Boix.

D. Francisco Miquel y Badía.

D. Andreu Balaguer y Merino.

D. Joseph Blanch y Piera.

D. Joaquim Riera y Bertran, *Secretari*.

REINA DE LA FESTA

DONYA JOSEFINA SABATER DE ALDAVERT.

N Y P L

EX-MANTENEDORS

CONSISTORI DE MDCCCLIX.

D. Manel Milà y Fontana's, *President*.

EXCM. SR. D. VÍCTOR BALAGUER. D. Miquel Victorià Amer.

D. JOAQUIM RUBIÓ Y ORS.

» J. LLUIS PONS Y GALLARZA.

† D. Joan Cortada.

» Antoni de Bofarull, *Secretari*.

REYNA DE LA FESTA

Donya Maria Mendoza de Vives

CONSISTORI DE MDCCCLX.

† Excm. Sr. D. Francisco Permanyer y Tuyet, *President*.

† D. Joaquim Roca y Cornet. † D. M. Flotats y Comabella.

† » J. A. Llobet y Vall-lloera. D. Joan Manyé y Flaquer.

† » Vicens Joaquim Bastús.

» ADOLF BLANCH, *Secretari*.

REYNA DE LA FESTA

Donya Elisea Lluch de Rubió.

CONSISTORI DE MDCCCLXI.

† D. Lluís Gonzaga de Pons y de Fuster, *President*.

D. JOAQUIM RUBIÓ Y ORS.

† D. Pau Estorch y Siqués.

» Antoni Bergnes.

» Joseph Leopold Feu.

» Lluís Cutchet.

» Manel de Lasarte, *Secretari*.

REYNA DE LA FESTA

Donya Carme de Bofarull.

CONSISTORI DE MDCCCLXII.

† D. Joan Illas y Vidal, *President*.

D. MARIAN AGUILÓ Y FUSTER.

D. Manel Angelon.

» Joseph Coll y Vehí.

» Joseph Llausàs.

† D. Miquel Anton Martí.

» VÍCTOR BALAGUER, *Secretari*.

REYNA DE LA FESTA

Donya Maria Josepha Massanés de González.

J A V N

CONSISTORI DE MDCCCLXIII.

† D. Brauli Foz, *President.*

D. Terenci Thos y Codina. D. Manel Anglasell.

» Manel Milá y Fontanals. † » Joseph Subirana.

EXCM. SR. D. VÍCTOR BALAGUER. » Eussebi Pascual, *Secretari.*

REYNA DE LA FESTA

Senyora esposa del Excel·lentísim Senyor Governador Civil

EN REPRESENTACIÓ

de S. A. la Sereníssima Senyora Duquesa de Montpensier.

CONSISTORI DE MDCCCLXIV.

† D. Joan Cortada, *President.*

D. Celestí Barallat.

D. Gregori Amado Larrosa.

» Miquel Victoriá Amer. † » Narcís Gay.

» Antoni Camps y Fabrés. » Damás Calvet, *Secretari.*

REYNA DE LA FESTA

Donya Victoria Penya de Amer.

CONSISTORI MDCCCLXV.

D. Antoni de Bofarull, *President.*

D. ADOLF BLANCH.

D. Francisco Muñs.

» GERONI ROSSELLÓ.

» Damás Calvet.

» D. Lluís Roca y Florejachs. » Víctor Gebhardt, *Secretari.*

REYNA DE LA FESTA

Donya Elena Caballer de Roca.

CONSISTORI DE MDCCCLXVI.

D. Pau Valls, *President.*

D. Francisco Morera.

D. Silví Thos y Codina.

» Teodoro Llorehte.

» Eduart Vidal y Valenciano.

» Víctor Gebhardt.

† » Robert Robert, *Secretari.*

REYNA DE LA FESTA.

Donya Manela Luna Mendez de Vigo

CONSISTORI DE MDCCCLXVII.

D. MARIAN AGUILÓ Y FUSTER, *President*.

D. Gayetà Vidal y Valenciano. † D. Robert Robert.

» F. Román y Puigdemolas. » Marian Fonts.

» Joaquim Sitjar y Bulcegura. » F. Maspons y Labrós. *Scrí.*

REINA DE LA FESTA

Donya Dolors Llopart de Muns.

CONSISTORI DE MDCCCLXVIII.

EXCM. SR. D. VÍCTOR BALAGUER, *President*.

D. Jascinto Labaila.

D. FREDERICH SOLE.

» Felip Bertran.

» Francisco Maspons y Labrós.

» Felip Jascinto Sala.

» F. Miquel y Badia, *Secretari*.

REINA DE LA FESTA

Donya Carme Mercader.

CONSISTORI DE MDCCCLXIX.

D. ADOLF BLANCH Y CORTADA, *President*.

† D. Eusebi Anglora.

D. Joseph Roca y Roca.

D. Joseph Maria Arnau.

» Francisco Miquel y Badia.

Mos. Jascinto Verdager, *Pbre.* » Pere de Rosselló, *Secretari*.

REINA DE LA FESTA

Donya Mercé Estrada.

CONSISTORI DE MDCCCLXX.

D. JOSEPH LLUIS PONS Y GALLARZA, *President*.Mos. Salvador Mestres, *Pbre.*

D. Joaquim Riera y Bertrán.

D. Ignasi Ramon Miró.

» Pere de Rosselló.

» Joseph Puiggarí.

» Joseph de Palau, *Secretari*.

REINA DE LA FESTA

Donya Francisca Nanot-Renart.

CONSISTORI DE MDCCCLXXI.

† D. Estanislau Reynals y Rabassa, *President*.

D. Miquel Victorià Amer. † D. Xavier Llorens y Barba.

» Joseph d' Argullol y Serra. » Joseph de Palau y Huguet.

» Rafel Ferrer y Bigné. » Joan Montserrat, *Secretari*.

REINA DE LA FESTA

Donya Antonia Sacanella de Blanch

CONSISTORI DE MDCCCLXXII.

D. Joseph de Letamendi, *President.*

D. Manel Angelon.	D. Vicens Wenceslau Querol.
» Felix María Falguera.	Mos. F. Sellarés de Iborra, <i>Pbre.</i>
» Joan Montserrat y Archis.	D. Joseph Coroleu, <i>Secretari.</i>

REYNA DE LA FESTA.

Donya Maria Hubert.

CONSISTORI DE MDCCCLXXIII.

D. GERONI ROSSELLÓ, *President.*

D. MARIAN AGUILÓ Y FUSTER	D. Antoni Camps y Fabrés.
» Lluís Roca y Florejachs.	» Joseph Coroleu.
Excm. Sr. D. Albert de Quintana. Mos. JAUME COLLELL, <i>Pbre. Scri.</i>	

REYNA DE LA FESTA

Excma. Sra. D.ª Oriola de Quintana y Serra.

CONSISTORI DE MDCCCLXXIV.

EXCM. SR. D. ALBERT DE QUINTANA, *President.*

D. MARIAN AGUILÓ Y FUSTER.	D. F. Masferrer y Arquimbau.
» Antoni Camps y Fabrés.	» Pere Nanot-Renart.
† D. Joseph Coll y Vehí.	» J. Sardá y Lloret, <i>Secretari.</i>

REYNA DE LA FESTA

Donya Antonia Ubach y Gutierrez.

CONSISTORI DE MDCCCLXXV.

D. FRANCESC PELAY BRIZ, *President.*

D. ADOLF BLANCH Y CORTADA.	D. Antoni Aulestia y Pijoan.
» Celestí Barallat y Falguera.	» Joaquim Fontanals del Castillo
» Joseph Balari y Jovany.	» Joseph Roca y Roca, <i>Secretari.</i>

REYNA DE LA FESTA

Donya Rosa Pigrau.

CONSISTORI DE MDCCCLXXVI.

D. Lluís Cutchet, *President.*

D. Antoni de Bofarull.	D. Damás Calvet.
» Pere de Rosselló.	» Enrich Claudi Girbal.
» Joseph Roca y Roca.	» Joseph Blanch y Piera, <i>Secretari.</i>

REYNA DE LA FESTA

Donya Emilia Palau González de Quijano.

MESTRES EN GAY SABER.

- Excm. Sr. D. Víctor Balaguer, *proclamat en 20 de Juny de 1861.*
 D. Geroni Rosselló, *proclamat en 4 de Maig de 1862.*
 » Joaquim Rubió y Ors, *proclamat en 3 de Maig de 1863.*
 » Marian Aguiló y Fuster, *proclamat en 6 de Maig de 1866.*
 » Joseph Lluís Pons y Gallarza, *proclamat en 5 de Maig de 1867.*
 » Adolf Blanch y Cortada, *proclamat en 3 de Maig de 1868.*
 » Francesch Pelay Briz, *proclamat en 2 de Maig de 1869.*
 Mos. Jaume Collell y Bancells, *Pbre., proclamat en 7 de Maig de 1871.*
 D. Tomás Forteza, *proclamat en 5 de Maig de 1873.*
 » Francesch Ubach y Vinyeta, *proclamat en 3 de Maig de 1874.*
 » Frederich Soler y Hubert, *proclamat en 2 de Maig de 1875.*
 » Angel Guimerá, *proclamat en 6 de Maig de 1877.*

AUTORS

QUE HAN OBTINGUT PREMIS ORDINARIS.

D. ^a Isabel de Villamartin..	2
D. MARIAN AGUILÓ Y FUSTER..	3
» Tomás Aguiló..	1
» Miquel Victoriá Amer..	1
EXCM. SR. D. VÍCTOR BALAGUER..	1
D. ADOLF BLANCH Y CORTADA..	3
» FRANCESCH PELAY BRIZ..	4
» Damás Calvet..	2
» Antoni Camps y Fabrés..	1
» Emili Coca y Collado..	1
MOSEN JAUME COLLELL, <i>Pbre.</i>	3
D. Marian Fonts..	1
» TOMÁS FORTEZA..	3

D. ANGEL GUIMERÀ.	4
» Anicet de Pagés de Puig.	1
» Ramon Picó y Campamar.. . . .	1
» JOSEPH LLUIS PONS Y GALLARZA.	3
EXCM. SR. D. ALBERT DE QUINTANA.	1
D. Isidro Reventós.	1
» Lluís Roca y Florejachs.	1
» GERONI ROSSELLÓ.	2
» JOAQUIM RUBIÓ Y ORS.	3
» FREDERICH SOLER.	3
» Silví Thos y Codina.	1
» Terenci Thos y Codina.	1
» FRANCESCH UBACH Y VINYETA.	3
Mossen Jascinto Verdaguer.	2

AUTORS

QUE HAN OBTINGUT PREMIS EXTRAORDINARIS.

D.ª María Massanés de Gonzalez.	1
» Victoria Penya d' Amer.	1
D. Antoni Auléstia y Pijoan.	1
EXCM. SR. D. VÍCTOR BALAGUER.	2
D. Joaquim M. Bartrina.	1
» ADOLF BLANCH Y CORTADA.. . . .	1
» Antoni de Bofarull.	3
» Antoni Camps y Fabrés.	1
<i>Lo Canoner de Miramar.</i>	1
D. Antoni Careta y Vidal.. . . .	1
MOSSEN JAUME COLLELL.	1
Srs. Coroleu y Pella.	1
† D. Salvador Estrada.	1
D. Joan Baptista Ferrer.	1
† D. Guillem Forteza.	1
D. TOMÁS FORTEZA.	2
» Víctor Gebhardt.	1
» Joseph Martí y Folguera.	4

• Apeles Mestres.	1
• Manel Milá y Fontanals.	1
• Antoni Molins y Sirera.	1
• Anicet de Pagés de Puig.	2
• Joseph de Palau y Huguet.	1
• Pere de Alcántara Penya.	1
• Ramon Picó y Campamar.	1
• JOSEPH LLUIS PONS Y GALLARZA.	1
Excm. Sr. D. Albert de Quintana.	1
D. Isidro Reventós.	3
• Joaquim Riera y Bertran.	2
• Lluís Roca y Florejachs.	2
• GERONI ROSSELLÓ.	1
• JOAQUIM RUBÍ Y ORS.	4
• FREDERICH SOLER.	2
• Terenci Thos y Codina.	1
• Jascinto Torres y Reyetó.	1
• FRANCESCH UBACH Y VINYETA.	3
Mossen Jascinto Verdaguer, <i>Pbre.</i>	3
D. Eduart Vidal y Valenciano.	1
• Gayetá Vidal y Valenciano.	1

AUTORS

QUE HAN OBTINGUT ACCÉSSIT.

D. ^a Maria de Bell-lloch.	1
• Victoria Penya d' Amer.	2
Mme. Rosa Anais de Roumanille.	1
D. Tomás Aguiló.	1
• Miquel Victoriá Amer.	1
• Joseph de Argullol y Serra.	1
• Antoni Auléstia y Pijoan.	1
EXCM SR. D. VÍCTOR BALAGUER.	3
D. ADOLF BLANCH Y CORTADA.	2
• Antoni de Bofarull.	8
• FRANCESCH PELAY BRIZ.	3

D. Damás Calvet..	5
» Antoni Camps y Fabrés..	8
C. de M..	1
<i>Lo Cançoner de Vilatorr.</i> ..	1
D. Emili Coca y Collado..	2
MOSEN JAUME COLLELL Y BANCELLS, <i>Pbre.</i>	1
D. Joseph Coroleu é Inglada..	1
» Miquel Costa y Llobera..	1
» D. Salvador Estrada..	1
<i>Un fadri de Montanya.</i> ..	1
D. Bartomeu Ferrá y Perelló..	2
» Marian Fonts..	3
† D. Guillem Forteza..	1
D. TOMÁS FORTEZA..	2
» Joseph Franquesa y Gomis..	2
» Martí Genís y Aguilar..	1
» Salvador Genís..	1
» ANGEL GUIMERÁ..	1
<i>Jordi.</i> ..	3
D. Manel de Lasarte..	1
» Teodoro Llorente..	1
» Joseph Martí y Folguera..	7
» Francesch Matheu y Fornells..	3
» Gabriel Maura..	1
» Antoni Molins y Sirera..	1
» Joan Monné..	1
<i>Armengol de Montsech.</i> ..	1
D. Joan Montserrat y Archs..	1
» Francisco Muns..	1
» Pere Nanot-Renart..	1
» Joan Nebot y Casas..	1
» Matheu Obrador y Bennasar..	2
» Anicet de Pagés de Puig..	7
» Pere de Alcántara Penya y Nicolau..	4
» <i>Pere Pi y Parera.</i> ..	1
» Ramon Picó y Campamar..	6
† D. Felip Pirozzini y Martí..	3
D. Félix Pizcueta..	2
» <i>Carles Pons de Ginabreda.</i> ..	1
» JOSEPH LLUIS PONS Y GALLARZA..	2
Excm. Sr. D. Albert de Quintana..	2
D. Isidro Reventós y Amigué..	2
» Joaquim Riera y Bertran..	7
» Lluís Roca y Florejachs..	4

» Joseph Roca y Roca.	2
» JOAQUIM RUBIÓ Y ORS.	1
» FREDERICH SOLER.	3
<i>E. T. de M.</i>	2
D. Joseph Taronj i y Cortés.	2
» Terenci Thos y Codina.	4
» Jascinto Torres y Reyetó.	1
» FRANCESCH UBACH Y VINYETA.	9
» Pere Antoni Ventalló.	2
Mossen Jascinto Verdaguer.	4
D. Gayetá Vidal y Valenciano.	1
» Pere Ramon Vidal.	2
» Miquel Zavaleta.	1
<i>Anónims.</i>	8

ADJUNTS HONORARIS

Excm. Ajuntament de Barcelona.
 Excma. Diputació provincial de Barcelona.
 Excma. Diputació provincial de Gerona.
 Excma. Diputació provincial de Tarragona.
 Excma. Diputació provincial de Lleyda.
 Excma. Diputació provincial de las Balears.
 Excma. Diputació provincial d' Alacant.
 M. I. Sr. Rector d' esta Universitat.
 M. I. Sr. President de la Academia de Bonas Llettras.
 LOS MESTRES EN GAY SABER.

ADJUNTS PROTECTORS

D. Francesch Domingo.
 » Joaquim Fontanals del Castillo.
 » Ignasi Fontrodona.

- Emili Güell.
- Francisco Mandri Dezo.
- Joseph Anton Muntadas.
- Fernando Puig.
- Agustí Robert.
- Baldomero Roig.
- Joseph M.ª Serra.

ADJUNTS NUMERARIS

Aguilar Francisco de P.	Bartrina Joaquim M. ^a
Aguiló Plácit.	Bardera Ramon.
Aldavert Pere.	Bas A. Ignasi.
Aleu Anton de Pádua.	Bertran Feliph.
Alier Bonaventura.	Bertran y Bros Pau.
Almirall y Vidal Joseph.	Blanch Joseph.
Alumar Evaristo.	Boada y Travessa Gabriel.
Amat Gervasi.	Bonay Alfonso.
Amell Manel.	Bonay Frederich.
Amer Miquel Victoriá.	Bordas Frederich.
Angelon Manel.	Borrás Francisco.
Anglasell Manel.	Bosch y Puig Ivo.
Argullol Joseph de.	Bulbena Pere.
Armengol y Cornet Pere.	Cabanyes Llorens de.
Artigas Joan.	Cadafalch Joaquim.
Arús y Arderiu Rossendo.	Cadena Jaume.
Armet y Ricart Salvador.	Calafell Jaume M.
Armet y Viver Roman.	Calvell Pau.
Arteman Miquel.	Camins Alvar M. de.
Auléstia y Pijoan Antoni.	Camps y Rafecas Joseph.
Aymami Joaquim.	Camps y Fabrés Antoni.
Badia y Saladrigas Joseph.	Canyellas y Rodon Joseph.
Bagunyá Jaume.	Canal Joseph.
Balaguer y Merino Andréu.	Canals Eduart de
Balaguer y Torner Andreu.	Capella Timoteu.
Balari y Jovany Joseph.	Cárles Baudili.
Barallat Celestí.	Cardellach Carles L.

Careta Antoni.	Gay Ramon Manel.
Casademunt Adrià.	Gaza Alfredo.
Castellet Joseph.	Gibert y Riera Eduart.
Catà de la Torre Ramon M.	Gibert y Batlle Eduart.
Claparols Pere.	Girona Ignasi.
Ceballos Ignasi de.	Gispert Manel.
Colom y Torrens Francisco.	Góngora Lluís.
Coll Lluís.	Grau Ventura.
Coroleu é Inglada Joseph.	Grenzner Manel.
Cortada Gonzalo.	Giralt Antoni.
Cuadras Francisco.	Guasch Joaquim.
Cuadras y Feliu Manel	Guimerà Angel.
Cusachs Andreu,	Gusi Pere.
Cutchet Lluís.	Imbert Eduart.
Cuyàs Antoni.	Jaumar Joseph A.
Dalmau Jaume.	Jordà Frederich.
Danés Joseph.	Junyent Joan.
Domenech Lluís.	Labonne Joseph.
Domingo Francisco A.	Lapeira Enrich.
Doria Francisco.	Lacoma Domingo.
Durán y Bas Manel.	Letamendi Joseph de
Ensenyat Joan.	Llagostera Francisco.
Espinach Anicet.	Llampallas Antoni.
Estradé Francisco.	Llansa Manel de
Estalella Antoni	Llansa Rafel de.
Estasen Eugeni.	Llausàs Joseph.
Estrader Joseph.	Llavallol Teodoro.
Falguera Félix M.	Lleó Modest.
Fargas y Soler Anton.	Lligé Joan.
Farnés Sebastià.	Macià Manel.
Fasant Francisco.	Macià y Pujol Eussebi.
Fauró Joan B.	Malagrida Miquel.
Feliu y Lloret Joseph.	Maluquer y Viladot Joan.
Ferrer y Codina Antoni.	Mandado Rupert.
Ferrer y Vidal Joseph.	Manyé Francisco.
Fiter é Inglés Joseph.	Manyé y Flaquer Joan.
Flaquer Joseph.	Marqués Antoni.
Fochs y Ódena Emili.	Marqués Ramon.
Font Joan.	Marsillach Joan.
Font Víctor.	Martí y Sagristà Miquel.
Forns Francisco de P.	Martí y Garriga Francisco.
Gali Miquel.	Martorell Bernardino.
Gallart Arturo.	Mariezcurrera Heribert.
Garriga Joseph.	Maristany Francisco P.

Maseras Joseph M. ^a	Pau Francisco Manel.
Massó Antoni.	Pecero Manel M. de.
Matheu Joaquim.	Pella y Bofill Joseph.
Matheu y Fornells Francesh.	Pella y Forgas Joseph.
Maspons Francisco.	Peradaltas Francisco.
Maspons Mariano.	Permanyer Joan.
Maspons Matheu.	Perpinyá y Pujol Joan.
Masriera Frederich.	Pers y Ramona Magí.
Masriera Joseph.	Pirozzini Cárlos.
Mestres Apeles.	Piera Antoni.
Mestres Salvador.	Planella Macari.
Mias Pere.	Planas Francisco.
Mimó y Caba Claudi	Poch Ricardo.
Miquel y Badia Francisco.	Pons y Massaveu Joan.
Miquelarena Ramon de.	Porcar y Tió Manel.
Miravent Joseph.	Prat y Badia Jaume.
Miró Ignasi Ramon.	Prats Frederich.
Mitjans Vilajeliu Julio.	Puig y Savall Lluís.
Molet y Micer Lluís.	Puig Francisco.
Montserrat Joan.	Puig y Martí Francisco.
Mornau Delfi.	Puiguriguer Jaume.
Morull Joseph.	Pigrau Cárlos.
Muró Joseph.	Pompido Cosme.
Mundi Jaume.	Quintana Albert de.
Mundó Joan.	Reventós Isidro.
Munner Pau.	Reventós Joseph.
Morgadas y Gili J.	Reck Cárlos.
Nanot-Renart Pere.	Rialp y Ortell Joseph.
Napoleon Emili.	Ribas Gonzalo.
Negre Joaquim de.	Ribó Pau.
Navarro y Ferreres Joan.	Riera y Penosa Jaume.
Novas Rosendo.	Rius de Llosellas Leopold.
Nuri Ramon.	Rius y Taulat Francisco de P.
Obiols Joan B.	Roca y Florejachs Lluís.
Obiols y Solá Joseph.	Roca y Roca Joseph.
Oliveras Anton.	Roca y Fiter Joseph.
Oller Narcís.	Ros de Olano Antoni.
Palau y Gonzalez Perc.	Rodoreda y Santigós Joseph.
Parés Ignaci.	Rogent Elias.
Parés Ildefonso.	Roig y Tapis Pauli.
Pascual y Nin Joan.	Romaní Francisco.
Pascual Manel.	Romeu Manel.
Pascual Francisco.	Ronquillo Francisco de P.
Pascual Costa Joan.	Rossell Pere.

Rosselló Pere de.	Torrents y Monner.
Sala Felip Jascinto.	Torrents y Torres Antoni.
Sala y Martí Joaquim.	Torres César August.
Saleta Felip de.	Torres y Torrents Mancel.
Sandiumenge Joseph.	Torres Joseph A.
Sagrera Conrat.	Torres y Reyetó Jascinto.
Sanchez y Merli Lluís.	Traval Angel.
Sans Mariano de.	Trilla Agustí.
Santaló Pere.	Tintoré Francisco Maria.
Santamaria Pere.	Tuyet Simeon.
Santamaria Alfredo.	Ubach y Vinyeta Jaume.
Santamaria Arturo.	Urgellés de Tovar Agustí.
Sarda y Lloret Joan.	Urgell Jaume.
Segura y Marrugat Isidro.	Urrejola Hermenégildo.
Sagrera Conrat.	Valls Pau.
Serra Ramon Andreu.	Valls y Vicens Joseph M.
Serra y Pausas Joan.	Valls Agustí.
Serra y Torruella Pere.	Vehils Antoni.
Serra Jaume.	Ventosa Andreu.
Serra y Solé Joan.	Verdaguer Jascinto.
Serraclara Gonzalo.	Verdaguer Alvar.
Serrahima Maurici.	Vidal Enrich Xavier.
Serramitjana Pere.	Vidal Modest.
Sert Domingo.	Vidal Valenciano Eduart.
Siscar Ramon de.	Vidal y Valenciano Gayetá.
Solá y Guixa Trinitat.	Vidiella Cárlos G.
Soler Benaprés Magí.	Vilanova Antoni.
Sol Joan.	Vilar Jaume.
Solo Joseph Enrich.	Viader Lluís.
Sunyol Esteve.	Vilarrasa Joseph.
Sunyol Ramon.	Vilaseca Isidro.
Sturzenegger Jaume.	Vilaseca Joseph.
Talet Baltasar.	Villar Francisco de P. del.
Thomas y Bigas Joseph.	Vinardell Joaquim.
Tintorer Joaquim M.	Vinyas Jaume.
Tobella Francisco X.	Vives Pere Nolasco.
Tolrá Joseph.	Viza y Martí Joan.
Torradella Esteve.	Xiró y Jordá Cárlos.

ADJUNTS FORANS

Gerona.

- D. Joan Baptista Ferrer
• Joaquim Riera y Bertran.

La Bisbal.

- D. Joaquim Sitjar y Bulcegura.
• Joan Sitjar y Bulcegura.

La Garriga.

- D. Salvador Busquet.
• Joseph de Rosselló.

Palma de Mallorca.

- D. Joseph Lluís Aguiló.
• Bartomeu Ferrá.
• Francesch Forteza.
• Lluís Fuster.
• Gabriel Maura.
• Matheu Obrador y Bennasar.
Hltre. Sr. D. Miquel Penya y Mut, *Pbre*
D. Pere de Alcántara Penya y Nicolau.

Pollensa.

- D. Miquel Costa Llobera.

Reus.

- D. Joseph Martí y Folguera

Sant Celoni.

- D. Miquel Draper.

Sarreal.

- D. Jaume Ramon y Vidales.

ACTA DE LA FESTA

En la ciutat de Barcelona, á la una de la tarde del dia 6, primer diumenge de Maig del any 1877, tingué lloch en la gran sala del Teatro Principal la festa solemne dels Jochs Florals, dinovena de llur restauració.

Concurrencia inmensa omplia 'l local decorat ab lo caràcter y lluhiment requerits.

Se colocá en lo vestibul del edifici la orquesta generosament cedida per l' Excm. Ajuntament d'aquesta capital, tocant diversas y adequadas composicions ab l' acert que tè acreditat.

La comitiva oficial, precedida del Excm. Sr. Gobernador de la Provincia, D. Cástor Ibañez de Aldecoa, y composta de numerosas comissions del Excelentíssim Ajuntament, de la Excma. Diputació provincial y de moltes altrás distingidas Autoritats y Corporacions, entrá en la Sala, immediatament seguida per los set Mantenedors.

Als acorts de la popular «Marxa del Rey En Joan» fou ocupat l' estrado presidencial, y l' Excm. Sr. Gobernador declará obert l' acte, pronunciant un breu

y atinat Discurs (N.º I) en que demostrà la compatibilitat de la carrera de las armas ab las tareas literarias y trassà compendiosament la historia dels Jochs Florals, dels que se 'n declarà, com en los dos anys anteriors, defensor entussiasta.—Lo concurs aplaudi unánim las frases del parlament.

Tot seguit lo President del Consistori, Excm. Senyor D. Antoni Ros de Olano, donà lectura d'un ben meditat y eloqüent Discurs (N.º II) que, interromput ab demostracions d'apreci, fou coronat ab general y prolongada salva d'aplaudiments.

Llegí despres sa Memoria (N.º III) l' infrascrit Secretari, y va procedir á la obertura dels plechs que contenian los noms dels autors premiats, formulant, avans de proclamarlos, la opinió del Consistori relativa á cada composició triada.

Resultà ésser autor de la poesia L' ANY MIL (N.º IV) y guanyà en conseqüencia la Flor Natural, consistent en una *azalea indica lillii flora*, D. Angel Guimerà, qui 'n feu present á la senyora donya Josefina Sabater de Aldavert. Passà esta á ocupar l' honorífich setial disposat al efecte, entre grans aplausos, essent aclamada Reyna de la Festa.—De la nomenada composició 'n feu lectura lo Mantenedor D. Gonzalo Serrallera.

Lo primer accéssit al mentat premi de «honor y cortesía» l' obtingué D. Joseph Franquesa y Gomis ab sa poesia L' ANADA A MONTSERRAT (N.º V) meresquent l' accéssit segon D. Anicet de Pagès de Puig per sa balada L' ÀNIMA EN PENA (N.º VI).

Del premi de «Patria», que consistia en una Englantina d' or, se 'n feu entrega, com autor de la poesia LO DARRER PLANT DE 'N CLARIS (N.º VII), á D. Angel Guimerà, al qual proclamá 'l senyor President del

Consistori Mestre en Gay Saber, per haver guanyat los tres premis ordinaris que prescriu l' article únic del titol V dels Estatuts.—Llegí la composició Don Joseph Roca y Roca.

Obert lo plech corresponent al autor de la poesia LA BATALLA DEL PORT (N.º VIII) distingida ab lo primer accéssit á la predita joia, s' hi trobá 'l nom de D. PERE PI Y PARERA. Lo segon accéssit s' adjudicá á D. JOSEPH MARTI Y FOLGUERA per son romanç històrich LA CAMPANA D' OSCA (N.º IX).

Se discerní 'l premi de la Viola d' or y plata al mencionat D. Angel Guimerá autor de la poesia ROMATGE (N.º X), de la que'n doná lectura 'l mantenedor D. Joseph Blanch y Piera.

Obtingut fou l' accéssit únic al sobredit premi per D. Emili Coca y Collado, que resultá haver escrit la poesia titulada LO FLOR DE JEREMÍAS (N.º XI).

Acte seguit va passarse á la proclamació dels noms dels autors que havian merescut los dos únichs premis extraordinaris concedits.

Del ofert per lo «Centro de Lectura de Reus» consistent en una Ploma d' or y plata y Titol de soci de mérit d' aquella Institució, n' aparegué merexedor D. Anicet de Pagés de Puig per sa poesia A UNA DONA (N.º XII), que llegí 'l senyor Blanch.

Lo premi de la Exema. Diputació provincial de Barcelona (Colecció completa dels més celebrats poemas antichs y moderns) fou otorgat á D. Jascinto Verdaguer, pbre., com autor del poema L' ATLÁNTIDA (N.º XIII).—D' esta obra 'n doná á conéixer tres diversos passatjes lo citat senyor Blanch, havent de repetir, á instancias reiteradas del concurs, lo fracament nomenat «Lo somni de Isabel».

L' auditori aplaudí als autors premiats y tributá

vivas mostrars de simpatia á cada una de las composicions que 's llegiren.

Foren seguidament cremats los plechs corresponents als autors d' obras no premiadas.

Altres dels set mantenedors, lo molt lltre. Senyor D. Vicens Boix, passá á llegir son galan y molt espresiu Discurs de gracias (N.º XIV), que meresqué reiterats y unánims ap'laudiments.

De tot lo qual tinch l' honor d' exténdren la present acta, com Secretari del Consistori, certificantla en lo lloch y data al comens senyalats.

JOAQUIM RIERA Y BERTRAN.

N.º I. — DISCURS DEL EXCM. SR. GOBERNADOR DE LA
PROVINCIA, D. CÁSTOR IBAÑEZ DE ALDECOA.

N.º II.—DISCURS DEL SR. PRESIDENT DEL CONSISTORI,
EXCM. SR. D. ANTONI ROS DE OLANO.

N.º III.—MEMORIA DEL SR. SECRETARI DEL CONSISTORI,
D. JOAQUIM RIERA Y BIRTRAN.

DISCURS

DEL EXCM. SR. GOBERNADOR DE LA PROVINCIA

D. CASTOR IBAÑEZ DE ALDECOA

DIGNO es, Señores, de observacion el hecho de que la poesia se haya conocido en todas las edades, y de que, por medio de ella, haya el hombre manifestado las más opuestas sensaciones, los más encontrados afectos, espresando su indignacion unas veces, y exhalando, en otras, los dolores de su alma y las aspiraciones de su corazon.

Digno es tambien de mencionarse cómo las organizaciones más enérgicas y mejor templadas para la lucha de las armas, han sabido sentir su inspiracion cuasi divina, y cómo, dejando la espada, para cojer el estilo ó la pluma, han legado á la posteridad monumentos literarios, que sin ella parecieran impropios del fragor de las batallas y de la vida penosa de los campamentos.

Tirteo enardecia con sus versos á los griegos, y Julio César ha narrado sus campañas en tan elegante y

clásica forma, que sus *Comentarios* son modelo que deben imitar todos los buenos historiadores.

En España, Cervantes, Garcilaso, Ercilla y otros muchos, cuya enumeracion fuera interminable, nos han dejado imperecedera y grata memoria, más que por sus grandes hazañas militares, por las obras de su poética inspiracion.

Y no sólo se han cultivado la poesía y las bellas letras en aquellos idiomas estendidos por vastos espacios del globo, sinó que, hasta en los que á más limitada zona se concretaban, y de los guerreros que las han habitado, han recibido ferviente y respetuoso culto.

Don Jaime el Conquistador en el *Libre de la Sabiesa*, y Muntaner en su *Crónica*, nos han dejado pruebas relevantes de esta verdad.

No es, por tanto, de estrañar que el territorio natal de aquellos héroes, la patria de los Almogavares, que tan famosos se hicieron en Asia, crease y hoy mantenga una institucion que le permita cantar sus pasadas glorias, y ha dado siempre loable desahogo á la vehemencia de sus concertados sentimientos.

Así se comprende y esplica, sin esfuerzo, cómo siete distinguidos ciudadanos se reunieron en Tolosa, á fines del siglo XIV, y, tratando de restaurar la literatura románica, reservada entónces á los Trovadores, fundaran, con aprobacion del Consejo de la Ciudad, los Juegos Florales.

Invitaron á todos los poetas de la lengua de Oc; señalaron, para premio, joyas que representaban flores, y dieron el nombre de «*Gaya Ciencia*» ó de la Alegría, al arte que con tanta pasion se profesaba en el mediodía de Francia, y que la liberalidad de Clemencia Isaura contribuyó á sostener.

Don Juan I de Aragon, «*el amador de la gentileza*», el Rey D. Martín y D. Fernando el de Antequera asignaron rentas, para que, en Barcelona, á imitacion de lo que en Tolosa, París y otras ciudades se hacia, se fundara un Consistorio de Juegos Florales.

Don Enrique de Aragon, más conocido por el Marqués de Villena, realzó su importancia, así por haber escrito el *Arte de trovar*, como por la pompa con que celebraba estas fiestas literarias.

Algunos siglos trascurrieron despues, sin que la historia nos hable de nuevas fiestas para honrar el «*Gay saber*». Parece que estaba reservada al siglo XIX su completa y más sólida restauracion.

La Academia de Buenas Letras de Barcelona abrió, en 1841, un certámen al que pudieran concurrir todos los ingenios, y si bien no todas las obras debian estar, ni estuvieron, escritas en lengua catalana, los premios establecidos se adjudicaron, con gloria para los progresos de la historia y de la poesia y para sus laureados autores.

El Ilustre Cabildo de este Municipio restableció, en 1859, esta solemnidad anual que hoy me cabe la honra de presidir por tercera vez; y desde entónces viene celebrándose, sin que las desgracias que constantemente han afligido á nuestra desventurada pátria hayan sido poderosas á interrumpirla.

Nada hay ya que temer por su conservacion. El aumento progresivo que acusa el número de las composiciones presentadas á los concursos; el interés creciente que escitan; el mérito literario cada día mayor que en ellas se descubre, son prenda segura de que mantendreis, como venerando recuerdo, este interesante certámen, y de que no morirá la lengua que hablaron y extendieron vuestros egregios progenitores.

Continuad enriqueciéndola, con el mismo entusiasmo que hasta ahora mostrais por sostenerla viva y pujante, y estad seguros de que las generaciones venideras os aplaudirán, por haberlas entregado, acrecentado é incólume, el valioso tesoro de la Literatura Catalana.

HE DICHO.

Senyors:

MITJA centúria fa que, per seguir la carrera de las armas, deixí aquesta terra de mon afecte natural.

Llayoras no parlavan encara las lletres catalanas.

Quan los desterrats arriban á la Pátria, senten aixamplarse 'l cor, mentres que trovan débils totas las espressions pera saludarla.

Aquell acte es de veneració.

Aixís jo, al referme de la ausencia, veyentme entre mitj de vosaltres, aquí ahont s' escoltan los himnes de resurrecció del *Gay Saber*, despertant la tradició, evocant la historia, sento que á llurs ritmes s'acompassen las incansables máquinas de la industria catalana.

¡Que tè d' estrany! ¿Qui no disculpará que ma veu tremoli conmoguda pel' sant temor de qui penetra en un temple?

A tal fi, un il·lustre President de est Consistori, ab singular ingeni trobá y exposá, en 1870, bellíssima

alegoria, la qual me permeto recordarvos. Presenta 'ls Jochs Florals, en sa naixensa, com infantó en bressol voltat de la parentela y dels amichs; conduheixlo adolescent, tot amestrantlo, fins que l'estableix en la palestra de la controvérsia científica y literaria, ja en la edat viril.

Fa set anys, y aquell infant, home fet y robust, vé al torneig armat d'armas cortesas.

Jo, lo menys esport dels contendents en esta noble lluita, sòls enrahonaré — fent de ma part lo més gran esfors — pera significarvos l'agrahiment que sento al véurem ara honrat per vosaltres, sens altre mereixement que la meua amor á la terra catalana; y seguidament será bo que m'avansi á pagar homenatge á las que aquí representan á la més bella meytat de la humana naturalesa, devant la qual l'altra 's postra sens despéndres de sa noble altivesa. Y aixó es tan cert, que d'entre aqueixas damas catalanas s'alçará aviát la Reyna de la festa, com bella y gentil personificació dels fres sentiments ab que nostre Institució fa via.

L'influencia de la dona comensa en lo Génessis; y si per aquella seducció forem condemnats al treball, tant y tant s'agermaná ab lo càstich la raça catalana, que l'traduheix en amor, y del treball ne trau indisputable excel·lencia; y si també per la dona, en sa més pura expressió, — *la Verge Mare* — la Humanitat fou digne de que Déu s'encarnás pera la Redempció tras la caiguda, ja digué l'álga del Cristianisme: *Oh! felix culpa, quæ talem redemptorem habere meruit!*

Una volta cumplert tan natural desitj, seré breu á causa de mas pocas forsas pera la empresa qu'he d'escometre, valdament tan sols logri mostrarla.

Vejaun, Senyors, qual s' ofereix un fenómeno psicológich en las societats, no ben definit — que jo sapia — per la crítica.

Un poble s' ensopeix á períodos; generacions passivas moren en ell y 's renovan en silenci durant lo somni aparent, fins que de sopte desperta, com si l' ensopiment sigués un repós, per emprendre ab més dalé la evolució del progrés intel·lectual. Avuy no més apar que en tal moment histórich han brollat de cop en nostre sol natiu, y á nova vida, unint lo seu vigor á la present, totas las intel·ligéncias de las altras generacions que passaren calladas.

De aquí inferesch que 'ls pobles, com los individus, rara vegada perden lo carácter primitiu que constitueix lo principi de sa vida. Las modificacions que sofreixen giran, en general, sobre eixa basa; y de aquí la divisió filosófica de lo essencial y accidental en las agrupacions humanas conegudas per nacionalitats.

Los primers habitants de Catalunya desenrotllaren, desde l' antigó, dos grans y sublims sentiments: lo de religió y l' de vera independéncia. Sempre 'ls feren compatibles, porque es un axioma moral que l' esperit humá — al regonéixes dependent de Déu, — adquireix la verdadera llibertat.

A tan fermes fonaments juntaren lo del amor al treball, y ditas tres condicions declaran la estabilitat de sa manera d' ésser en totas las questions importants essencialment patrióticas, en quantas vissicituts han sufertas desde que s' tè coneixement de la sua historia, fentse avinent fins avuy desde la invasió romana.

Si per sobra de duresa en lo tracte, ó falta d' intel·ligéncia en determinats governs d' Espanya, Catalunya ha donat síntomas de voler rompre l' nus que

la oprimia per unir-se á altre llas, aquells jamay passaren de fenòmens tranzitoris, que s' esvanian al primer moment de reflexió.

Ah! escorcolléu en lo tons d' altres pobles més santificats, en concepte de qui no trau esment al meditar la historia, y á critichs tan somers demanaulos que baixin per grahons desde la circumscripció de la Provincia al cercle privat de las familias pera trobar lo mateix.....

Tal es nostra sort en la vida social, en tant que ab la suma de dolors acumulem lo capital de la experiència.

Pénsishi bé, y fora los disturbis interns, se trobará com á temps que cada una de las provincias d' Espanya giravoltá casi exclusivament sobre ideas tradicionals, ab alguna tendencia molt fosca vers lo progrés, Catalunya, sens oblidar jamay las ideas netas de son origen, avansá sempre en industria y en las arts, fins al punt de marcar una prosperitat desconeguda en lo restant de la Península.

Ella ha igualat, en molts de sas indústrias, á las més avansadas d' Europa; ella ha fet compatibles la independencia, lo treball y 'l respecte á la ley; y avuy ofereix á la consideració dels pensadors un fenomen de regeneració, qual terme, per més que no sia completament conegut, se presenta sens dupte gran y patriòtich.

Los fabricants, aplicant lo progrés de las ciencias físicas y naturals á indústrias ja verament maravello-sas, ofereixen una série de productes que fan reze-lar á las nacions de més perfecta fabricació y fixan la mira de llurs economistas. Lo pagés doma l' aspre sol que 'ns doná naturalesa; multiplica y mellora 'ls fruyts de las valls; vesteix d' exquisits sarments y

pàmpols y d' arbres doblement productius los galters y 'ls cimals de las serras.

Nostras naus mideixen l' ample mar voltant arreu tota la terra; nostres historiadors, ajudats per las llums de la critica, fan conèixer rahonadament las gestas, los periodos per que ha passat aquest gran poble; nostres filosops assombran á la Europa pensadora en la especulació trascendental y moral; nostres erudits desperten y corretteixen las tradicions històriques; nostres helenistas traduïxen á Homero y Anacreon ab sorprenent puresa, no ja en lo motllo de un dialecte estret, sino en la llengua més plena catalana; nostres pintors y escultors son gloria y victòria en la lluyta de las arts amativas, y nostres poetas, inspirantse en la idea de Dèu —son culto verda-der— y en las venerandas tradicions de llurs progenitors, cantan ab gran novetat genial, ab elevat vigor y desusada frescura, lo més gran, lo més sublim, lo més consolador qu' ha conegut la Humanitat. La poesia épica, la lírica y la dramática tot ho abarcan, tot ho decoran, tot ho eczalsan tot ho il·luminan.

Lo poeta, respecte á son segle, sembla la flama bíblica, columna lluminosa adelantant al través de las sombras del esdevenidor.

Lo intens de vostres sentiments, vostre intuició, lo curs de vostras ideas, indican que se desenrotlla en las entranyas de la terra nativa un gèrmen poderós y fecundo que ha de renovar los inevitables principis del bè, encaminats á una perfecció de que 's desvia la Europa per las múltiples senderas de la filosofia novíssima.

Pera tan alts fins, desperteu l' antich idioma, quals caràcters varen jaure, com lletra morta, sepultats en la pols de nostres arxius; quals resons, interrom-

puts apenas, han vagat per nostres vilatjes y ressonat pels' àmbits de nostres enderrocats monuments; canten l' amor, la gloria, lo passat, lo present y lo pervindre català; cantéulos ab aquell sabor característich que anomenau vosaltres *l' agre del terror*. Mes sia per tots encarantse á la patria histórica, á la patria política, dirigintvos á la patria comuna y económica, á Espanya per Castella: centre de la nacionalitat que tenim; puix si Castella tingué y mantingué reys ab privats, ja ineptes, ja opressors, á ella la vecsaren al igual que á nosaltres, quan avans y després contribuía, en primer terme, á obrirnos un mon desconegut, que fou, es y será manantial tributari de nostra caudalosa fortuna, per efecte de nostre ardiment en las mars.

Ja avuy, no cabent per nostra activitat en lo propi sol, pobleu terras estranyas, y allà arriuan y 's repeteixen vostras llissons.

Entant que notables estadistas sostenen que diferentas parlas dintre de una nacionalitat acaban per dividirla, la experiencia mostra diversament. Exemple 'n son la Suissa federada, Italia una, França compacta, y la Alsàcia y la Lorena protestant en secret de sa aneació á un imperi de sa raça y del propi idioma: escoltáulas en llur Parlament.

Aquí, en la terra payral, hem forçat los elements de la naturalesa, mentres, com á niu d' amor primitiu, servem la llar de la familia. Y si, espolsant la pesera encarnada en la condició humana, habeu sobreixit per esforços material é intel·lectual, Espanyols com som, á una sola preeminencia nos fou permés d' aspirar: á fer de Catalunya la primera entre las mellors províncias de la Patria, y ja ho es.

He d' acabar, Senyors.

Jo he vist l'arbre material de Güernica, l'arbre essencialment simbòlic del *Iruracbat*. Creix en pati estret, y es rebròll mesquí d' altre arbre que fou, rebroll que no pot ombrejar á la Junta foral de Vizcaya.

¿Sabéu cóm se representa ma fantasia l' arbre ideal, heráldich de nostre renaixensa, arrelant en nostre sol obert? Com un roure, al qual haguessen escapsat lo cim; mes brotan avuy de sa robusta soca per tot arreu branca capassas de soplujar y de oferir coronas de sas fullas inmarfibles pera tots mós esforçadissims paisans, los aventatjats en las arts, lo comers, las ciencias y las lletras.

HE DIT.

SENYORS:

Si nostra materna literatura no es arribada encara al grau d' esplendor que tots voldriam, que afanyosos cerquém, tant per honra del país hont se badaren nostres ulls, y hont, Deu volent, han de clóures, com per glorificació de l' Espanya entera, benvolguda de cor, per ésser patria de las provincias colocadas en la matexa bonica y somrisenta partió de mon; si 'ls moviments d' afecte que la revivalla catalana ha despertat en estrangers territoris encara no 's manifesta y expansiona ab los esclats d' un entussiasme fervent y de ningú ignorat; si no dominem, avuy com avuy, no ja las cimas del Ideal, pero ni sóls las espléndidas margenadas que vora séva s' escauhen, -bè podem assegurar, sense gens de pór al desmentiment que, com may, son reconeguts y celebrats, montanyas y onadas enllá, los fruyts de las inteligencias sahonadas y 'ls esforços del ardit jovent de Catalunya.

Confessémho sens rezel; proclamémho ab aquella claretat que 'ns es hereditaria: ni l' eccessiva modestia 'ns encongeix l' esperit, ni 'ns embarga cap mena d'ergull, pera dificultar, á gratcient, l' obra comensada dinou anys enrera, ó pera no dexarnos tenir ferma conciencia de lo que podem realisar en totas las esferas de l' activitat espiritual.

Sabem que 'ls anys que pera nosaltres passen no són, no, 'ls anys qu' atuhexen al home decadent, sinó 'ls que duhen virilitat: sabem que nostra renaxensa no contradeix, per ara y tant, la lley de la Naturalesa qu' entre 'ls divuyt y vint anys fa brotar la joventut en los pobles del mitjorn.

¿Quí 'n dupla? La jovenesa del art literari catalá avansa sens ayres d' envellir ans d' hora, y tal volta ab poder bastant pera no entrar en la decrepitud.

No oblidantnos de la compleció histórica que 'ns agermana, y oblidant miserables diferencias que traydoran: ent voldrian ensenyorirse de nosaltres; no donantnos vergonya de rendir públichs y constants homenatges á lo que ha sigut y no pot dexar de ésser bell y sant, y avergonyintnos, en cambi, de prestar malaguanyada adoració á lo qu' es de sí migrat y tranzitori; complahentnos en cercar esperit de concordia y móvils honestos de germanó en lo que s' ho mereix, y esbargint, per un igual, los prejudicis histórichs y las incondicionals manias d' actualitat, com á mercaders del sagrat repós de nostre cor y del de nostras familias:—pensant y obrant axis, altra seria encara la sementera, altra la cullita y altra, senyors, ben altra la importancia ab que figurariam en lo grandíos concert de la civilisació moderna, vindicantla, un cop més, en nom de la més plahenta armonía que ha otorgada Dèu á l' Humanitat: en nom de l' armo-

nia entre la Tradició, que verament ensenya, y 'l Progrés que jamay nega als pobles trevalladors coronas immortals.

Exa consoladora armonia l'anem assolint y 'ns hi delectém. Tot nos hi conduheix en la més dolça y tendra companyia.

No son ja únichs elements de prosperitat los llibres y las várias publicacions, que alcansan número respectable; no es ja sòls l'escena catalana mirall d'evidents y genuinas feshomias: novas associacions, en esta ciutat y en altres paratjes de l'antigua Corona d'Aragó, naxen y venen á dedicarse al estudi de coneixements los més variats y profitosos, mentre que las associacions ja arreladas axamplan lo brancatje á qual ombra s'hi respira un alé d'estiuhenca y serenissima matinada.

Y assó 's logra sens perjudici de la iniciativa particular: ja es una sola inteligencia y una sola activitat poderosa, ja son duas activitats y duas inteligencias cobladas que enriqueixen la bibliografia de Catalunya y honoran las públicas y particulars bibliotecas.

Per tot arreu de nostras encontradas va buscantse un monument, una relliquia, un signe de Patria, ab aquell anhel mateix que l'assedegat vianant busca 'l manantial generós, ó al menys lo compassiu degotall d'aigua benefactora.

Ja l'ésser catalanista, en compte de causar maravella com avans, gens ni mica'ns estranya. Si ho son los catalans á Nova-York, á Buenos-Ayres y en altres apartats territoris, ¿passariam per l'oprobri de no es-serho á Catalunya? Fóra l'última vergonya que podríam soportar.

No es axís. Sentir passió per las cosas de la terra nativa 's troba tan propi com l'estimar los jardins al

fort de la primavera ó la dona al bo de l' edat.—Més ó menys resolutas, més ó menys activas y previsoras, seguint á la primera generació se n' han espigadas d' altres que fan incomparable goig de veure.—Entre 'l temor de no lograr-se sempre 'l que 's desitja y la seguretat de no haver plangut los medis pera conseguirho, no dupta l' actual jovent. Segle, 'l nostre, de sistemas y de procediments diversos, lo partidari artistic del un s' avesa á no éxcomunicar al altre; cauhen los esclusivismes, y 'l recort d' antigas divisions es crit d' alerta contra la crexensa d' algunas de modernas tan y més soberanament ridiculas que aquellas dels ergotistas, que amaneravan la lógica y no féyan adelantar un pas cap altra ciencia. Lo públich, quan no 'l propi dictat de la conciencia, nos constreny á respectar las opinions literarias, com las demés opinions de cada hù, nó en nom d' una llibertat desinvolta y prostituhida, sinó en nóm mateix del Art, lo qual no tenint patria, tampoch pot imposarla al seny, á la imaginació ni al sentiment.

Per ço las variadas manifestacions de la renaxensa literaria de Catalunya, ademés de mostrar la procedencia de que sia proscrit tot egoisme, proveu que 's va fugint, á gran pressa, de tota rutina y de tota convenció. Se procura, si, com en totes las nacions adelantadas de debó, seguir lo concell del sublim poeta y egregi pensador alamaný: agermanar la vehemencia dels afectes en lo fons ab la justesa en la forma. Fer no sóls compatibles, pero simultáneament necessaris romanticisme vigorós y clásica pulcritut: veus aquí 'l gran problema resolt.

Donchs aquexas son las tendencias y axó es lo que, si no ressalta ben bè, notoriament se insinúa en las

composicions d' algun mérit vingudas al concurs d' enguany.

Escepció feta dels insensats que, versificant sens inspiració ni esma de cap lley, sens estudi 'l més elemental, representan, devant la crítica, per benigne que la capiu, lo desayrat paper dels menestrals ab pretensions aristocráticas, lo moviment literari de Catalunya y 'l certámen qu' avuy sancionem, proven que, també en los dominis del art de la paraula, la llibertat, may confundible ab la llicencia, es la que origina l' orde y evita, ab los dos mals preindicats, la enervadora monotonía.

Prompte'us convenceréu de la certitut de semblants afirmacions.

Si pocas son, relativament als premis oferts, las poesías triadas pèl Consistori, entre las 260 qu' entraren en concurs, (haventne comparegudas 3 fora de temps), en cambi y generalment parlant, descobrexen una significació que s' ha basat en las propias forsas del poeta robustidas en la meditació y per l' estudi. Ningú que aprecie'l resultat del certámen negará que, axís com l' estudi no pot suplir la falta d' imaginació, aquesta, per abundosa, per tropical que sia, no pot regnar sense 'ls atributs que l' estudi y solzament l' estudi, en variadas menas, proporciona.

L' oblit ó la desconexensa de tal doctrina motiva 'l que molts se formin un mon de poesia singular del que no saben móures y quals variants fatigan l' atenció, ó 's valgan del recurs d' aprofitar concepcions agenas pera tráuren fortuna propia. D'aquí l' amaneament, per una banda, y per l' altra la voluntaria, la concient y fins algun cop desvergonyida falta d' inspiració, en lo comú sentit de la paraula, que han obli-

gat al Consistori á una severitat en molts altres conceptes justificable.

Bé 'ns n' hauria sigut d'agradós concedir tots los deu premis que, entre ordinariis y éxtraordinariis, anunciárem ab data de cap d' any. ¿Quína satisfacció comparable á la de fer galanissima la toya qu' oferim cad' any á la Patria? Empero havem estimat més profitós assegurar-nos de la boniquesa de las flors, y ja que nó toya, presentar ramell que no desdiga del mes en que surt.

Prescindim, al enrahonar com acabem de ferho, d' una obra capdalt entre las distingidas, y referintnos al éczit general del certámen, creyem no han d'acusar-nos las dignas Corporacions ofertoras de premis no adjudicats que ja d' anys ensá 'ns afavorexen, ni la representant d' una provincia germana de la nostra que, á la primera indicació, se servi assignar preciosíssima joya. Nos acusarian, si una ja avuy importuna lenitat nos éxposés á enagenarnos la confiansa que 'ns varen concedir.

Fins reduhits á una meytat los premis adjudicables, no 'ls hem otorgat tots per vot unánim, segons veureu al formular nostre judici immediatament avans de cada obra qu' ha obtingut premi y de cada agrupació de las distingidas ab accéssit.

No será, empero, senyors, sense dedicar un recort á la memoria dels mestres y amichs de l' ánima que, durant l' any académich qu' avuy fineix, abandonaren aquesta vida de mortals angúnias per una eternitat de gloria celestial.

L' un s' anomenava JOSEPH COLL Y VEHÍ, y juntava en son sér la inteligencia del sabi y 'l cor del poeta. Dedicat á la soberana missió de la ensenyanza, vivia

en ella y per ella com viu la bona mare en la familia y per la familia. Cada dexeble seu es testimoni vivent de sos mérits com de sas virtuts... y sos dexebles son innumerables.—Esquerp á las tentacions del mon, sas obras demostravan una robustesa de seny y una bona fé d'apreciació que pochs, molts pochs son los autors que las revelan.—Amant y entussiasta com de la literatura castellana (á qual enriquiment contribuí desde molts endrets), de las bellas lletras catalanas, sóls á sa modestia deu atribuhirse que no ocupés un any en nostres Jochs Florals lo lloch més preeminent.—Acalladas en l'ánim de tot home ben nascút las diferencias políticas devant la germania de la mort, y naturalment acalladas sempre en nostres concursos, ningú dels presents dexará de tributar á la memoria del malaguanyat mestre respetuosa y sentidissima recordansa.

Era l'altre un poeta que caigué en la flor de la joventut y á qui la majoria dels que m'escoltan havia recompensat y estimulat ab entussiastas aplaudiments.—Procedia de la nació de las arts, y en duas arts bellas se distingia per sa sensibilitat, sa ingénua y molt tendra y escayenta forma de manifestarse. Era poeta y era músich per naturalesa, y axis en sas poesías com en las que podria anomenar petitas aquarelas musicals, féyas admirar precisament perque no sollicitava l'admiració. Sentia l'art popular y singularment la música popular catalana com ningú, y alguns dels joves poetas que 'ns escoltan recordan las esquivadas melodías ab que 'n FELIP PIROZZINI y MARTI idealisá llurs concepcions. ¡Pobre companyó nostre! ¡Pobre entussiasta ardent de nostra literatura!... L'any passat, lluytant ab la cruel malaltía, intentá alsarse pera rebre de mans de la Reyna de la festa lo pre-

mi conseguit... Las forsas li mancaren!... No havian de faltarli més tart pera morir cristianament.

Germá d' ell en aficions musicals, si bè mestre ja en lluhirlas, era 'n JAUME BISCARRI, l' autor d' aquella ben encertada y popular composició musical ab lletra d' inspirat poeta nomenada «Teresa».—L' eccés d' entussiasme per son art, si no originá, va precipitar segurament la sua plorada fi. Cert es pera 'ls qui 'l conexian, y verossímil haurán de trobarho los que no tingueren la ditxa d' apreciar las bellas qualitats personals d' En Biscarri, quan sápigán que havia robadas, desde noy. horas y més horas al descans, y que's dedicava ab implacable afany á la composició d' obras líricas y al domini del piano, en que fou una notabilitat y potser bona cosa més que una notabilitat.

Y la Mort, conseqüent en sa esgarrifosa dèria contra la joventut, com si la precocitat fós algun delicté promptament espiable y com si ja no hagués completat massa sa horrible missió, abaté la eczistencia d' aquell incomparable artista que vessava á plaher inspiració, vivesa y gracia, com vessa 'l cel claretat y pluja y rosada.—¿Qui no conexia y qui oblidará á n' En TOMÁS PADRÓ? Lo conexia y l' estimava Espanya; se 'l conexia més enllá de nostras fronteras, y 'l mon enter l' hauría conegut y admirat. Desde 'l género en que més la fantasía hi campeja fins á l' obra en que més s' hi destaca la observació; desde la severitat del quadro histórich fins á la travessura del dibuix humorístich hi median espays que salva solzament, sens caure ni fluctuar, un artista del geni de nostre Padró.—¿Retrauré, en especial, son talent aplicat á las obras literarias catalanas? Ofendría no ja sóls als més aficionats á las arts de la Bellesa, pero fins als qui més accidentalment s' hi tractan ó las estiman.

¿Recordaré las prendas morales del home? ¿Hi há per ventura amich que no las alabi? ¿Eczisteix, acás, entre vosaltres algú que no haja sentit celebrarlas? L'artista no podía valer més que l' home, y l' home valgué sempre tant com l' artista.

¿Que als quatre predecessors, que á tots quatre per un igual haja acullit la Providencia! ¿Que la vista y l' intim tracte d' ells en mellor vida apaguin l' anyorament que 'n sentim y 'n sentirém mentre glatexin nos tres cors!

OPINIO DEL CONSISTORI

RESPECTE Á LAS COMPOSICIONS DISTINGIDAS.

PREMI DE LA FLOR NATURAL.

Llargas y meditadas han sigut las deliberacions del Consistori avans de declarar concedida la més pretesa distinció á una de las 127 obras que hi obtavan.

Concretadas últimamen las miras á tres composicions de índole tan diversa que venen á ésser altrás tantas variants de poesia lirica en sa més ampla acepció, y per conseqüencia, altrás tantas aspiracions dins los éxtenssíssims dominis del Art, s'es otorgat definitivament (si bè sols per majoria) lo premi á la poesia titulada «L' any mil» (Núm 248) qual lema diu: «*Se creya que á la mitja nit del darrer de Desembre lo mon finaria.*» S' ha tingut en compte nó la escola en que pòt classificar-se — puix al Consistori li era anti-pàtich tot exclusivisme, segons he indicat anteriorment y ho evidenciará 'l conjunt d' obras llorejadas,—sinó per los visibles mérits de novetat en lo pensament cardinal, vigorosa claretat en la descripció, y destresa en vèncer múltiples dificultats sòls dominables per un

poeta que, á sas ingénitas disposicions, reunisca encertada preparació.

No se 'ns han amagats, empero, alguns defectes de la poesia «L' any mil.» Original y molt lo pensament y ben entès lo plan general, en cambi la matexa victoria conseguida sobre molts obstacles ha ocasionat certa difusió y pesadesa, atenuadas, però no dissimuladas, per característichs y combinats detalls.

Guanyadora es, per unanimitat, del primer accésit á la Flor natural la tendra y gentil composició (Número 258) que ab lo generich lema de «*Patria, Fides, Amor*», du per titol «L'anada á Montserrat.»—Altra de las tres poesias reconegudas ab merexements perá 'l premi de «honor y cortesía», haguera segurament ocupat lloch principal, si las tres parts que la integran estiguesen á igual ó aprocsimada elevació. Lo poeta sorpren, sens esforços, en la pintoresca montanya, tantas voltas festejada per nostres trovadors, las deus dels tres sentiments que 'ns servexen de conhort; en bella forma de gust popular los hi dona vida, mes si al celebrar la Patria s' inspira de debó en la naturalesa qu' enllassa ab nostra Historia, y al cantar l' Amor troba accents que arriuan al viu de l' ánima, en cambi quan celebra la Fe no es tan poeta com creyent, essentné de plányer lo convencional y sobrer de la tornada ó resposta al final de cada posada. Afegiuhi alguns descuyts de versificació que 'l carácter modest de la poesia fa ressaltar més y compendreu que 'l Consistori, no sens alguna recansa, haja colocada la composició en lloch segon.

«L' ánima en pena» (Número 99), poesia que dú per lema «*¡Válgam Deu, val!*» es balada que's distingeix per sa potencia de assimilació en l' assumpto, per sa for-

sa d' eczecució, per sa sobrietat y per la bona conexensa dels recursos del idioma. Animada ab descripcions tan ajustadas y vigorosas com la del cavall aplanant las rocas y la del aspecte dels monstres seguint al héroe, fóra composició de grandíssim mérit si no estigués inspirada en la més popular y característica de nostras cançons, «Lo Comte Arnau», y si no hagués sigut premiat ab joya en certámen anterior dels Jochs Florals un romanç calcat axís mateix en la bellíssima obra citada.—«L' ánima en pena» ha obtingut lo segon accéssit per unanimitat de vots.

Lo Consistori 's creu, altrement, en lo deber de mencionar molt honoríficament las duas coleccions de poesías «Flors y Plors» y «Tardaniás». La primera, en especial, guanyat hauria més senyalada distinció, per sas notables qualitats de pensament y d'estructura, si s' hagués cregut prudent concedir premis á veritables y gens curts aplechs de poesías, essent axís que no foren especial ni indirectament sollicitats en lo «Cartell.»

També merescuda 's té una menció 'l cómic-dramátich romanç d' estil popular «L' Hostal de la Viola» escrit ab soltura y ab envejable conexement del género á que pertany.

PREMI DE LA ENGLANTINA D' OR.

55 composicions son las classificadas en aquesta agrupació, y d' entr' ellas, per votació unánim, s' ha discernit la primera joya entre las anunciadas, á. la rica, brillant é intencionada poesia «Lo darrer plant de

'n Claris» (Núm. 211). Cada lectura d' aquesta obra armonisá més los parers dels mantenedors, fins á portarnos á un acort de que n' estem ben agradats, ab tot y que la composició triada no rehunexi,—com preferent més no absolutament se demaná,—las formas del romanç ó llegenda.

Si bè peca un xich de declamatoria y la unitat hi es en certa manera fosca, pot considerarse la poesia llorejada com expressió dels generosos sentiments que animan ó animar deuen á la Catalunya espanyola. Será tal volta censurat l' atreviment de posar en boca de Pau Claris los dictats que hi posa l' artista: Claris, patrici y sacerdot, es una de las més genuinas personificacions de nostra Pàtria, y açó esplica y creyem que justifica l' atreviment del poeta.

Unánimament ha otorgat lo Consistori l' accésit primer al premi de la Englantina, á la històrica en-semps que llegendaria composició «La batalla del Port» (Núm. 250) que dú per divisa l' apreciació de Zurita: «*Mas temian la afrenta de no vencer que el peligro de ser vencidos.*»

Animada, viventa y ben disposta, narra en una série de cuadros, tots conduents al fi, una gesta famosa de nostra història, si bè 'n resulta ab importancia principal un epissodi qu' en res se funda, per ben imaginat que se 'l consideri.

• Cert amanerament y lo massa diluït d' alguns pas-satjes son defectes que 'ns ha semblat trobar en la referida composició.

Per unanimitat igualment se 'n du 'l segon accésit l' autor del romans (Núm. 176) «La Campana d' Osca», lema: *Morituri te salutant.*

Moviment dramàtic é interessant, sobrietat y no

escàs conexement dels models de poesia narrativa son las mellors qualitats que 'l Consistori creu que rehuneix dita composició eczemplar en son objecte moral.

Pobresa en certs detalls, algun vulgarisme en altres son notoris defectes de la matexa.

Tres produccions valen per ésser honoríficament mencionadas en aquest lloch, y son: «Los Camps catalúnichs» per la energia del relat; «Na Dolsa» per la tendresa del seu conjunt, y «L' anell d' En Conradi» per la facilitat y galanura de sa part primera.

PREMI DE LA VIOLA D' OR Y PLATA.

Sobressurtí, á primer cop d' ull, entre las 44 composicions que obtavan á est premi, la titulada «Romiatje» (Núm. 247), qual lema es «*¡Fés via!*»

Si la disposició d' ella no es enterament nova, es lo seu pensament capital tan eminentment poètic y relligiós, y tant grandiosas y abundants de color y de llum aparexen sas ben encadenadas estrofas, que 'l Consistori no ha duptat en concedirli 'l premi, creyent obrar ab tanta més justícia, quant més escassa en obras d' alguns mèrits es la secció á qu' ella pertany.

Vejau, com heu vist respecte á las duas anteriors composicions distingidas ab premi, si la obra s' ho val.

Ud sol accéssit al premi relligiós ó moral se destina al autor de la composició «Lo plor de Jeremias» (Núm. 173) que dú per lema unas frases del mateix Profeta.

Lo Consistori no distingeix la inspiració del poeta:

ha trobat aquest en la contestura, en la forma, en l'abundància de versificació adequada y espressiva y en l'acert en dominar, sens perjudici del element poètic, las dificultats de la versificació d'un psalm feta ab ben compresa llibertat.

Son mencionables poesías com «La colometa blanca» y «María de Macdála», si escassas d'originalitat, animadas per delicats sentiments; y ho es, encara que ben en darrer lloch, la composició titulada «Lo fos-sar» per la suavitat y boniquesa de sas primeras estancias.

PREMI DE LA PLOMA D'OR Y PLATA

Y DEL TÍTUL DE SOCI DE MÉRIT DEL «CENTRO DE LECTURA» DE REUS

En vista del insignificant valor de las 6 composicions ajustadas al tema concret, usant lo Consistori de l'autorisiació ilimitada ab que fou honrat per l'Associació nomenada, ha concedit lo premi á la composició (N.º 252) «A una dona» que té per divisa: «*Hace una noche horrorosa como la vida que nos espera*», conceptuantla granada mostra de poesia moderna, qu'expressa ideas y sentiments en tota sa veritat, no titubejant en enmatllevar al mon èxtern imatges y comparansas, per atrevidas que sian, á fi de robustir los conceptes.

L'assumpto y l'esperit general d'exa composició, ja que no la forma, duhen á la memoria'l famos «Canto á Teresa» del célebre Espronceda, y entre sas imatges acabadissimas,—especialment y com

inmillorable en tots sentits la del llenyater—ne té algunes de contradictories, que més que del natural moviment líric de la poesia, semblen resultar d'una premeditació que no ha posat prou esment en son treball.

Tals son los desmérits que 'l Consistori vè obligat á fer presents per no retrocedir en lo camí de la imparcialitat que li ha servit de rigorosa norma.

PREMI DE LA EXCMA. DIPUTACIÓ PROVINCIAL

DE BARCELONA, CONSISTENT EN UNA *Colecció completa dels més celebrats poemes antics y moderns.*

Duas composicions hi han aspirat, y no podia presumir segurament la Corporació ofertora que son premi donaria ocasió á que fos presentada al certamen obra de tanta magnitud com lo poema «L' Atlántida» (N.º 182.)

Devant de composicions en que hi flameja talent genial d' un cap al altre y en que hi há passatjes que embriagan de sublimitat, lo Consistori sols pot formular opinió ab natural timidesa. Assegurarà, empero, que la concepció del poema es grandiosa, y la introducció magistral, com ho son, cada una per son ayre, las duas baladas que hi figuran; qu' en los deu cants s' hi remou una teogonía estudiada y presentada ab gran conexement, axis com en la Conclusió s' hi senten bategar bells y gloriosos designis de patria y de grandesa.

Baix altres punts de vista es encara 'l poema «L' Atlántida» obra considerable.— Ho es per la sòlida

erudició que revela y per lo riquíssim text de primitives tradicions peninsulars que fa traslluhir; ho es com eczemplar de sàbia versificació, y ho es, finalment, com incomparable tresor filològich.

Donat, empero, l' estil clàssich del poema, l' héroe no s' hi veu prou dominant, observantse, ademés, en alguns paratjes, certa confusió tal vegada corretgible y essent de dordre que l' eccés, la verdadera prodigalitat de descripcions las més ardidassas fassa qu' estas algun cop se perjudiquen las unas á las altrassas.

Mes lo cert es que la obra ferá tanta honra á nostra literatura provincial com ne fa á una agrupació de casas, per gran y hermosa que sia, la magnífica catedral que corona 'l puig y enfonza en los núvols sa valenta agulla.

Avans, empero, de proclamar lo nom del qu' es autor de la obra capdalt del certámen, permetáume senyors, que mortifiqui sóls breus moments vostra impaciencia, consignant que al premi ofert per la Excelentíssima Diputació provincial de Girona, consistent en «Una ballesta d' or» adjudicable al autor de la mellor oda á 'n Dalmau Creixell sóls hi han aspirat 3 composicions, y altrassas 3 al «Lliri de plata de tres flors», joya senyalada per la Representació de Lleyda, cap de mérit bastant pera conseguir aquell; 17, á la «Rosa d' or y plata», present de la Excma. Corporació provincial d' Alacant, fentse notar únicament duas poesías, una ab més caràcter d' himne que de cansó (y en altres sentits encara apartada de lo demanat,) y altra, marcada cansó, de dots estimables, mes no prou meritórias de premi.

Respecte á composicions en prosa, sóls un treball ha obtat vanament á la «Medalla de plata» oferta per

l' Ateneo Barcelonés al mellor Estudi Critich sobre 'l Teatre Catalá, y quatre diversas obras han aspirat al premi de la Redacció de la «Renaixensa».—Ni aquell treball ni estas obras s' han conceptuadas acreedoras als dos premis indicats.

FLOR NATURAL

Núm. IV. — L' ANY MIL, *de D. Àngel Guimerà.*

Núm. V. — L' ANADA A MONTSERRAT, *de*
D. Joseph Franquesa y Gomis.

Núm. VI. — L' ÀNIMA EN PENA, *de D. Anicet*
de Pagès de Puig.

L' ANY MIL

Se creya que á la mitja nit del darrer
de Desembre lo mon finaria.

Era en lo temps en que las neus primeras
Elas grogas faldas dels turons baixavan,
y en amples collas, volejant lleugeras,
las aus sens pátria sobre 'l mar passavan.

Monjos y frares en tropell seguian
los burchs tranquils barbotejant absoltas,
y 'ls nins poruchs los veyan que 's perdian
dels alts castells per las negrencas voltas.

Jorns y mes jorns que en nuvols se desfeya
l' encéns mes pur en los sagrats retaules,
y als vells abats tota la nit se 'ls veyá
dels psalms eternals escorcollant paraulas.

Los senys brandavan ab la veu plorosa;
l' or dels magnats los monestirs omplia;

y 'l trist vassall vora la llar fumosa
los jorns comptats ab un carbó escrivia.

De dalt del mur la força abandonada
ja 'ls corps no veyà entre la nit obscura,
y al peu mteix de la ciutat murada
l' isart baixava en cerca de pastura.

La trista verge en lo casal reclosa,
ja no 's dalia per sentir la queixa
del patje hermós, lo de la veu melosa,
que amor glosava vora l' alta reixa.

Llensant las armas, dels castells baixavan
las gents á sou, sobre 'ls camins perdudas;
y als camps payrals indiferents trobavan
ja 'ls fruyts resséchs y las agrams crescudas.

Roba de sach los cavallers vestian,
jeya la pols en los trofeus de guerra,
y 'l vi de mel y l' hipocrás dormian
al fons ventrut de la pesanta gerra.

Ciutats y vilas solituts semblavan,
las eynas queyan de las mans dels homes
y envá 'ls juheus en sos porxats mostravan
joyells y arminis, y brocats y plomas.

A port las naus dintre de llachs fangosos
los jorns passavan sens cambiants estelas,
sentint los corchs que furgan perfidiosos,
veyent las aus filigarsar sas velas.

Y 'ls folls burgesos que 'l girant de lluna
sens pa y sens llenya ben aprop miravan,
per coure al fi la miserable engruna
las eynas totas en la llar cremavan.

Y 'l jorn vingué qu' als esperits aterra;
voltat paurós de boyras ennegridas
l' astre de foch passá sobre la terra
deixant per tot las gents esporuguidas.

Tocá á Occident; y al cim de las montanyas,
guaytant pels tronchs espedehits dels roures,
semblava un ull, caygudas las pestanyas,
d' esguart boirós qu' eternament va á clóures.

Després las ombras los espays vestiren,
y aixam d' estels entre 'ls vapors brillavan;
palaus y masos y castells s' obriren
trayent als homes qu' astorats ploravan.

A munts se 'ls veyá pels carrers dels pobles
ab rostres sechs esblanquehits com mabres;
per tot confosos los vassalls y 'ls nobles
portant, ja vius, la roba dels cadavres.

Damunt sos caps, ab brassos amorosos,
als nins volguts las mares aixecavan;
d' enllá 'ls malalts cridavan anguniosos,
y al coll dels fills los jays se repenjavan!...

Las turbas totas caminant incertas,
cayent y alsantse, als temples s' empenyian!..
Ni un llum va encéndres' en las llars desertas;
y 'ls vents xiulavan, y 'ls portals batian.

. . . . .
L' hora es al fi. Las trompas del judici
tres voltas ara sonarán pels homes:
los frares en la creu del sacrifici
lo Just aixecan, emboyrat d' aromas.

Repós glassat! Ab los mantells cubreixen
las gents sa vista que la llum refusa;
y s'enten tots los polsos que 'ls glateixen
com dos martells batent sobre l' enclusa.

Las llums rojencas dels cirials tremolan;
y en l' arch cintrat, ab clamoreigs selvatjes,
las negres aus aletejant revolan
topant pe 'ls vidres enriquits d' imatjes.

De sobte, á l' una, esperansant la vida,
la gent s' adressa com la mar revolta;
y corra, y 's para, y torna á corre, y crida,
y calla après, y tremolant escolta.....

L' hora ha passat! Tan sòls ratxa lleugera
torba 'l misteri de la nit callada:
pau en lo mon y en la celest esfera:
ja es l' any novell, ja ve la matinada.

L' espay blaveja; los estels se fonen;
mansa la boyra en Occident s' ajunta;
als galls que cantan altres galls responen;
l' orient es or; es foch; ja 'l sol despunta!

Humanitat, entórnat á la vida;
tu has vist no mes fantasmas del desvari,
carrégat ab la creu, avergonyida,
qu' es lluny ben lluny la cima del Calvari.

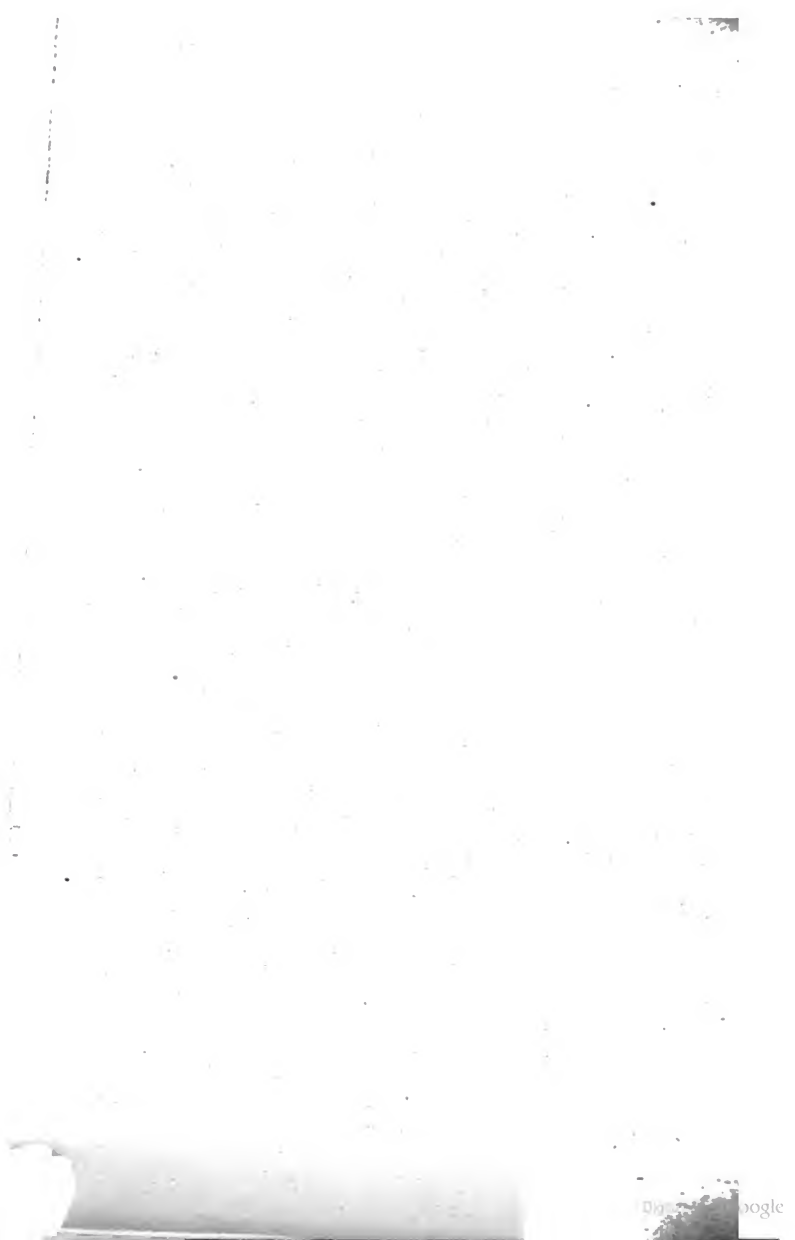
Migrat plansó d' alzina que verdeja,
trau de la pols tas socas jovensanas;

¡com tems avuy que 'l destraler te veja,
cuan res no saps de llamps ni tramontanas!

Si un jorn t' alsares contra Deu traidora,
prou l' ignorancia es cástich de ta pena;
Deu no ha manat al pecador que mora,
Deu vol que visca, que vivint s' esmena.

Lluny de ton cor lo esdevenir que aterra,
que amor es sòls la Veritat divina,
y escala de Jacob sobre la terra
los segles son: Humanitat, camina!

L' ANADA Á MONTSERRAT

Patria, Fides, Amor.

I

¡PATRIA!

GUAYTEU de gent si 'n raja
y 'n surt de tots costats;
las collas formiguejan
per putxs y xaragalls.

¿Sentiu com enrahonan?
tots parlan catalá;
tots portan barretina:
¡mireu que be 'ls hi escau!

¡Y quin axám de noyas
á doll se va escampant!
quan ellas passen, sembla
que passi 'l mes de Maig.

La fe va ab l' alegría,
qu' avuy s' han dat las mans:
per festas catalanas
pujeu á Montserrat.

La gralla ja refila,
cansons venen y van;
y 'ls cors ¡quin aná' en dayna!
y 'l ulls ¡quin llambregar!

Donzellas cullidoras
de quinze á disset anys,
quan los fadrins se miran
fan bo y mes que mirar.

Y al fi tothom se 'n torna
casat ó enamorat:
l' amor que aquí comensa
no morirá ja may.

La lliga que se 'n fassi
será honrada y com cal,
y tots los fills qu' en nexin
serán bons catalans.

¡Oh gotx! somriu la patria
demunt d' aquets pujals
gronxats per las onadas
d' un vent de llibertat.

Y exas boyrosas penyas
com ombres de gegants
son héroes de la Historia
pel temps petrificats.

Aquell es lo rey Jaume,
l' espasa alta en la ma,
y aquell lo rey En Perè
damunt son cavall blanch.

Y enllá hi há 'ls almogavars,
los Concellers y 'ls Sants,
qu' entorn la Santa Verge
ne fan lo son mortal...

¡Oh fills de Catalunya,
tresqueu aquests penyals!
En ells ¡qui no 's sent héroe!
en ells ¡qui no 's sent brau!

Rojor se' n vé á las galdas,
vigor se 'n munta al bras,
y 'ls ulls tot ho dominan
la terra, 'ls cels y 'l mar.

Veniu, y al entornáusen
un boix vert arrencau;
si alegre es la pujada,
be es trist lo devallar.

Y al anyorar la patria,
torneu aquí al instant:
per festas catalanas
pujeu á Montserrat.

II

¡ FIDES !

JA arriba aquell instant—que tant volia;
Ja soch á vostres peus—Verge Maria,
Rosada divinal,—mon cor dolseja,
y un ayre encisador—lo front m' oreja;
lo vostre sant alé—pel temple vola
com núvols de perfums—de farigola,
y ab tal amorosetx—lo lloch s' aquieta
que l' esperit s' hi adorm—la Moreneta.

Onadas celestials—de melodia
están al vostre entorn—de nit y dia;
los ciris de color—que 's consumexen
son mil llengas de foch—qu' os benhexen:
la vostra morenó—tota enllumena:
¡també la llum del sol—es ben morena!
¡Qué bella os ha fet Deu,—oh donzelleta!
¡Ditxos aquell qu' os veu,—la Moreneta!

¿Sentiu d' abaix al mon—la ramor fonda
dessota 'l nuvolat—que vos enronda?
Un diluvi de foch—altra vegada
ofega tots los cors—en ira odiada:
vostre temple de pau—es la nova arca
ahont va á trovar refutx—lo sant patriarca;
en ell guarneix son niu—la colometa,
qu' aquí 'l veu ben segur,—la Moreneta.

La Fé de nostra patria—no s' allunya;
mireuse á vostres peus—la Catalunya.

¿Sentiu? son los sospirs—del vostre poble
qu' es aquell de bras fort—y de cor noble:
mireulo com acut—en romeria
per aclamaus devot—¡Santa María!
Catalunya os demana—en plors desfeta:
tan sols espera en Vos—la Moreneta.

Encara 'l fort pages—de lluny vos mira,
y prometent venir,—resant sospira;
pensant la nina en Vos—passa 'l rosari
y guarda son cast pit—l' escapulari;
la vostra santedat—tan clara vehuen,
que fins los descreguts—en Vos hi crehuen
perqué la vostra gloria—es tant perfeta
qu' enlluherna á tot lo mon,—la Moreneta.

La verge os diu l' amor—que son pit tanca
y os ve á portar un cor—de cera blanca;
lo malalt per curá—os fa prometensa
d' un bell ciri tan alt—com sa crexensa,
y 'l pagés espantat,—salvant sa fita,
las primicias vos dú—de sa cullita:
Vostre cambra un tresor—la teniu feta
de presentallas sols,—la Moreneta.

Gran Senyora y Regina—Soberana
que sempre ohíu lo poble—que os demana,
¡quan xamosa es l' alegre—escolanía
que vostras glorias canta—cada dia!
quan en dolsos concerts—l' orquesta arpeja,
sembla un vol de coloms—qu' os petoneja,
y es sa fina armonía—tan dolseta
que sembla vostra veu,—la Moreneta.

Del august campanar—cau baxa l' hora
y tot lo mon perfums—y perlas plora:

terra y cels ha juntat—un sant arcàngel.
La «Salve» entre esbatechs—d' aletas d' àngel.
lo monjo mes vellet—en chor entona:
tot cau agenollat—ni se ni adona.
Si al cel s' hi gosa tant,—dolsa Mareta.
¿perquè no m' hi portau,—la Moreneta?

III

¡ AMOR !

L' AUBA surt vestida de color de rosa
Ltota enjoyellada per besar los mons,
y á la llum serena de sa vista hermosa,
tot esclata en tendres y gentils cançons.

Guayta, amor del ànima: tanta d' hermosura
may cap fantasia l' ha pogut somiar:
flors per la montanya, flors per la planura,
ja la primavera no 'n te mes per dar.

Besos y armonías y perfums y flayres
cantan tots á l' una l' hymne del amor,
y la suau rosada qu' ha baxat dels ayres
ha mullat las plantas y ha cremat mon cor.

Flama ardenta y pura dins mon cor palpita,
flama mes placentia que la llar d' hivern:
¡ay amor poncella, ton mirar l' excita
y es lo foch esplendit qu' ha de ser etern.

Viola encatanada dins la vall florida,
jo 't vull dú á una serra de gentil pendent:
hi há un aucell que canta y á gosá 'ns convida;
ab sas tendres notas endolceja 'l vent.

Dintre de sos boscos son coxins las rocas,
y 'ls perfums son besos, y 'ls cantars amors,
poms de fruyta 'ls arbres, fonts de mel las socas
y las dolsas plujas ramellets de flors.

Hi ha una font llisquenta de lluentó fresquíssima,
y los rams tots trahuen lo sabros manná,
y ella es una estada celestial, puríssima;
sembla la matexa que va Adam gosar.

Riu la matexa aura que son front besava
é igual cel blavíssim dalt de tot bastit,
sa verdó, sa flayre qu' encantat gustava.....
tot hi es, menos l' arbre del pecat malehit.

Oh, anem á gosarla, saborosa aymía:
los teus ulls amostrahi, rebossant son vel,
de mes clara vista que la llum del dia,
de claror mes blava que lo blau del cel.

Si per 'ná á la serra no hi veus vias dretas,
los joncars vinclantse prou que te 'n farán:
ja pots trepitjarlas las gentils floretas,
qu' ellas per ditxosas be se 'n donarán.

¡Qu' ets bonical á dintre ta boca tançada,
de suaus primaveras tot un niu tens pres,
y en tos vergens llabis, burchs de mel rosada,
en tos vergens llabis s' ha encarnat lo bes.

L' auba surt vestida de color de rosa,
tot copiant las tintas de lo rostre teu.

com tornant á jove la montanya gosa
quan sobre sa falda Montserrat nos veu.

Dalt d' aquella serra trovarém un temple,
los genolls en terra besarem l' altar,
hi há una Moreneta que 'ls amors contempla
tot lo que tu vulguis ella 't donará.

Te uns ulls d' estrella, de claror galana
que quan miran semblan ton mirar tan grat:
ay! mon cor se creya qu' eras sa germana;
tu ets un floreta de son hort tancat.

Nem, y á l' ombra santa de sa llum benchida,
cullirém tots dosos l' amor, fruyt de mel,
d' aquell místich arbre lo d' eterna vida
qu' en la terra arrela y que floreix al cel.

L' ÀNIMA EN PENA

¡Válgam Deu val!

BALADA

I

Tor sol en la cambra, qu'es niu de pecats,
lo compte aixís parla; deixáulo parlar:
«Avuy que ja ets morta ¡per forsa 'm voldrás!
si 'l cel no m' ajuda, l' infern ja ho farà!
Açí, los meus patjes; serviume aviat:
las armas depressa, depressa 'l cavall.»
Quant es dalt del poltro la nit va arribant.
¿Sabéu ahónt vá 'l compte, lo compte l' Arnau?

II

Fá dret á una esglesia, convent de Sant Joan:
s' hi es morta una monja, la enterran demá.
Lo compte l' aymava, ¡lo amor no era sant!
per no ésser del compte fugí á lloch sagrat.
Ahír s' hi moria ab Deu conversant:
son ànima els àngels, se 'n duyan en dalt;
son cos en la esglesia solet lo han deixat.
¿Qué vol, donchs, lo compte, lo compte l' Arnau?

III

¡Be massa que ho diuhen sos ulls flamejants!
 Ja es lluny de la serra, ja es dins del pinar,
 ja arriba á la esglesia, no hi pot entrar pas.
 La porta es tancada; á cops de destrat
 lo compte ja l'obra: quant passa 'l llindar,
 un baf com de tomba li fá girá 'l cap:
 ab aigua beneyta no s' ha pas senyatl
 ¡Malhaja lo compte, lo compte l' Arnau!

IV

La morta es estesa devant del altar,
 vestida de monja, los brassos creuhats,
 rosari á la cinta, Sant Crist á la ma:
 dos ciris llumenan á cada costat.
 Sens por ni respecte, com llop tamejant
 que aguayta la ovella dormida en lo jas,
 lo compte s' hi acosta ja hi es al devant.
 ¡Deu guarde á la morta del compte l' Arnau!

V

La morta dú als hábits cordons ben nuats:
 al compte fán nosa; ja 's treu lo punyal,
 li estripa la roba, ja troba la carn;
 dels ulls no 's contenta, ja hi posa las mans.
 ¡Deu méu, quín miracle! ¡Jesús, quín espant!
 la morta 'ls ulls obra y 's posa á plorar.
 Lo compte s' espanta; ja va reculant.
 ¡Ay pobre del compte del compte l' Arnau!

VI

Quant ix de la esglesia ¡quins trons y quins llamps!
 dú nua la testa, no diu ¡Deu me val!

se palpa las armas y puja á cavall.
Lo poltro al sentírsel ¡quins bots y quins salts!
La crin erissada, la boca escumant,
á córrer s' arranca per monts y per valls
y al vent deixa enrera. Pareix ¡Deu me val!
que 'ls diables s' emporten al compte l' Arnau.

VII

Las rocas s' aplanan per no deturarí:
los arbres se torsan y 'l deixan passar:
serpents y llopadas lo van rastrejant
badadas las golas, las llenguas penjant.
Los llops ja l' atrapan y udolan de fam;
las serps ja s' enroscan als remes del cavall;
ja tocan las dotse ¡ay válgam Deu val!
¡quin baf fá de terra lo compte l' Arnau!

VIII.

Fá temps que del compte ningú res ne sap.
La pobre comtesa de tan anyorarí
las nits y los días los passa plorant.
¡D' almoynas be 'n dona, d' ofertes be 'n fá!
Per véurer si minva sa pena y son plant,
dejunan y pregan abats y ermitans,
y dins las esglesias de tot lo voltant
¡be 'n crema de cera pel compte l' Arnau!

IX

Nit d' hivern, la comtesa la passa resant;
sas fillas li ajudan plegadas las mans;
no resa per ella, tampoch pels infants.
De sopte lo compte li surt al devant:
«La bona comtesa, viudeta lleyal,
desáu los rosaris, tancau los missals:

com mes per mí pregan penar mes me fan,
¡Ja'ls prechs no li valen al compte l' Arnau!»

X

Y desde llavoras, quant canta lo gall
al punt de las dotse, enronda 'l palau
un cavaller negre que al cor dona espant.
De lluny ja sas armas se senten dringar
y deix' per llá hont passa un baf tot estrany.
Clavat á la sella no 's pot bellugar:
pareix ¡Deu me valga! un mort á cavall.
¡No diéu parenostres pel compte l' Arnau!

XI

Sa llengua no tasta ni palpan sas mans,
sos llabis ben closos no poden parlar
y 'l dia no veuen sos ulls envidrats.
Y dins la carn, freda del cos enrampat
un ánima ardenta que may pot queixars'
pel segles dels segles hi va esbategant;
y diu, tot senyantse, la gent dels voltants
qu' es l' ánima en pena del compte l' Arnau!

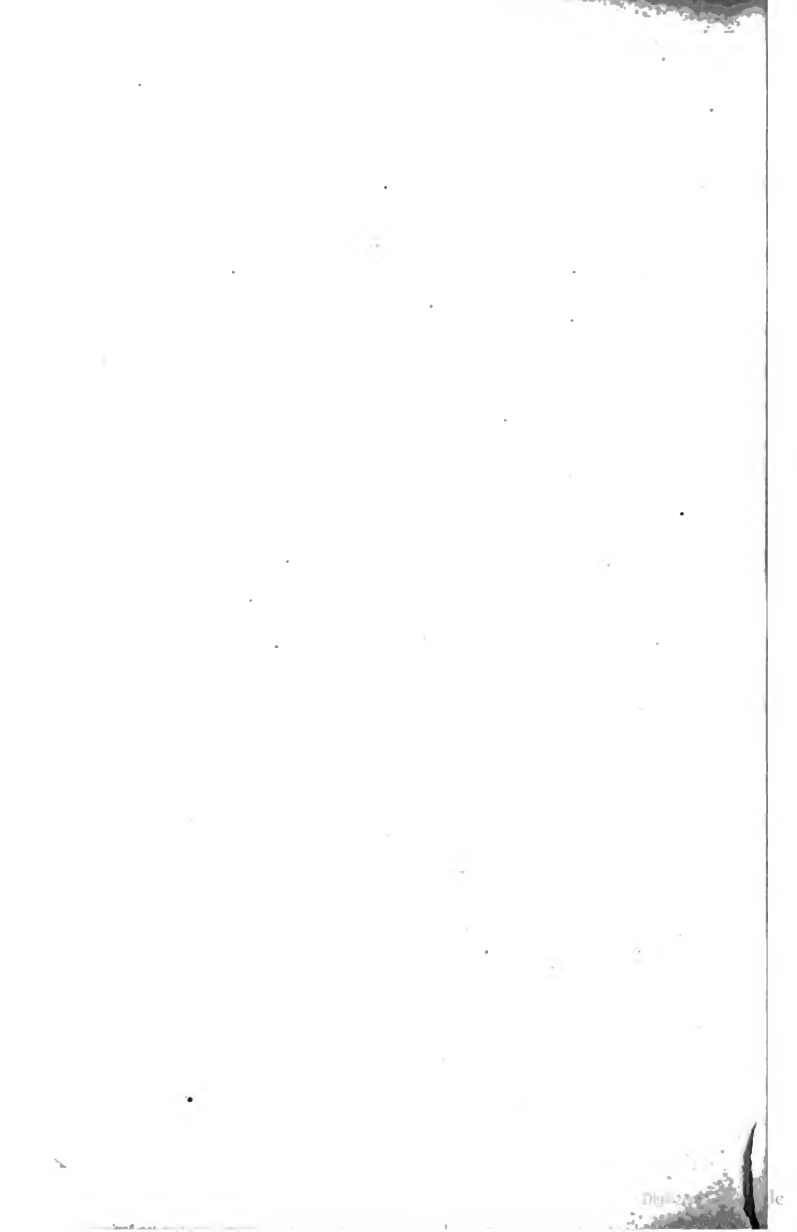

ENGLANTINA

Núm. VII.—LO DARRER PLANT D' EN CLARÍS, *de D. Àngel Guimerà.*

Núm. VIII.—LA BATALLA DEL PORT, *de D. Pere Pi y Parera.*

Núm. IX.—LA CAMPANA D' OSCA, *de D. Joseph Martí y Folguera.*

LO DARRER PLANT

DE 'N CLARÍS

... quedóle al suelo
miedo en el corazon, llanto en los ojos,
FRAY LUIS DE LEON.

Ja ve 'l silenci arrebossat en l' ombra.
L' ona potent en los sorrals espira;
lo sol s' apaga al tramontar la serra:
de la roda del temps va á ser llansada
l' ánima meva, com ardent guspira
d' un sagrat encenser arrebatada.

Adéu per sempre, oh mare Catalunya!:
davant las portas de la eterna vida
mos ulls plorosos s' han tornat enrera,
y l' últim bes no 'm vol cixir del llavi;
y es que tens en lo pit sagnant ferida,
l' oyt en lo front, y entre las mans lo glavi.

¡La mort qué tristà rosegat pe 'l dubte!
En brassos de sos pobles descubria
Moisés, al lluny, la terra esperansada
y finava content; y á mí 'm volteja
turba de gent sens capithost ni guia,
y l' horisont qu' es ombra llampegueja!

Un temps va ser que uns brassos tremolosos
als teus unintse, 't va sentir vensuda
sols per l' amor qui no 't vencé en la guerra;
y al transcórrer los anys sobre aquells llassos,
avuy despertas bramulant retuda,
ab la serp de Laocon entre tos brassos.

Confonemnos, va dir: tálam de gloria
será 'l cel del mitj jorn; dalt de la serra
del Pirene assentats, veurán los pobles
que 'ns encensen Válcias y Granadas,
y que 'ns portan tributs de l' ample terra
sobre dos mars las galopants onadas.

Y en aquells jorns de mágica ventura
nostres llavis serrats, d' aspre llenguatje,
'y aquells que amollan los accents dolcíssims
se besaren cent cops, y falaguera
l' aura se 'n duya del abet selvatje
cántichs d' amor á la gentil palmera.

Y enllá en lo cel, entre la fosca bruna,
se va sentir com los pitrals cruixian
de 'n Ferran y de 'n Jaume á l' abrassada;
lo mon antich en lo fossar somreya,
y per dalt de las onas que s' obrien
guaytar sorprés á un altre mon se veyá.

Tot es finit: tombaren las espigas
que 'ls dos camps feyan un, ab la ventada,
y eternas fitas entre los blats descollan;
flayrant cadavres ja las aus glateixen,
que un somni trist la germanó es estada
y una es foch y altre es neu que 's destruheixen.

Poble gegant, Deu t' ha donat la forsa
per confondre l' orgull; avant sens treva
que mes lluny es lo cel, y 'l just l' atansa:
si sol te deixo en l' amargor d' est dia,
sobre ton front veuràs l' ànima meva,
com núvol del desert, fente de guia.

La constancia es de lley en ta nissaga;
que 'l pensament y 'l cor de cada home
sian altars de sacra independència:
que vora 'l sol un dia s' ajuntaren
l' aygla del Pirineu y la de Roma,
y baixant á la terra, t' engendraren.

Lliure has de ser; la llibertat t' es mare:
tens per castells montanyas alterosas
y un riu y un mar que 't guardan las fronteras;
transporta al mar tas selvas gegantinas,
y la sang de tas venas generosas
infi del riu las ayguas crestallinas.

No en va aixamplant de cap á cap tos brassos,
l' ardit moresch llensares á mitj dia
y 'l tártar esglayós á sas neveras;
no 'n va ha caygut sobre ta fás colrada,
cendra que fou Leónidas un dia
y al passar va remoure ta petjada.

Mes ay, que al lluny en la blavenca volta
l' esguart de Deu amenassant fulgura!
y es que tos fills al rompre l' esclavatje
com rius inflats han corregut sens treva,
y es roja en sang ta noble vestidura,
y aquesta sang, oh Pàtria, no es la teva!

Insensata has estat sens fruyt ni gloria;
que ab peus de nin en l' ombra t' esbravavas
del ídol prepotent rival dels núvols!...
gents indefensas á tas mans morian!
be 'l flagell de ta esquena trossejaves,
mes no 'l bras ni la pensa que 'l movian.

Qui sap si Deu per cástich de ta empresa
negante avuy las llibertats antigas,
te clou per sempre d' eix eden las portas;
y permet que 'n ta soca soberana
s' entrellassin las euras enemigas
de ta fértil sahor trayent l' ufana.

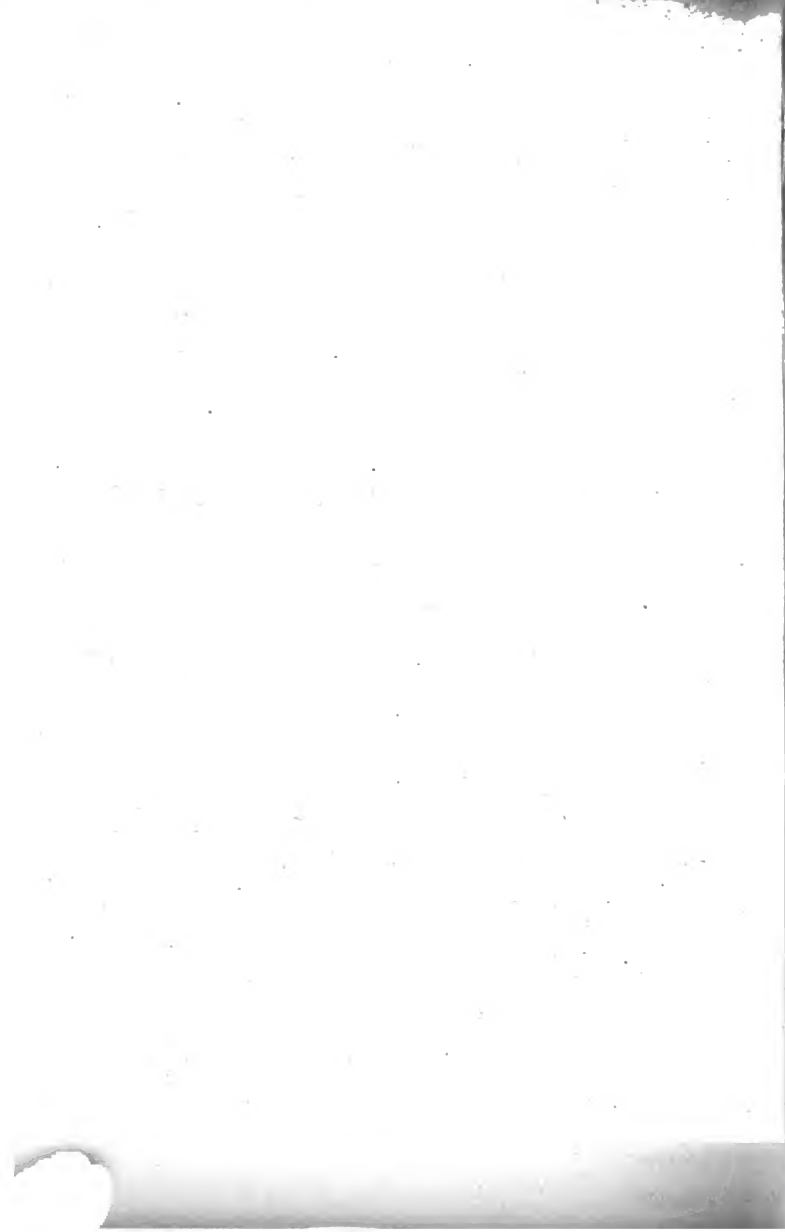
Sento las passas de la mort que 'm volta,
y 'l seu alé glassat sobre ma cara:
en l' hora aquesta, mundanals rancunias,
com vol de corps al clarejar lo dia,
de mí s' allunyen; que 'l Senyor m' es pare,
y 'ls grillons besaré si Ell los envia.

Pàtria, tu deus lluytar, mes com lluytaren
las tribus d' Israel; si la victoria
Deu te l' aparta, al menys que las centurias
te vejan per l' amor empresonada,
y altre volta se sente allá en la gloria
de 'n Ferran y de 'n Jaume l' abressada.

Tots los grillons no matan ni envileixen:
¡que son marges al riu si al mar camina!
Travalla fins que á ta mestressa 'ls pobles
li digan: *t' es germana*, per honrarla;
pensa en Jesús, que de la creu mesquina,
va fer lloch esplendent al abressarla.

Y 'ls últims mots escoltam, Catalunya:
tu has estat y seràs: ni en mort ni en vida
vincla son tronch lo roure centenari.
Quan va á pondrers lo sol, sa llum incerta
ab l' últim raig deixa una gent dormida,
y 'l raig meteix á un' altre gent desperta!

LA BATALLA DEL PORT

Mas temian la afrenta de no vencer
que el peligro de ser vencidos.

ZURITA.

I.

ENCARA 'ls aires encensen
las derrerars flors del matx
y al putx la ginesta daura,
com daura lo blat al plá.
Encara esclatan las rosas,
lo sol no crema los camps,
y encara dona ombra fresca
de los arbres lo fullám.
Juny comensa y, ajensada
ab las flors que 'l matx li ha dat,
ageguda en la planura,
Barcelona 's mira al mar.
Bè n' hi diuhen d' amoretas
las onas tot rellescant;
cap la toca, totas móren
en la platxa al arribar.
Bè n' hi contan d' altrás terras
maravellas, vents y aus:
la comtesa Barcelona
res al mon tò qu' envejar.

Passa 'l rey la mitx diada
en lo jardí del palau
mirant los clavells y rosas
que brodan los caminals.
Passa 'l rey la mitxdiada
un ramell de flors lligant.
¿Quin rey es voléu saberne?
se diu Pere y dú punyal.
Si somriure lo vegessen
del paláu los cortesans,
si ab flors á la ma 'l miressen,
quedarian estorats;
car diuhen las malas llengas
que 'l rey quan riu pensa mal,
y un jorn, de dol per Valencia,
ab un barbé ho vá provar.

De genolls damunt la sorra
li cull las flors un esclau,
trist pe 'l recort de la patria,
pe 'l sol de l' India colrat.
De genolls damunt la sorra,
las flors bellas va triant;
y si una ma las arrenca
las dona al rey l' altra ma
Y cull las rosas encesas,
los retallats clavells blanchs,
los lliris blaus y las dálías
que pinta 'l color morat.
Lliga 'l rey y l' esclau tria,
mes, d' un girasol davant,
de sopte l' esclau s' encanta
restant com maravellat.
La flor sa patria remembra
y, vers al sol al girars',
tambè com l' esclau se gira
vers al sol de llibertat.

Lo rey, mirántsel, s'espera,
mes ja 's cansa d'esperar;
clou lo puny:—¿Qué fas? li crida,
y no contesta l' esclau.
—¿No 'm sents? lo rey li pregunta;
y, alsantne lo bras, irat,
un colp á lo cap li dona
que tantost li bada 'l cap.

A son amo l' esclau mira
y dels ulls li surten llamps,
se mossega ab rabia 'l llavi
y del llavi li surt sanch.
Mes calla y lo cap acota,
y las flors ne va triant,
y ab tal força las arrenca
que fins brancas y arrels tráu.

De lo qu' has let, rey En Pere,
massa te 'n recordarás.
Tú veurás quan l' hora sia
si tè memoria, l' esclau.

II.

Besat per las onadas,
ventát per lo garbí,
damunt de rochs y sorra
s' enlaira 'l Montjuhich.
Al mar gira l' esquena
y guayta, embadalit,
del Born á la Dreçana,
del Clos al Regomir.
Allá d' allá lo miran

los monts, esporuguits,
qu' un jorn, del fons del aiga
van véurelo surtir;
y 'l Llobregat, que corra
com cinta d' argentviu
cap á la mar llansantse,
vol á sos peus morir.
Violas y ginestas
li pintan lo vestit:
li dona los seus flayres
lo rústich romaní,
y un camp de farigola
du com plomall al cim.
Sols l' erm resta en sa falda
del cementir juhi,
l' esboranch, que á la pedra
los homes van obrir,
y damunt tot, la torra
de lo castell altiu.
Desde la torra un guaite
vetlla de dia y nit;
cap á la mar ne mira,
cap á la mar sens fi.
Los raigs del sol l' enlluernan
y veu per tot rellehir,
com pols de plata, l' aiga
que pren del sol lo brill.
Tres colps los ulls acluca,
tres colps los torna á obrir.
—Galeras son de guerra,
mirant l' horisont diu.
Guayta ab recel la ratlla
que al cel fa de confi.
—¡Galeras de Castella!
ab ansia torna á dir.
—¿Son moltras?... Duas... quatre. .
¡Ay sants del paradís!

¡La escuadra de Castella
de guerra s' en ve aquí!
Reyal penó rumbeja
d' una galera al cim...
¡lo rey que crudel diuhen,
lo rey deu ser allí!
¡Qué la Verge y sant Jordi
nos vullan protegir!

III.

MISSATGER de novas,
novas de tristor,
lo guayte cavalca
cap al Palau nou.
Esperona un poltro
que passa, fent bots,
las hortas y plassas,
y, ple de temor,
al palau arriba
y 's para de colp.

—Senyor rey, depressa
dech parlar ab vos.
Jo de la marina,
vostre guayte soch;
senyor rey, la patria
perilla de mort.
La nova que porto
pit y pressa vol.
las naus de Castella
ja 's veuhen del port.

—¿Son moltas?—De tantas
contarlas no 's pot.

Sots una corona
torras y lleons,
brodats d' or y seda.
ne mostra un penó,
y en altrás se mira,
daurat per lo sol,
de los portugueses
l' escut ergullós.

—Deu vellas galeras
ne tenim tant sols;
mariners nos mancan
y nos manca tot.
¡Ay de Barcelona!
¡Ay las d' Aragó!
—Senyor rey, la patria
vol fets y no plors.
Lluytém, que no guanya
sinó qui Deu vol.

—Guayte de la torra
tú 'm donas valor.
Si ells tenen la força,
tenim la rahó.
Volen nostra terra
passá á sanch y foch,
de conquesta venen,
guíals l' ambició.
Lluytém per la patria.
Lluytém com á forts;
la Verge y sant Jordi
qu' ajudin als bons.

Gelabert Cruilles.
manau que tothom,
armat com se puga,
se 'n vaja á n' al port.

En Uch de Cardona,
dessobre del pont
de la nau mes alta,
posau l' enginy nou.
que balas de ferro
fa saltá' ab lo foch.

Del Vallés los pobles
que portin socós,
crídals Barcelona
per lluyta d' honor.
—¡La patria perilla
diguei ab son ressó
lo batall de ferro
á camps, valls y monts.
¡Via fora! ¡La patria
perilla de mort!

IV.

C RIT de guerra y veu d' aussili
llansa 'l toch de somatent;
portan armas, baxan collas
de mes amunt del Vallés.
Los minyons de la marina
mariners tots volen ser;
los pagesos s' oferexen
per bátrers com ballesters.
Los carrers, umplerts pèls homes,
de soldats semblan torrents,
y semblan castells las casas,
y las plassas campaments.
Las donas portan faxinas
pera tapar los carrers;
la llarga espasa dels pares

carretejan los bailets.
 Per tot graellas encesas
 espurnas llansan al cel,
 per tot lo dringar del ferro
 y el pas dels soldats se sent.
 Dalt dels putxs creman fogueras,
 clar dia la nit parex,
*y' may paran las campanas
 de tocar á somatent.*

Gran gentada y gran cridoria
 hi ha en la porta del Concell,
 que 'ls concellers tenen junta
 dintre del Saló de Cent.
 Los ciutadans á la plassa
 dónan novas y parers;
 qui menys sab es qui mes conta.
 qui mes pensa, calla mes.
 Diuhen uns que la batalla
 á dins la ciutat déu ser;
 y vólen altres que lluiten
 sols vaxells contra vaxells.
 U'n maçer que se 'ls escolta
 los contempla mitx riguent.
 Ningú diu que s' negui á bátrers,
 ni tant sols un conceller.
 —Cada terra fá sa guerra,
 crida enujat un pagés;
 y aquí á la terra y á l' aiga
 y fins al cel nos batém.
 Tothom diu al escoltarlo:
 —Probarém avuy que 's cert.
*Y may paran las campanas
 de tocar á somatent.*

Súrten nobles y entran nobles
 al paláu del Senyor rey,

dins la cambra mes reclosa
 lo rey gran concell hi té.
 Sentát escolta 'l que diuhen
 los mes preuáts cavallers,
 aprop d' ell, pera servirlo,
 l' escláu de l' India está dret.
 —Bo será que 's pósen brígotas
 per protegir als vaxells.
 —Bé diéu, lo comte d' Ossona,
 que 's fassa com vos diéu.
 —Del port al mitx de la boca,
 bo será que anclás clavem,
 porque l' enemich s' hi clavi
 si entrar á n' al port pretén.
 —Fassamho, y un clar dexeuhi
 porque sortirne poguéu.
 —Lo clar será prop las tascas.
 —Guardaune d' assó 'l secret.
 L' escláu, qu' ho sent, riu ab joya;
 se 'n ván tots, sols resta 'l rey,
*y may paran las campanas
 de tocar á somatent.*

V.

Poch á poch murmura l' ona,
 fosca nit lo cel cubrex.
 y ab tenebras Barcelona
 amortallada parex.

Mariners mil ab prestesa
 dexan caure anclas al mar,
 y á la llum de teya encesa,
 treballan sens descansar.

Ván depressa tots y callan,
fora del mar, no 's sent res.
Sens saber perque treballan,
míral's l' enemich sorprés.

Com visions espaventables,
se 'ls veu sempre treballar.
L' enemich diu:—Són diables
que ván fent mes fondo 'l mar.

De sopte, de Barcelona
sembla venir un remor,
com si pegués damunt l' ona
ab las mans un nadador.

Un obrer lo sent; parant-se,
mira y veu la fosquetat.
Torna al treball persignant-se:
res ha vist y s' ha espantat.

—Demá, pensa, es la batalla,
y per çó es que dins del port
un mal esperit treballa
per llaurar lo camp de mort.

Y á torná' á mirar no gosa
y la remor vá crexent;
respiració fatigosa
sembla qu' en la mar se sent.

I Juny de las naus catalanas
la remor sembla fugir,
las galeras castellanas
la comensan á sentir.

—¿Qu' hi ha? un centinella crida,
y en las onas escumants

li respon veu enfosquida:
—Un amich dels castellans.

—Una corda per la borda
d'exa anar un matalot
y un hom puja per la corda.
regalimant aiga y llot.

Salta á la nau de Castella,
diu depressa:—Al rey cridáu,
y á la llum d' una graella
tots lo veuen: es l' escláu.

Surt lo rey, l' escláu se 'l mira.
—Parla ja.—Quan restém sols.
Tothom d' aprop se retira.
—¿Parlar puch?—Digas qué vols.

—Prop del port engins de guerra
los catalans fán clavar;
no podréu arribá á terra.
—¿Y qué vols?—Vos vull guiar.

—¿Y pot merexer confiansa
qui á són senyor es traidor?
—Sò fidel á ma venjansa;
fiauvs de mí, senyor.

—Per si m' ets traidó, una corda
recorda que tinch y un pal.
L' escláu indiá sols recorda
que á sa venjansa es lleal.

VI

DE seda y or ampla tenda
sembla 'l cel quan ix lo sol,
de seda blava lo sostre
y ell sarrell de núvols d' or.
Com may pur y hermòs brillava
damunt la mar aquell jorn
que, fent fugir á Castella,
vá fer famòs á Aragó.
Com may potser contemplaren
núvols blanchs y núvols rotxs
los tristos que ja esperavan
de la tomba la foscó.
Mil flaires los vents de terra
escampavan per l' entorn,
suáus las matexas onas
relliscavan sens remor;
sols l' home ab dolor plorava,
sols ell pensava en la mort.

Tant bell punt lo sol exía,
ja feya brillar lo sol
cascos, armas y corassas,
plomas bandas y penons.
Tant bell punt lo sol exía,
ja daurava ab sa claror
fora 'l port naus de Castella,
y las nostras dins del port.
Fòu senyal lo trench del auba
per embestir ab rencor;
ván volar fletxas y pedras,
ván cridar los matalots.

De Castella 'l rey cridava:
—¡Avant sempre sens pahor!
ferian los rems las onas
que tallavan los timons,
y als enemichs atiava
folla de joya la mort.

—No passarán, diu En Pere;
no entrarán, ¡ja perduts són!
y s' esglaya mirant qu' entran
los castelláns dins del port.
—¡Llamp de Dèu! crida. ¿Qui 'ls guia?
pregunta de rábia foll.
Desd' una nau castellana
somrient l' escláu li respon.
Com avans l' escláu, mossega
lo rey lo llabi ab furor:
—¡Au! crida, foch! La bombardá
que llensi balas de foch.
S' ou com un tró, y á tóts sembla
que ja 's vá á badar lo mon:
damunt las naus castellanas
ferro ruent hi plou á doll.
Sols la mort no s' esparvera.
sols riu y canta la mort.

Las naus de Castella 's badan.
rebert lo ferro qu' hi plou:
si una bala al pont arriba,
de morts s' encatifa 'l pont;
y tiran núbols de fletxas
los ballesters de Aragó,
y desde terra las bríggolas
llambordas llansan per tot.
Lo pal trencát cáu á l' aiga,
peta la corda que 's romp,
los morts umplen las cobertas.

la sanch pinta 'l mar de rotx.
Lo rey de Castella crida:
—¡Anémsen! ¡Fugim del port!
Quan llamps ne súrten del aiga.
¿quin home bátrerse pot?
Veyent que 'l festí s' acaba,
ja 's posa trista la mort.

Las naus de Castella fugen
davant l' escut d' Aragó;
lo rey d' Aragó las mira
pérdrers lluny en l' horisont.
Sols una nau resta entrera,
y á lo derrer ratx del sol
ensenya 'l cap d' una corda
balandrejár s' l' escláu mort.
—Miráu, lo rey Pere crida,
miráu si so jo sortós:
cercant mon escláu venjansa,
nos ha dát avuy la sort.
Li has pagat rey de Castella
com li hauria pagat jo.
Tocáu nacles y trompetas!
¡Victoria! ¡Al aire 'ls penons!
De Barcelona es la gloria
de la batalla del port.

LA CAMPANA D' OSCA

Morituri te salutant.

R^{AMIR} lo d' Aragó
dels nobles ja se 'n cansa;
no mes de nom es rey;
de fet no pas per ara.
Los nobles, atrevits,
contra del Rey ja s' alsan,
que sempre 's veu al fum
alsars mes que la flama!
Tot enutjat lo Rey
de fellonesa tanta,
als nobles ha cridat
y 'ls reb encés de rabia.
—«¿Creyeu que 'l fer lleó
quan dorm es que s' amansa?
avuy s' ha despertat
y está esmolant sas garras.
Aquí sols jo so 'l rey
del ceptre y de l' espasa;
lo rey que té botxins
y forcas afamadas.

61677B

Una campana vull,
que oure de tots se fassa,
y ¡pobre del traydor
que no vinga al ressó de la campana!

Lo gran privat del Rey
ab la regina parla.

—«Senyora del meu cor,
hermosa Na Constansa,
si d' amor ne tinch set,
la set ningú m' apaga,
y sempre esquerpa vos
me feu mes set encara.

—Fugíu del meu devant;
som regna y som honrada.

—¡Lo comte d' Atarés
no s' ho deu creure massa!
—Mentiu.

—¡Gentil amant!

—Al Rey mon cor sols ayma.

—Sinó 'm donéu amor,
temáula ma venjansa.»

Y surt lo vil privat
tot renegant de rabia,
y d' algú que 'l segueix
no se 'n adona encara;
y cego, avergonyit,
tot caminant esclama:

—Lo cap del d' Atarés
també caurá quan soni la campana.»

Lo Rey y 'l seu privat
ab gran misteri parlan.

—«¿Has anat al convent
á cumplir ma comanda?
¿qué diu lo vell abat
que jo ab los nobles fassa?

—Ab senyas m' ha respost;
no pas ab cap paraula.

M' ha fet baixar al hort
;bè n' ha tallat de ramas!
no n' ha quedat pas cap
de las que mes s' alsavan.

—Oh savi abat, ja entench,
ja entench lo que 'm senyalas;
no 'n mancarán aquí
de ramas escapsadas.

—¿Sabéu tots los traidors?
n' hi há molts que se 'n amagan;
lo comte de Atarés...

—Lo d' Atarés y d' altres.

—Venjáuvos aviat;
las ramas creixen massa.

—Demá, demá mateix
sentirás lo ressó de la campana.»

Los nobles están junts
al palau d' En Lizana;
lo privat també hi es;
contra 'l Rey també parla.

—«La campana del Rey
ja está llesta y posada;
á véurela vinguéu,
¡ja veuréu qu' es estranya!»

Ja surten del palau,
ja se 'n van cap á un altre,
ja 'l privat los fa entrar
en enfosquida cambra.

—«;Vosaltres no sou vint?
al sostre miráu ara,
contéu si hi ha vint claus:
cap ne quedarà en vaga.»

A un xiulet del privat,
venen homes ab armas:

—«Amarreu als traydors;
llur hora es arribada!»
Ja venen los botxins
ab las destrals alsadas.
—«Talléu cixos vint caps,
y feu ab los vint cossos la campana.»

—
L'endemà al dematí
lo Rey y 'l privat parlan.
—«La campana, senyor,
ja está llesta y penjada.
—Anemhi, comte, donchs
á veure si m' agrada.»
Lo comte y 'l Rey se 'n van
á aquella fosca cambra.
Ja veuen los vint caps
entre sanch entollada;
y 'ls cossos dels traydors,
d' aquells vint claus penjavan.
—La campana va bé,
peró no está acabada,
no pot tenir bon só
perque 'l batall li manca.
—Lo comte d' Atarés
fará grans batalladas.
—Vull un batall millor,
mes just per ma venjansa.»
Lo comte tremolant
escolta tals paraulas;
y 'l Rey diu als botxins,
—«Posáu-me aqueix batall á la campana.»

—
La Regina y lo Rey
son al palau que parlan,
—«Senyora del meu cor,
hermosa Na Constansa,
ja sé que 'm sou fidel

y que cap ombra os taca;
ja sé qui es lo felló
que vostre amor buscava.
L'abat del meu convent
la cura ha endevinada;
los botxins ja han tallat
las ramas mes alsadas.
Los botxins que ara tinch
¡prou tenen feyna llarga!
mentres hi haja traydors,
no acabarán la tasca.»
Se senten mentrestant
crits de dolor qu' esglayan;
son del privat traydor
que ja de viure acaba.
Lo Rey somriu ab goig,
'lo goig de la vénjansa,
y á la Regina diu:
—«¿No sentiu? ja repica la campana.»

VIOLA

Núm. X.—ROMIATJE, *de D. Ángel Guimerá.*

Núm. XI.—LO PLOR DE JEREMÍAS, *de D.
Emili Coca y Collado.*

ROMIATJE

Fes via.

No sé d'hont vinch. En las regions ignotas,
de un somni ombriu, mon ánima 's desperta:
una veu li ha cridat:—Cérca't la patria!—
y esten las alas y als abims se llensa.

Ben tost, al lluny, com frévola guspira,
despunta un mon entre la fosca eterna,
que va creixent devant de sas miradas
vestit de formas y colors incertas.

Los mars après d'assí d'allà 's dibuixan;
pe'ls camps los rius com á filats s'estenen;
y en dins dels boscos y 'ls conreus, tot ombra,
llachs y deserts com á ramats cendrejan.

Descent pe'l mitx de fréstegas montanyas;
arbres gegants fins l'horison s'aixecan;
d'un poble inmens ha franquejat las portas
y escolta y mira á son entorn sorpresa:

Una via sens fi; banda per banda
casals enormes de parets rojencas,

pujols que tenen de titans la forma,
esfinges altas ombreiant als temples.

Per dalt dels murs, als porxos, en las gradas,
onas de gent que avalotant s' empenyen;
y obrintse pas en professó ostentosa,
alfakirs y bracmans y bayaderas.

Empurpra 'l sol dels elefants y 'ls brúfals
la sanch que cau de sas obertas venas;
y ve 'l deu de metall, damunt lo carro,
los peus tot llum, lo front en las tenebras.

Las trompas sonan, los perfums s' enlayran,
á munts las gents devant lo deu s' estenen;
cruixen las rodas capolant sos cossos,
y ab cants las tribus los gemechs ofegan...

Y vola al lluny mon ánima entristida,
deixant las planas de la mort enrera;
lo mon camina voltejant pe 'ls ayres,
y 's transforma la cara de la terra.

Temple encisant; per llantia esplendorosa
la lluna al plé del blau zenit sospesa;
los tronchs soberchs dels roures per columnas;
per volta un cel de fullas y d' estrelles.

Cubrint lo dólmen de carreus ciclópeos
lo flam s' ajita dels garbons de teya; ■
guerrers forsuts arreglerats s' atansan;
entorn las donas van teixint verbenas.

Devant del ara als presoners aturan;
los cers á l' una espurnejants aixecan;
corre la sang dels presoners, cadavres,
y á feix los alsan y al tornall los llensan.

Polsan los barts las arpas armoniosas;
ballan xisclant las collas de druidesas;
dringan al caure en los escuts las armas,
y ronca 'l mar y 's sent rugir las feras...

Y altra volta mon ànima s' allunya
d' esglay perduda en las regions etéreas;
y après, seguint la via de las onas,
damunt d' un poble s' ha acullit sens esma:

Ampla ciutat de murallons vestida;
enllà 'l desert ab caldejants arenas;
ensà la platja de la mar blavosa
hont las trirems fermadas cabussejan.

—Molock! Molock! ..—ab los fillets als brassos
cridan las mares caminant al temple,
y al pas los homes conmoguts las miran
y besantlas al trajo las segueixen.

Lo deu rohent d' entranyas infernadas
obra incessant la gola famolenca,
y orgullosas las donas, una á una,
los fills volguts enforan en son ventre.

Per lo buyt de sos ulls ixen las flamas,
rugeix sa gorja, 'ls llabis li fumejan!...
¡ay de las mares que 'l plorar aixugan,
que 'ls cers per tot las burxan y trossejan!...

Y altre cop, del espay cerca la pàtria,
y altre cop baixa al mon l' ànima meva;
un riu tortuós ha vist entre las boyras
y una ciutat sobre turons jayenta.

Cántichs per tot, y polsament de sistres;
y acorts de flautas; y brugits de festas;
lo foro al lluny; adült lo capitoli;
ensà la curia; entre 'ls palaus las termas.

En rènglera 'ls pilars dels acueductes,
semblant colossos que las mans uneixen;
altars arreu y assobre d' ells immobles
pecadoras, tirans y deus de pedra.

Omplen á gom del coliseu las gradas
lliures y esclaus y magestats excelsas;
despedassa al llibert l' urpa dels tigres,

y 'ls sacerdots pe 'ls ídols aplaudeixen!

En los boscos de murtra y llorer-rosa,
nuas bacants en ubriaqués follejan;
y 'ls nins se 'n riuen sorprenent sas mares,
y seguintlas per tot las escarneixen.

Y vola en tant mon ánima perduda
de cim en cim com esgarriada auçella;
soptat segueix una claror estranya
que surt d' orient com la d' un sol que 's lleva.

L' herm: entre rochs la palma revellida;
sens fruyts jayent la escuálida figuera;
pe 'ls camps de sorra que ab lo sol espurnan
lo rastre de la cabra famolencia.

Tot sol; conjunt de pedras ennegridas,
un puig semblant pelada calavera;
al cim la creu del afrontós suplici;
glateix un home agonisant en ella.

Ab los ulls entristits, movent los llabis,
devall sos peus á una ciutat contempla:
—No sáben lo que han fet; Pare, perdónals!—
y 'l plor li cau sobre 'ls botxins que l' befan.

Com llir puríssim que ha tombat la pluja,
sa mare en plor vora la creu gemega;
desfent las collas dels soldats y 'l poble
li allarga 'ls brassos lo volgut deixeble.

Ab veu d' amor lo moribon s' esclama:
—Prenlo per fill, ¡oh dolsa mare meva!...—
y tanca 'ls ulls... y l' univers s' endola...
y 'ls morts se senten removen la terra...

Esperit meu, ja prou has fet la via;
las febles alas mansament aplega;
lo sol que 's fon, la feredat que 't volta,
ben clar t' ho diuen qu' ha finat ton Mestre.

Aqueixa veu tan trista y amorosa
ja altre cop l' has sentit, en ta naixensa;
al parlar al apóstol y á la mare
en tu 's clavaren los seus ulls d' estrelles.

Emprenta 'ls llabis en sa sanch de vida,
romeu del cel, que afadigat sedejas:
recólzat á sos peus, qu' eixa es ta pàtria!
Feste cos, esperit: naix de la terra.

LO PLOR DE JEREMÍAS

Nosotros inicuamente procedimos, y te
provocamos á enojo: por esto tú eres in-
exorable.

Lamentacion de Jeremías, iii, v. 41.

DESOBRE las ruinas de la Ciutat sagrada
plorava 'l sant profeta ab llágrimas de fel:
Jerusalem esclava, ja resta dessolada!
Ohiu del bon Profeta lo plany qu' envía al cel.

—Jo 't miro oh ciutat santa com viuda solitaria,
com tos amichs te deixan fugint de tu ben lluny:
ja restas d' altres pobles esclava y tributaria,
ja al fons de la teva ànima lo llamp de Deu retruny.

En mitj de ta desdita tos enemichs t' assotan,
de galas te despullan, burlant ton amarch dol,
t' escupen en lo rostre, tos grans tresors explotan.
¡Oh reina de las reinas, per tu s' ha post lo sol!

Deserts tos camins restan ja designant tristesa;
fets lloch de la deshonra tos temples mes antichs:
¡y com avuy te miro d' en mitj de ta pobresa
plorosa y solitaria, cercada d' enemichs!

Ab dol los teus ministres ben lluny de tú s' anyoran;
lo vel de la deshonra ton cor tè abrigallat;
porugas tas donzellas acurruccadas ploran,
sentint venir la petja del malehit pecat.

Son fets tos adversaris senyors de gran valia,
y 't roban del dessobre l' esplendorós joyell:
així 'l Senyor, per càstich de tas maldats, t' envia,
per cada jorn de ditxa un altre de flagell.

Ja de ta hermosa cara s' ha fos la rojor pura
de la besada ardenta que t' hi marcá 'l Senyor;
tos princeps, com ovellas á qui la lam tortura,
segueixen las petjadas de cualsevol pastor.

Ton enemich fa escarni de ta lley mes sagrada,
y ab ironía esmenta las glorias del passat:
y tú, jayent deserta, de tos fills oblidada,
en tas entranyas portas lo crim ben amagat.

Ton poble, ab plany qu' esglaya mancantli fortaleza,
tots sos tresors entrega per un bossí de pa,
y sent cada vegada mes nova sa tristesa,
y quants mes jorns fineixen, mes dols te per plorá'.

Sió sas mans té estesas; no hi há qui l' aconsoli;
contra Jacob envía lo cel sos enemichs;
Jerusalem esclava y fet trossos son soli,
entre ells, com la ramera, sofreix dols y fadichs.

D' obscuritat y ombas, com á senyal de guerra,
l' Altíssim abrigalla la filla de Sió;
las verges de Judeya han rebutat per terra,
y abat l' ergull dels princeps ab dol y opressió.

¡Cóm ta grandesa miro tot d' una prostergada!
com á Sodoma, enviat sos llamps l' ira de Deu:

per sos pecats, opresa se trova ta gentada,
y 's sent cruixir los ossos per lo dolor mes greu.

Tas torres y murallas ja son enderrocadas,
y entre tas runas niuhan las serps y 'ls esparvers;
y en tos carrers y plassas s' hi veuhen acampadas
familias sens amparo, llensant planys llastimers.

En tú 'ls teus mals profetas vegeren sols falsaesa,
y may no t' esmentaren ton crim y ta maldat:
ton enemich cercava sols l' hora de la presa,
trehent sa roja llengua com llop assedegat.

Mes lo Senyor, á la hora complint tota promesa,
encen ira y coratge al cor de tos tirans,
y obra en ton pit, de llágrimas la font de la abondesa,
perque plorá' així pugas tos dols toti los instants.

¡Oh plora, trista mare, tos crims y negres penas!
¡Recorda á totas horas lo que 't volgué 'l Senyor!
¡Fesli sentir, oh reyna, lo drinch de tas cadenas!
¡Pes condolir als homes pël pes del teu dolor!

Als cors sas dents esfonza la fam desapiadada,
y 'ls homes no 's coneixen en mitj de son flagell,
y, caminant sens esma y ab la vista entelada,
la calavera senten que 'ls vá estripant la pell.

Al paladar la llengua del ignocent s' aferra;
lo nin prop de sa mare plorant demana pá,
mes ella, essentne mare, no sent lo plany que aterra,
y tant la fam l' acora que al fill sap devorá'.

Com l' aguila lleugera quan te de prop la presa,
per monts, deserts y timbas seguéixels l' opresor,
y al crit fer d' estermeni complint sa negra empresa,
no sent jamay sas queixas, ni plany ningú son plor.

¡Oh gosa ab la desdita tenyint de sanch ta vesta,
enorgullida filla d' aquell poble d' Edom!
¡Poch durará ta joya! ¡prest finirá ta festa!
¡També t' espera, oh trista, la sort dels que avuy som!

¡Recorda, oh Deu, que fores per ells font d' abondesa!
¡Qu' es ta filla recorda la que sofreix tants danys!
Per 'Tú, queda eclipsada sa gloria y sa grandesa:
com pobra viuda es ella posada á mans d' estranys.

Lo cor se 'ls defallia per fam devoradora:
¡en lloch, Senyor, trobavan un trist bossí de pá!
Per 'xó á n' els fills d' Assiria se van entregá' á la hora;
per 'xó al poble d' Egipte van allargar la má.

¡Oh Deu, mira per terra son ceptre y sa grandesa,
per tot arreu seguintlos la sombra del pecat!
La fam aterradora, lo dol y la pobresa
sols per herencia 'ls resta de tot son bè passat.

Escampa sobre eix poble la llum de ta mirada!
¡Los días bons renova's, alleugerint sa sort!
Arrenca aqueixa rassa d' assí hont jau condemnada,
y pórtals ab ta gracia, oh Deu, fins á bon port.

PREMI

OFERT PER LA SOCIETAT

CENTRO DE LECTURA DE REUS

Núm XII.—À UNA DONA, *de D. Anicet de Pa-
gès de Puig.*

À UNA DONA

Hace una noche horrorosa como la vida
que nos espera....

Jo so en lo camp d' aqueixa trista vida
un castell enfonzat; la gent poruga
fá 'l senyal de la creu tot allunyantse.
Mes no es tot dol: encar' en las esquerdas
dels murs negrenchs qu' están á punt de cáure,
quant se 'n van los voltors, per una estona
hi solen festejar las aurenetas.

¡Deu las ho pague!

Deu vos ho pach ¡oh síl recorts dolcíssims
de mon primer amor, llantias de plata
qu' encar' cremeu devant d' un Deu fet trossos!
Fochs follets que á escarnir veniu la vida
dins un vell costellám, vostra llum blava
qu' esglaya 'l caminant á mif 'm consola.
Oh sants recorts que m' ajudeu á viure,
¡jo 'us bencheixo!

No 't sàpiga pas greu, dona estimada,
 qu' esmente aquell amor, besada dolça
 de nostres esperits. De ta hermosura
 no me 'n recordo pas, y tas caricias
 no las puch anyorar; ¡ja las somnio!
 Jo no t' anyoro á tú; jo sols anyoro
 aquell amor, aquell amor dels àngels
 que 'm feya creure.

¡Qui 'ns ha vist y 'ns vegés! Semblém, oh dona,
 dos morts de pesta qu' enterrar no gosa
 l' honrat fesser. Aquella ardenta flama
 de tos ulls esqueixats, ton front de verge,
 ton coll de tortra y ta boqueta d' àngel,
 tot lo temps se ho ha endut, y ¡ay! tantost ploro
 quant te veig caminar cap á la fossa
 malalta y lletja!

¡Y jo? ¡Deu meu! si me poguesses véuer
 jo crech, Dolors, que te 'n penedirias
 de lo mal que m' has fet. Si 'ls ulls esbado,
 no puch mirar la llum; si estench los brassos,
 no palpo res y la buydor m' ofega;
 y com he flastomat tantas vegadas,
 fins quant prego, oh Dolors, ningú m' escolta.
 ¡Quina tristesa!

¡Y ton recort, oh dona, me fa viure!
 y 'l servo dins del cor com l' orat serva
 sota la vesta que li cau á trossos
 falsa reliquia que no fa miracles.
 ¡Ditxós d' ell que pot creure una mentida!
 ¡Ay! jo fins d' aquell temps, quant eras meva
 y me ho deyas plorant, fins de llavoras
 me glassa 'l dupte.

¡Dupte cruel que ha enmatzinat ma vida!
Foll de mí que lligat vora una platja,
rosegantme los punys, de set me moro
tot sentint á mos peus lo bes de l' aigua!
¿Qui 'ns ha allunyat per sempre? ¡Pobre aymí!
lo jorn que 'ns separaren, tû perderes
la hermosura del cos, jo la de l' ánima.
¡Y encar' t' estimo!

¡Oh sí, jo t' am' encar'! Com avans pura,
primer tú tornarias á estimarme
ans que jo t' oblidés. Donchs mira, dona,
si será etern lo amor que me fa viure.
Si Deu te condemnés, redimiría
ab ma gloria eternal las culpas tevas:
si un jorn jo anés al cel y tu no hi fosses,
¡me 'n tornaria!

Y á la claror d' eix foch, qu' encara bratla,
tot un mon de recorts ix dels sepulcres,
y aqueixa nit d' infern que m' abrigalla
fins me sembla, oh Dolors, auba de gloria.
Y com avans hermosa te somnío,
y com avans enjogassat t' escolto,
y 't crech, oh dona, com avans te creya
¡y axó 'm consola!

¡Oh follías del cor, santas mentidas
que á cau d' orella 'm ve á contar la febra,
¡no 'm deixeu may! .. ¡tinch por sense vosaltres!
¿Qué hi fa que siau rebutx de jorns ditxosos?
Lo llenyater que estella 'l roures jove
¡ay! quant es pobre y vell, per escalfarse
be se contenta ab lo feixet de brossa
que 'ls nets li duhen!

Oh Dolors, ja la mort truca á ma porta
 y 'm trobo sol: ¡Deu meu, quina tristesa!
 Quant tantost lo bressol tots dos deixavam.
 dantnos las mans pera creuhar la vida
 enamorats com un parell de tortras,
 ¿qui nos haguera dit que no jauriam
 tots dos un jorn en la mateixa tomba?
 ¡Deu te ho perdone!

Tú fores, sí, tú fores la que débil
 al buf del temporal ¡ay! ajupires
 la pahorosa testa, aquella testa
 que jo havia besat tantas vegadas!
 Y fugires ben lluny, ben lluny per sempre
 sens dirme «adeu» tant sols... ¡y jo 'm morí!
 ¡Ay! ¿Saps que som tú y jo sobre la terra?
 ¿ho saps, oh dona?

Jo so lo pi qu' en lo rocám s' arrela,
 feréstech, aspre, que jamay se vincia
 sota 'ls núvols inflats de pedregada
 y baldament lo llamp del cel l' esberle!
 Tú, feble dona, ets l' eura fluixa y prima
 qu' en la pols s' arrossega llepant marges
 y en sos brassos hi estreny ¡quina vergonya!
 cualsevol arbre.

Tu no saps estimar. Lo amor puríssim
 que vessá Deu en eixa vall de llágrimas,
 l' amor que sempre creu y que may dupta,
 l' amor que viu d' amor sense esperansa.
 ¡no l' ha sentit pas may ton cor d' argila!
 Tú no sabs estimar, grapat de terra!
 Per ço Deu no ha volgut, oh feble dona,
 que fosses mare!!

Tú has enteiat mos ulls que se fonian
mirant als teus, y tú has tancat los llavis
que paraulas d' amor no mes te deyan:
tú m' has robat la fe, m' has pres la vida,
y has fet d' un home un pahorós cadavre
que 's va desfent per dins, tot viu de fora!
Donchs jo t' estimo encar'. ¡Fins te perdono
y 't beneheixo!!

PREMI

OFERT PER

LA EXCMA. DIPUTACIÓ PROVINCIAL

DE BARCELONA

Núm. XIII. — L' ATLÁNTIDA, *de D. Jascinto
Verdaguer, Pbre.*

EXCM. SR. D. ANTONI LOPEZ Y LOPEZ

Muntat de tos navilis en l' ala benchida
busquí de les Hespérides los tarongers en flor:
mes jay! ja son despulles
de l' ona que ha tants segles se n' es ensenyorida,
y sols puch oferirte, si 't plauhen, eixes fulles
de ses taronges d' or.

JASCINTO VERDAGUER, PBRE.

Vapor transatlàntich *Ciutat Comtal*, 18 novembre 1876.

L' ATLÁNTIDA

PRÓLECH

Ella era poblada y florexent, governada per reys poderosos que s' apoderaren de Libia fins á Egipte y de Europa fins á Tirrenia... Mes sobrevingueren graus temporals y terratrèmols, y en l' espay d' una nit l' Atlántida fou enfonzada.

PLATÓ

Ri. llegir en un dels magnífichs diálechs de Plató que Soló anava á cantar lo gran fet geològich del enfonzament de l' Atlántida quan la mort per malaventura nostra gelà ses inspiracions abans de náixer, los colors de la vergonya me surten á la cara y'm sento caure de les mans mon petit llibre, convensut de que sols á la escalfor del sol de Grecia podia escriures, vora les mateixes antigues fonts de la tradició que les ruines dels pobles, l' oblit y 'l descrehiment han estroncades. Ara, al tráurel' á llum, veig ab racansa quan sumtuós edifici hauria sortit d' aqueixes hermoses pedres, si haguessen caygut en una ma de mestre, y que hi hauria terra de sòbres per aixecarhi un roure en l' endret ahont he

plantat aqueix reboll, que encara que reboll com es, anyívol y mal arrelat, me costa més que si l' hagués regat ab sanch de les venes.

Era en les primeres volades de ma joventut, y per lo tant més perdonable, quan poch satisfet de mes cansons y corrandes gosí posar les mans en aqueixa obra, arraconat com vivia en un mas de la plana de Vich, sens haver vist mes terra de la que s' ovira desde un marlet de les serralades que l' enroïllan y coneixent la mar com si sols l' hagués vista pintada. Mes aixó y mon poch seny me posaren la ploma á les mans; altrament may m' hi hauria arriscat. Mon apartament dels grans centres y ma falta d' experiència literaria, y més que res, l' espectacle sempre nou de la naturalesa que ab les coses més petites dona imatge de les coses més grans, me feren pendre 'l vol á la bona de Deu, sens adonar-me del poch dalit de mes ales. Les antigues cròniques de Catalunya y d' Espanya de que m' agradava escartejar sobre tot les primeres fulles, m' ompliren la fantasia d' aquells fets que de tant llunyers y embolcallats ab la calitja dels temps primitius l' historia va oblidant y perdentne 'l compte, y en una obra ascètica de Nieremberg llegí per primera vegada, entre 'ls grans cástichs ab que Deu ha flagel·lat la terra, l' enfonzament de la que tants sabis botànichs y geòlechs veuhén jayent al fons de la conca del Atlántich. A l' ombra de sos tarongers, ique enciseres me semblaren les Hespèrides, amor de l' antiqua Grecia, que feren sospirar tan dolçament les lires de sos poetes! Que esgarriós lo Pyreneu entre les flames, però que tentadores y belles les ones d' or y plata que de ses foses entranyes rodolaren! Que gran Hércules allargant ab lo sepulcre de Pyrene la cordillera á que ha dat nom, batent á colps de clava los gegants de la Crau en la Provença, atuhint á Gerió y al libich Antheu, esparverant les Harpies y Gorgones, y en son darrer treball, esportellant la montanya de Calpe, tanca del Mediterrani, y abocantlo com un riu en la vehina Atlántida, aqueix pont llevadís que Deu trencá per á incomunicar en époques de corrupció los mons tornats á unir en lo mes hermós dels segles moderns pels titánichs brassos de Colon. Aqueix aterrant les columnes del *Non plus ultra* y esqueixant la cortina de la Mar Tenebrosa; me semblá la més gentil corona del poema que ab massa coratge gosí emprendre, comensantne d' escriure 'ls primers cants. Cent vegades volguí recular, com qui entra en una balma esglayadora d' hont ningú ha escandallat los abismes; cent vegades deixí caure defallit lo mon de mes pobres inspiracions rostos avall, y altres cent vegades, com Sisifo, torní á pujar vers l' alterosa cima lo feixuch pes tan mal midat á mes espatlles de poeta. En eixa lluyta terrible en que, vençut ó vencedor, sempre era jo qui rebia les espurnes, una malaltia m' feu deixar los dorsos ayres de la patria per les ones de la mar, no tan amargues per á mi d' ensá que bressavan mos flayrosos somnis y ab cón-

tichs y música m' hi cridavan hermoses visions de juvenesa. Passaren falagueres ó aterradors davant mos ulls enlluernats, y caygudes les barreres de mes montanyes anyorades, mon horisó poètic s' aixamplá com un cel que s' esboyra. Vegí Cádiz, la de cent torres d' ebori, Avila y Calpe que semblan dos gegants que acaba de despartir lo Mediterrani de una arrambada obrintse pas entre llurs peus de marbre. Al ferreny Montgó y al cap Finisterre demaní ses llegendes mitj oblidades ja com los pobles que les dictaren, y al Bè-tis y Guadiana recorts de les terres sumergides per ahont degueren allargar ses argentades cintes; orí davant les sagrades cendres de Colon que desde sa tomba miserable, vergonyosa per á nosaltres á qui regalá un continent, sembla guardarnos encara la perla de les illes; vorejí les Azores y altres illes atlántiques que com á pilastres del gran pont romput ensenyan encara 'l front rallat pel llamp de la venjansa divina. Entre ells m' afiguré veure als Atlants alsapremar aquelles roques y esculls, llansantlos contra 'l cel, y ab brams y cridadissa pujar, caure, y ab los bocins de llur pelásgica torre rodolar al abisme de les ones: y, no cal dirho, mon poema s' acabá per ell mateix com una d' eixes conquilles que cada dia, cansada de brunyirles, la maror llansa á la platja; y, be ó mal arrodonit, vèusel aquí.

¿Hauré deslluït y fet malbé aqueixes esbalahidores tradicions, tresor de les centuries, escampat com les perles en les marines espanyoles? Hauré esfullat aqueixes flors cullides la matinada de ma vida en les valls y garrigues de la pátria? Oh! si l' áliga m' hagués deixat ses enlayrades ales, si hagués tingut la cadena d' or de l' inspiració dels grans poetes, d' aqueixes perles, malaguanyades en mes mans barroheres, li 'n hauria fet un collaret de sultana, y ab eixes y altres més ben triades flors hauria coronat son front de reyna. Ara, ella'm perdó si goso posar á ses plantes mon manadet d' espigolera vora les daurades garbes del camp sempre assolleat y benchit de Deu de sa literatura.

INTRODUCCIÓ

S' encontran en alta mar un bastiment de Gènova y altre de Venecia y s' escometen en batalla. Sobrevé gran temporal y un llamp encen lo polvorí d' un d' ells que esberlantse arrossega també l' altre al abisme. Soldats y mariners se 'n van á fons; sols ab prou feynes se salva un jove genovès que abraçsat ab un tros de pal pot pendre terra. Un sabí ancía que, retirat del mon viv a vora la mar surt á rebre al naufréch. Lo guia á un rústich altar de la Verge y tot seguit á sa balma, feta de branques y roca ahont lo retorna. Dies après veýent al mariner capficat mirant aquelles aygues li conta llur antiga historia per distraure 'l del passat naufragi.

VORA la mar de Lusitania, un dia
los gegantins turons d' Andalusia
veren lluytar dos enemichs vaixells;
flameja en l' un bandera genovesa,
y en l' altre ronca assedegat de presa,
lo lleó de Venecia ab sos cadells.

Van per muntarse les tallantes proes,
com al sol del desert enceses bocs,
per morir una ó altra á revolcóns:
y roda com un carro 'l tro de guerra,
fent en sos pols sotraquejar la terra,
temerosa com ells d' anar á fons.

Així d' estiu en tarde xafogosa,
dos nuvols tot just nats, d' ala negrosa,
s' escometen, al veures, ab un bram,
y atrets per l' escalfor de llurs entranyes,
s' aixamplan acostantse, les montanyes
fent estremir al espetech del llamp.

Ab cruixidera y gemegor s'aferran,
com espatlludes torres que s'aterran
trinxant ab sa cayguda un bosch de pins;
y entre ays, cridoria y alarit salvatge,
ressona 'l crit ferestech d'abordatge,
y cent destrals rosegan com mastins.

A la lluyta carnívora y feresta,
barreja sos lladruchs negra tempesta,
congruada á garbí sobtadament;
y revinclades ones s'arrestellan
damunt les naus, que cruixen y s'estellan,
com un canyar dins esbarat torrent.

L'espantosa abrassada més estrenyen,
y 's tuperen, se revolcan y s'empenyen,
acarades ses boques de volcans;
y ells, cechs, de la tempesta no s'adonan,
y escupint foc y ferre s'abrahonan
á la gola d'abismes udolants.

Tal un raser de roures montanyesos
en temps d'estiu pel llenyatayre encesos,
del huracá al rúlet devorador,
fa ressonar per conques y cingleres
plors y crits, y grinyols d'homes y feres,
aspre gemech d'un petit mon que 's mor.

Ofegant lo brugit de la batalla,
un llamp del cel espetegant devalla
de la nau veneciana al polvorí;
se bada y roda al fons feta un Vesuvi,
mentres romp la de Génova un diluvi
d'escumes, foc y flama en remoli.

Cárrega y nau les ones engoliren,
y ab elles los taurons s' ho compartiren,
de mil guerrers sols lo mes nøy roman;
entre escuma á flor d' aygua un pal ovira,
y, quan lo bras per amarrarshi estira,
altra onada 'l sepulta escumejant.

Mida l' abisme brassejant, y destre
ne surt muntat á un tros del arbre mestre,
que gira hont be li plau com un corcer,
y 's rebat al cabreig de les sumsades,
com vell pastor al mitx de ses ramades
de banyagayres bous que abeura 'l Ter.

Les ruasses aflayran carn humana,
que l' áliga de mar també demana,
fent parella ab lo corb; per tot arreu
l' escometen recorts del cataclisme;
á cada pas lo xucla un nou abisme;
¿qui l' en traurá en nit fosca? sols un Deu.

Al cim d'un promontori que rosegan
les ones que á ses plantes s' arrossegan,
fugint del món dolent la vanitat,
vivía un religiós de barba blanca,
del arbre del saber mística branca
que floria en la dolça soletat.

Llántia un dia del món al cel suspesa,
l' enlluerná ab sos raigs, y en sa vellesa,
com per mes bell renàixer mort lo sol,
deixat havia 'l món y ses coronas,
y niá com alció sobre les ones,
de sa infantesa falaguer bressol.

Y quan de nits la tempestat brugia,
dant far als pobres naufrechs, encenia
la trèmola llanterna del altar;
y 'ls que ab ull ple de llàgrimes la veyan:
«Ja som á port, agenollantse deyan,
veuselá allí l' Estrella de la mar.»

Marial ella es lo nort del jove tèn dre,
que sentint en son cor la vida encendre,
ab mes coratge rema y més dalit,
y al raig creixent de la celistia hermosa,
veu de mes prop la terra somiosa,
com verge á l' ombra d' un roser florit.

S' hi acosta pantejant, mira y remira,
mes ay! lo promontori que hi ovira
sembla un penyal per l' ona descalsat;
recula esferehit, com qui entre molsa
d' un fresquivol verger rosada y dolsa
ha vist un escorsó mitx amagat.

Desviantse ab molt greu de l' aspre serra,
cerca ab dalè mes planejanta terra,
mes son cor jovenivol no pot mes;
en ses venes la sanch s' atura y glassa,
y, l' esma ja perduda, al pal s' abraça,
per rebre de la mort lo frèvol bes.

Mes alsa al llantíó l' ullada trista,
y á sa claror verda planicie ha vista,
per rebrel, so» domassos desplegar;
rema d' ayre, y de sobte amorosides
fins l' ajudan les ones eternides
de veure 'l tan hermós agonizar.

Gronxantlo com en brassos de sirenes
lo posan en blaníssimes arenes,
de jonchs y coralines en coixí:
quan com ull amorós en gelosia,
d'entre 'ls cingles de Bètica sortia,
per veure 'l mon, l' estrella del matí.

En lo sorral òu remoreig de passos
y, oh santa Providencia! obrintli 'ls brassos
lo venerable vell se li apareix:
«Vina, li diu, al primer raig de l' alba
te vull acompanyar á la que 't salva,
per qui la primavera reffloreix.»

Un viarany, que 's clou entre falgueres,
los guia á un bosch d' alzines y oliveres
del munt platxeriós turbant gentil;
hont veu entre 'l brancatge que floria,
sota cortines d' heura y setelia,
d' un altar de la Verge 'l camaril.

Entra 'l náufrech al mistich oratori,
y fent d' un aspre tronch reclinatori
cau als peus de l' Imatge de genolls;
y per ses galtes tendres y colrades
pels besos del mestral y les onades,
corren de goig les llágrimes á dolls.

Dins un esquey, frontera á la capella
una celda 's desclou, celda d' abella
entre 'ls brassos molsosos d' un penyal
allá de fruyt menjivol lo convida,
sobre jonsa apellada, encara humida
per la pluja batent del temporal.

Vora la mar semblava 'l cap de serra
lo mirador del cel sobre la terra;
un dia que rodavan pel bell cim,
veyent lo vell al mariner pensivol,
lo crida á seure sota un róure altívol,
ahont no arriba 'l salabrós ruixim.

Y obrint lo llibre inmens de sa memoria,
descapdella 'l fil d' or d' aquesta historia
de perles d' occident pur enfilay;
y 'l jove, per qui Europa era poch ampla,
de l' ánima les ales mes aixampla,
com l' áliga marina al pendre espay.

De mitx-dia ab los raigs la terra envolta,
com vella 'ls fets de sa infantesa escolta;
y 'l mar, mitj adormit, aixeca 'l front:
tot barreja sa música al gran cantich,
lo vell semblava 'l geni del Atlántich,
mes son gentil oyent era Colon.

L' INCENDI DELS PYRINEUS

CANT PRIMER

Exposició. I.º Teyde. Espanya naïvent. La veu del abisme. Invocació al Deu de les venjances. Naix un gran foc entre Roses y Canigó feut pastura de boscos y ramades. La massa de Roldan. L' incendi abrigo'l Pyrineu d' un cap al altre. Hércules s' hi acostà apres de batre 'ls gegants de la Crau, y d' entre les flames trau á Pyrene. Eixa diu! s' er cap de brot de la nissaga de Tubal y reyna d' Espanya, tot just destronada per Gerió, qui per separtir mellor l' avantatge, volentla fugir á la montanya, ha calat foc á ses boscuries. Pyrene mor y Alcides li aisa un mausoleu de roques al extrem de la cordillera, allargauilla fins á la mar. Regalims d' or y d' argent que dels ruberts cingles baixaren á les planes. Tradicions de Conflent y Portivendres. L' héroe se 'n baixa cap á Montjuich ahont s' embarca prometent fundar una gran ciutat al abrich d' aquelles serres.

VEUS eixa mar que abraça de pol á pol la terra?
En altre temps d' alegres Hespérides fou hort;
encara 'l Teyde gita bocins de sa desferra,
tot braholant, com monstre que vetlla un camp de mort.

Aquí 'ls titans lluytavan, allà ciutats florian,
per tot cántichs de verges y música d' aucells
ara en palaus de marbre les foques s' hi congrian,
y d' algues se vesteixen les prades dels anyells.

Aquí estengué sos marges lo continent Hesperí,
quins mars, ó tèrres, foren ses sites ningú ho sab;
lo sol però, que mida d' un colp d' ull l' hemisferi,
era petit per veurel' á pler, de cap á cap.

Era 'l jou d' or que unia les terres ponentines,
y cor de totes elles, com font del paradís,
los dava clares aygues á beure y argentines,
y en sos inmensos brassos dormia 'l mon felís.

Per ella 's trametian com per un pont amplíssim,
d' un maig etern en ales, ses cries y llevors,
aucells de ros plomatge de refilet dolcíssim,
d' especiers la flayre, canturies y tresors.

Rey n' era Atlas, aquell qui de la blava volta
los signes á una esfera de jaspí transplantá,
y del sol, y del astre que mes lluny giravolta,
la dansa misteriosa y armónica explicá.

Perçó, tal volta, y esser fantasiós de pensa,
somiá Grecia veurel' ab corona d' estels,
y ajupit sens decaure, devall sa volta inmensa,
servant ab ferma espatlla la máquina dels cels.

En gegantesa y muscles sos fills li retiraren.
mes com un got de vidre llur cor fou trencadís;
pus après que 'ls realms y tronos revoltaren,
també 'l de Deu cregueren seria escaladís.

Mes una nit bramaren la mar y 'l tró; de trèmol
com fulla en mans del Boreas l' Europa trontollá,
y despertada á punta de dia al terratrèmol
d' esglay cruixintli 'ls òssos no veyá al mon germá.

Y assaborint lo tebi recort de sos abraços,
semblava viuda dirli: ¿Oh Atlántida ahont ets?
com solia ahir vespre m' endormisquí en tos brassos,
y avuy los meus no 't trovan d' esgarífansa frets!

¿Hont ets? Y ay! hont l' hermosa solia 'ls cors atraure,
lo pelach responia: — Jo l' he engolida á nit;
feste' enllá, entre les terres per sempre 'm vull ajaure,
jay d' elles! jay si 'm also per aixamplar mon llit!—

Li carregá feixuga 'l Omnipotent sa esquerre,
y 'l mar d' una gorjada cadavre l' arraulí,
restantli sols lo Teyde, dit de sa ma de ferre
que sembla dir als homens: L' Atlántida era assí!

Eix mástil del navili romput illes rodejan,
de Jezabel impura com rebatuts quarters;
quan al passar los segles sa gran desfeta vejan,
dirán: Miráu hont para la via dels plahers!

Fou lo gegant que pintan ab tot l' Olymp en guerra;
l' ixent sol ab sos brassos tocava y 'l que 's pon;
y no content de estrenyer com dintre 'l puny la terra,
d' estels volgué pujarsen' á coronar son front.

Mes del Tronant brunzenta, derrocadora flama,
de sa escala de cingles suspesos l' estimbá
al mar bullent de sofre y ones de foch, hont brama
retorcentse á la cárrega feixuga d' un volcá.

Espanya ¿á tu qui 't salva, la nau ferrisa hont eras
com góndola amarrada quan en naufragi 's romp
al vent de mort que arranca com jonchs ses cordilleres?
¿Qui serva 'l niu quant l' arbre que 'l duya dona 'l tomb?

L' Altíssim! Ell de náulrech tresor umplint ta popa,
del Pyrineu, niu d' álígues, t' atraca als penyalars,
dessota 'l cel mes blau, darrera eix mur d' Europa,
y al bressoleig, com Venus, de dos rihentes mars.

Perçó de les riqueses lo Deu en tu posaren
los grechs, entre argentífers turons veente florir,
mellor que 'l d' or de Colchos gentil velló hi trobaren
y á Homer dares l' Eliseu y á Salomó l' Ofir.

De l' Atlántida al veuret' hereva, en son enterro
los pobles que 't festejan digueren: Ella ray!
que importa á lcs abelles lo fes y enervat gerro,
si flor dels vinents segles los quedas tú. Mes ay!

Quan l' huracá ab ses ales remou lo negre abisme
jo sento, entre 'l dialech dels mars, sa fonda veu,
tétrich gemech que encara li arranca 'l cataclisme,
y á les terres que foren germanes crida:—;Adeu!!

Fuy la major de totes, podria dirvos filles,
Europa entre madrépores dormia allá al pregon,
lo Caucas y Apenins cran rengleres d' illes,
y ja l' abril cenyia de roses lo meu front.

He vist d' un llit de perles alsar Naps é Iberia,
he vist Sahara, Grecia y Egipte al fons del mar,
l' onada he vist que 'm colga jugar sobre Siberia
y espinada d' Europa los Alpes erissar.

Geganta jo engrapava com má de Deu la terra,
ab l' Atlas, Serra Estrella y 'ls Pyreus per dits,
y un vespre obrint ses boques l' abisme fosch m' enterra,
los elements tots quatre dansant sobre mos pits!

Y vosaltres, vosaltres, la mar que us embolcalla
llansau á mes espatlles, badant los ulls al sol!
vostres bolquers d' escuma me dareu per mortalla,
com orfanets de mare rihent en lo bressol.

Abuy... que se 'm endona de que Plató ma historia
conte, y vullan set astres mon nom eternisar,
si ja de mi perdéreu, ingrates, la memoria,
mes ay! y 'm bat per sempre l' iamentat del mar!—

Senyor de les venjances, donáu alé á mon cántich,
y diré 'l colp terrible que rebatentla al fons,
feu desbotar als amples Mediterrá y Atlántich
per desunir los mons.

A l temps que 'l gran Alcides anava per la terra,
tot escombrantla ab clava feixuga, arrèu-arrèu,
de borts gegants y monstres que á Deu movian guerra,
en flames esclatava nevat lo Pyrincu.

Desde hont lo sol al naixer ja daura ses boscuries,
ab brams y cruixidera l' incendi, á coll del torb,
duya sos rius de laves á Roncesvall y Asturies,
sens ésserli congestes, torrents, ni colls, destorb.

Apar serpent inmensa d' escata vermellosa,
que á través de l' Europa, d' un mar á l' altre mar,
respirant fum y flames, passás esgarrifosa
son cabell de guspíres y foch á rabejar.

Y avant, ronca, assafina y udola, ab sa alenada
cremant com teranyines los nuvols del ivern,
de cingle en cingle, passa les valls d' una gambada,
vessanthi com un crater les flames del infern.

Agombolant arbredes, peynals del cim rodolan,
rost avall freixes cruixen y faigs esbocinats,
y la fumera y flames amunt se caragolan
ab quera y pols dels rúnechs casals enderrocats.

Al veure que ses llágrimes no poden apagarlos
girantshi s' escabellan y fugen los pastors;
al llur darrera belan anyells, y sens tocarlos,
fugen ab ells los óssos y llops udoladors.

Així 'n fugia 'l moro, quan ab un riu de ferro
aquells turons nos duyan lo crit del brau Roldan,
ensemps que ab lo missatge de mort y de desterro,
son mall volá hont Cabrenys l' aguayta tremolant.

Ni á l' áliga li valen les d' or potentes ales;
prop del cel, hont s' enlayra com á penjarhi niu,
l' eixalan rojes flames, y cau, y ab les cucales
y cisnes de les aygues les cou l' incendi viu.

Branca d' un torb de brases arrasador, estanya
la conca ab sos vilatges, la serra ab sos pinars;
fins les marines vores, franja d' argent d' Espanya,
les renillantes ones pledejan á les mars.

Tuixons, isarts y daynes córrechs avall empayta,
pel clot s' entorteliiga, bota del plá al turó,
al devallant capbussa lo còdol que hi aguayta,
y se 'l en dú per ròssech fet cendres y carbó.

Y 'l que entre Espanya y Fransa torreja, mur de roca,
de neu y de tempesta vestit com bras de Deu,
ab sos marlets y torres creixents als astres toca,
muntat d' altre de brases horrible Pyrineu.

Apar que la serp monstre, per extrafè" un cometa,
s' enarborás ab ales d' incendis, al cel blau,
ó que per assaltarlo, s' hi lessen esqueneta
esquerdalenchs dimonis, rebuig del negre cau.

De gom á gom quan s' umple l' espay de fumerel-la,
y 's fon d' un cap al altre la serra de cremor,
sota 'l mantell de flames, que l' uracá flagel-la,
la terra adolorida gemega com un cor.

En tant del Ròse, vora les aygues, apedregan
al heroe grech deformes y rabassuts gegants,
sota quiscun dels codols que á bell ruixat li enjegan,
podrian soplujarshi ramada y rabadans.

Creuhen ja haverli molt y soterrat los ossos,
quan del enuig la flama llampeguejá en son ull,
y ab quatre colps de clava, com qui xafás terrossos,
los atuheix; dirias que 'n ha passat un trull.

Llavors al gran incendi rabent endressa 'ls passos,
rojench damunt los nuvols veyentlo crestejar,
y gemegó al sentirhi, ficahi los nusos brassos,
fent als pastors y pobles d' espasme tremolar.

De Canigó entre 'ls cingles un xaragall se bada,
per esvarzers y timbes cayentes aclucat,
hont d' una al altra 'l foch, en gegantina arcada,
com l' alt pont del Diable, s' havia escamarlat.

Sols lladoners en brasa rodanthi hi coetejan
bell rastre de guspíres deixant y flamareig,
mes tot seguit á la aygua del còrrech xiuxiuhejan,
y tristos ays responen de l' ona al borbolleig.

Pyrene, lluny dels homes, vivia allí, dels óssos
y llops en lo ferestech rellent amagatall;
sobre un roch, mal coberta d' un mant de cabells rossos,
de fret y esgarriñanses fent lo darrer badall.

Del bosch de flames mustia la trau, com vera rosa
que anyora trasplantada son marge regadiu,
y tan bon punt d' un salzer á la frescor la posa,
colltorcentse esllanguida:—Jo moro assí, li diu.

Y á tu que entre les ales del cor m' has acullida,
d' Espanya que tan aymo vullte donar la clau,
d' eix pa de cel que en terra te guarda una florida
d' amor, si traurel' d' urpes tiràniques te plau.

Encara aixamoravan los puigs ses cabelleres,
que destrená 'l Diluvi, dantlos la mar per vel,
y ja oblidantsen l' home, hi obria grans pedreres,
alsant vora l' Eufrates l' altívola Babel.

A sos palaus l' Altíssim veyent posar escales,
de confusions enrotlla la torre del orgull,
y com solen los lliures aucells al posar ales,
desentenentse, deixan lo niu ab gran esbull.

Del mon quiscú á sa branca volá, Tubal á Espanya
dels regnes de son pare triant lo mes felis,
y, ahont jau Tarragona, bastia sa cabanya,
sos camps y ribes sentli recorts del paradís.

Doná lleys á sa prole, y ensenyaments pesquéli,
salváts al sí de l' Arca del naufragi major;
lo nom d' un Deu Altíssim en l' ànima esgriguéli,
naixentes endressanhi les ales del seu cor.

De pare á fill lo ceptre á mans d' un rey rodava,
que nom doná á la Bítica gentil, d' orient ressol;
ell m' es pare, á mos brassos la mort quan l' arrancava,
al trono vuyt á seure baixar podia 'l sol.

Mes sola jo restantli de sa real nissaga
á Espanya ve, com á arbre caygut un llenyater,
Gerió de tres caps, dels monstres lleigs que amaga
la assolejada Libia, lo mes odible y fer.

Lo ceptre 'm pren dels avis, veyentme debil dona,
y á Cades mercantívol de torres enfortí:
al fundar entre cingles, com ells alta, Girona,
sabé 'l congost hont veentme perduda m' amaguí.

Tement pot ser que 'l trono li reprengué un dia,
cremá per abrusarmhi les selves del voltant,
y al veure clos lo rotlle de flames, pren la via
de Cades, ab ses vaques feixugues tot davant.

Espiro! de ses viles y sos ramats so hereva:
si 'ls vols, jo t' en faig gracia, suplántal' amatent;
refénja 'l nom de Tubal y sa corona es teva;
així en ton front la fassa mes gran l' Omnipotent» —

Li diu assó, y la mort ab sa besada freda
li empedreheix y deixa per sempre 'l llavi mut,
y l' arbre del seus somnis veent caure 'n flor, ell queda
plorant vora 'l cadavre com un llorer batut.

Mes ja al incendi rojes esclatan les montanyes
y per esqueys y balmes, filera de volcans,
forajitan los fosos tresors de ses entranyes,
que copsan en llur falda les planes verdejants.

Y rajan fins á escorrers' les abocades urnes
en rierons aurífers de virginal roscor,
per ella 'l cel al veureshi rublert de fum y espurnes
daria la dels astres que lluen en son cor.

Al desferse á madeixes de gebre lo litarge,
á flochs de groga escuma s' hi barrejá l' or fi,
y devallan, pel iris lligats, de marge en marge
com nins, á fer juguines pel catalá jardí.

Així al traure florida lo romaní y la malva,
per la quintana 's vessa d' un buch rosada mel;
rihent al deixondarse lo sol darrera l' alba,
així enmantella rossa sa cabellera 'l cel.

Los munts s' en feren faixes, les valls s' en coronaren,
vergonya fent als trémols estels sa brillantor,
los rosers d' altre pluja de roses s' enjoyaren,
la farigola y grevol d' una rosada d' or.

La pyrenayca Venus anomená á Portvendres,
lo pyriforme incendi al Pyríneu ant'ich,
y en conca d' esmeragda lo liquit verge al pendres',
doná nom á Conflent encara mes bonich.

Quan los llevants plorosos anaren la montanya,
ab llurs arruixadores de núvols, apagant,
posá en son cap, que al naixer l' albor del dia banya,
les cendres de Pyrene que anyora son cor tant.

Y esmarletant de timbes y grops aquelles terres,
escrestant les montanyes, llevant als puigs lo front,
un mauseol alsali de serres sobre serres,
que mal arrestellades fan gemegar lo mon.

Desde esta gesta d' Hércules ma dolsa Catalunya
d' altre castell de roques seure pogué á redós;
de la vehina Fransa dormí Espanya mes llunya,
fins al mar allargantse lo Pirineu asprés.

En eix treball de ciclop la set lo desdelita,
y ab sanch per abeurarse de Gerió enemich,
pels vessants que groguejan ab l' or d' altra cullita,
fet un lleó, devalla de Creus á Montjuich.

Allí al altar de Júpiter humil agenollantse,
orá, y á les onades aprés girant los ulls,
llisquívola una barca veune venir gronxantse,
que d' altra platja havia deixada en uns esculls.

Una ciutat fundarhi promet, á sa tornada,
que esbombe per la terra d' aquella barca 'l nom;
y com un cedre al vèurela crescuda y espigada,
d' Alcides es la filla gegant, diga tothom.

Per ella, no devades, al Deu potent de l' ona
demana la fitora, y á Júpiter lo llamp
pus si la mar lligares ab lleys oh Barcelona,
llampechs un dia foren tes barres en lo camp.

L' HORT DE LES HESPÉRIDES

CANT SEGON

Tarragona. Les boques del Ebro. Los Columbrets. Valencia y Montpó. La coltellada de Rolden. Mulhacen. Desembarca l' heroe, y Gerió, per desferren, li parla d' Hesperis regina de l' Atlántida, y del brot de taronger que cal presentarli qui la pret'inga per esposa. Descripció d' aquelles vehines terres. L' hort de les taronges d' or. Hereu' les matant lo drach que veilla 'l taronger, n' abasta 'l cimera! Les set germanes recordan plorant que al morir Atlas, donáls' per signe de les darreries de sa patria, la mort del drach. Recort de la anada triomfal dels Atlants á orient. L' lur desfeta. Mals auspicis d' elles.

S'embarca, y promte al veurel passar Tarraco antiga,
Stanca 'l vell mur, que 'ls ciclops li daren per cinyell,
y abressada ab la llansa y escut, sembla que diga:
Son de colós sos muscles mes jo 'm batria ab ell.

No tem de les cinch boques del Ebro 'ls glops enormes;
y 'ls Columbrets al veure mes lluny enmarletar
pregunta á sa arma férrea: si aquells gegants deformes
que deixá morts en terra, li surten dins la mar.

Veu mes enllá la riba fructífera del Turia,
garlanda avuy flayrosa de la ciutat del Cid,
y diuhen que en les illes ohí dolsa canturia,
com si 'l cridassen nimfes d' escumes al seu llit.

Deixa 'l Montgó de cara ferrenya, y la montanya
que en dues mitxpartí la espasa de Roldan,
de Murcia y Almería los cims, y rey d' Espanya
lo Mulhacen altivol de neu ab son turbant.

Prop d' hont encaixan Africa y Europa, en terra salta,
y á emprendre vola en Cades á Gerió vaquer
quí, esporuguit al veurel' venir ab la clava alta,
als peus agenollántseli, li parla lausanger:

—Mira, álga dels heroes, les llágrimes que ploro,
y ¿ta darrera gesta será matarme á mí?
ja arronso espatlla, atúrala, si 't plau la ma que adoro :
si 't fes goig ma corona de rey, vetalaquí.

Mes d' or eixa corona vindrá al teu front poch ampla,
que de gegant com Hércules cap mes la terra 'n du,
¿Veus á ponent l' Atlántida per rebret com s' aixampla?
ella es ton soli digne, sols ella es gran com tu.

Hesperis, que n' es reyna gentil, s' es enviudada,
y espera un cor que vulla lo seu aconhortar:
quan d' eixa palma tastes la fruyta regalada
dirás: A la seva ombra deixáu-me reposar.

Mes cal (aço li deya socavantli una fossa)
cal que, per ferli oferta placent, del taronger
que entre esmeragdes mostra sa fruyta d' or mes rossa,
n' arribes de puntetes lo cimeral á haver.

Després, quan ja rumbejes la flor de la bellesa,
per vèureus, fins son carro parar al sol veurás;
Llevant dona sa forsa, Ponent sa boniquesa,
que 'l cel te benehesca, llevar que 'n sortirás.

Veu lo parany Alcides, mes al de Cades deixa,
y verdejant l' atlántica planície ovira lluny,
y 'ls hordis rossejarhi y esgrogucida xeixa,
com pèlach d' or que entra arbres y rebollám s' ésmuny.

No hi ha sorrenques vores ni rónegues carenes,
tot l' herba ho encatifa rosada á bla ruixim,
gronxant entre lïanes d' enramellades trenes
l' engallardida palma son ensucrat rahim.

Los bissonts s' hi arramadan ab ayre germanivol,
ses banyes hi rumbeja lo cervo fugitiu,
y encinglantse, la cabra esbrot a un olm menjivol
desde un cayrell de timba penjada sobre 'l riu.

Lo Pyrineu y l' Atlas, titàniques barreres
ab que murá l' Altíssim dos continents fronters,
agermanats embrancan aquí ses cordilleres,
y guaytes son, escales y fonts d' eixos vergers.

Semblava que, geloses, del mon á la pubilla,
Europa y Livia dassen, com noys petits, lo bras,
y que d' eternitat al sol que semble brilla,
amunt, per la escalada dels segles, les guiás.

L' aurífer Tajo, 'l Betis rient, que fosa plata
roba als jardins d' Hispalis á joguinosos dolls,
anguilejant rodolan de cascata en cascata,
y dauran y perlejan deveses y ayguamolls.

Ab líbiques rieres s' aplegan en llurs vies,
ab lo Riu-d'-or capdella ses aygues lo Genil,
y si du aqueix de Bética rumors y melodies.
dunhi l' altre de Costa de Palmes y Marfil.

Vestida, enmirallantshi, de porfir y de marbres,
entre 'ls dos rius, com feta de borrallons de neu,
mitx recolzada al Atlas y á l' ombra de sos arbres
del occident cofada la Babilonia seu.

De sós inmensos regnes la mar no ha vist l' amplaria,
y dormen tots á l' ombra del seu gegant escut;
y Tángis, Casitérides, Albion, Thule, y Mel-laria
per cada riu envíanli barcades d' or batut.

Mes, ¡qui ho diria al veürela tan bella! en sa platxeria
lo cranch d' un pecat negre va rosegantli 'l pit,
y entre 'ls humors corruptes que 'n brollan y materia,
demá lo sol-devades la cercará en son llit.

Vers l' hort per ódorífers boscatges s' obra via,
los brúfols y saltívols lleons fugint de por;
quan riu á ses espatlles tercera volta 'l dia,
de llum vestit se lleva l' oasis de verdor.

Y fentli de corona, ja hi veu, abans de gayre,
d' amor, les alteroses taronges, groguejar,
com si roent quiscuna fos altre sol que en l' ayre
sortís de les onades lo mon á enlluernar.

S' hi acosta entre vardisses de murta, y ja sos polsos
los ayres apetonan mitx embeguts de mel,
de bla fullatge y aygues murmuris s' ouhen dolsos,
y veü descloure en pluies de pedrería un cel.

Los cinamoms á rengles y poncemers altívols,
al dols pes ajupintse de llur novella flor,
de dos en dos s' acoblan, en porxes verts, ombrívols
hont guayta 'l raig de l' alba per reixes de fruyts d' or.

Dels cirerers que hi gronxan rumbosos com á noyes
deixant á rinxos veure mes roses que te abril,
rubins á penjoyades fan goig, entre les joyes
que s' enfila á penjarhi d' un cep toria gentil.

Pels branquillons y pámpols y grochs rahims de perles
festival saltirona l' aucell del paradís,
oushi brillar aloses, escotxejarhi merles,
y trist lo roach brunzirhi del tort anyoradís.

Y lires del Edem, los rossinyols li diuhen,
que de sa branca, á l' ombra li placia reposar,
y nins, bells com los àngels que ab ells jugan y riuhen,
cullint flors de magnolia l' en tornan á pregar.

Com qui no ho sent, Alcides á ferse endintre cuyta,
vers hont flayrós lo crida y ab argentí rumor
lo taronger, que sembla, groguíssima, ab sa fruita,
tot un cel d' esmeragdes ab sa estelada d' or.

Refila, sota arcades de fulla, ab lira dolça,
balla y presum d' Hespérides lo tendre poncellam,
joguineja ab cireres y pomes per la molsa,
y ¡juli! á salts abasta taronjes del brancam.

De gesamí y vidalba darrera un cortinatge
sa mare, per llentiscles en flor encobertats,
prop del seu, vuyt, guarnia 'ls set llits de nubiatge,
pus de boda ab adresses ja arriban sos gojats.

De sobte en ses joguines y riure infantívol,
d' un lleó ab la despulla cobert al héroe han vist,
son pit d' atleta, y ayre guerrer y pagesívol,
ensempe que 'ls enamora lo cor lo deixa trist.

Lo cimeral del arbre per abastar s'hi atansa,
quan llest descaragolas lleig drach d'ulls flamejants,
y en roda la gran cua brandant com una llansa;
tantost ab gorja y urpes li copsa abdues mans.

Adónasen' y 'l xafa: quan de verí y sangota
son llot cervell á engrunes enllefema l' arrel,
grinyolador torcentse del peu feixuch dessota,
lo plor de les Hespérides s' aixeca fins al cel.

—Ay Atlántida trista, mes ay de qui 't diu mare,
que si veyem lo dia renaixer será prou,
pus, mot per mot, l' auguri se vá cumplint del pare,
que ab sos Atlants, sa patria, sos deus y tot conclou:

«Forem gegants, morintse digué, nostra alenada
feu suar á la terra de por y ploure sanch,
la coma que 'ns ha vistos passar es arrasada
y 'ls cingles y mar ample no 'ns eran entrebanch.»

«De Livia arrabassarem Harpies y Amassones,
per ella esparverantles com á pardals esquerps;
tenyirem sos saulons ab sanch de les Gorgones,
garfint per escapsarles llur dur cabell de serps.

«Los Pyrineus, los Alpes, los Apenins romperem;
quant de carnatge y guerra lo cor nos digué prou,
¡pobretes! ja á l' Europa y á l' Africa tinguerem
á nostres peus junyides, com dos vedells al jou.

«Mes fins al cim, (que al esser al capdemunt tot tomba,)
á foch y á sanch Atenes arramba 'ns cap ensá,
y al veure 'ns de recules l' Atlántida, com tomba,
dessota nostra ferrea petjada ressoná.

«Y he caygut, malviatje! jo que 'n volguí tants altres;
eix poble que apitrarem en nostra anada á Orient,
ab nou alé de vida, donchs ell, de tots nosaltres
dará les cendres, óssos y anomenada al vent.

«Demá 'ls clapers y dolmens que nostres mans alsaren
no sabrán dir, com borda fillada, nostre nom,
sols respondrán: Som rastre d' uns gegants que pasaren,—
als segles que demanen d' hont eram y qui som.

«Y al ferse esment de sabis, de forts guerrers y destres
se girarán un dia 'ls ulls á sol ixent
y oblidarán, fent gl'oria d' inspiració 'ls nous mestres,
que alguns astres del món sortiren d' occident.

«Mes no... les mars que 'ns colguen ab aspre y ronc llenguatge
esbombaran pels segles la gl'oria dels Atlants,
los que á Egipte deixaren del món en lo mestratge
pus ans de Grecia naixer eram assí gegants.

«Quan un héroe alt d' espatlles y cabellera rossa
d' un colp de peu engrune lo guayta del jardí
llavors per tots vosaltres s' aixamplará ma fossa»,—
—Ay! lo guerrer que 'l pare preveya veusaquí!

Veuse 'l aquil T' arriba, t' empren lo llenyataire.
ó atlántica nissaga, comensat d' esbrancar,
mon que sahó li donas, no li 'n darás pas gayre.
que al arbre y tú, á ran soca, de terra us ve á tallar.

Que 'l pare hem vist en somnis, l' hem vist com enjegava
al hort, d' hont erem roses, los caballs de Neptú,
mestre eix Deu, ab forcivol trident lo descalsava.
Es somni, mes ses timbes y platja cruixen pu!

- Mare! penjau d' un salzer la lira als vents y oratge,
que á l' ombra regalada no hi dansarém pas mes;
no enrameu nostres tálams de murta ab lo fullatge,
pus ay! allí 'ns espera la mort per da 'ns un bes.

LOS ATLANTS

CANT TERCER

S'aplegan dins lo temple de Neptú. Rahonament del primer cap-de-colla. Sos mals auguris. Demana als qui arriban de llunyes terres, quines noves duhen al col·lotge. Un que ve de les encontrades de ponent, respon haverles mitj abrigades un bras de mar. Altre tot just vingut d'envers Thule ha tret un mal pronostich de les aurores boreals. Entra de sobre un tità que arriba pel camí de mitj dia y, tremolos encara, conta haver escapat d'una espasa de foch que abruzà sos companys. En això estant, senten moure 'l temple en terratrèmol, ensemps que un llamp escapsa l'imatge triomfal de Neptú. Ouhèn lo clamor de les Hespèrides, y fent arma dels arbres y columnes del atri, escomèten à Hercules. Gran batalla.

De roques sobre roques sont les parets gegantes
del temple, hont los Atlants enrotllan á Neptu,
parescuts á pollancres y alzines bracejantes,
que semblan dir al cingle: Som tan ferrenys com tu.

Allí per esposarles ab sos mes braus sotmesos
esperan ses germanes, les del mirar de cel:
de sobre á un mal auspici, com de cent furies presos,
á llur cridoria 'l temple se torna altra Babel.

S' en alsa un que es del angel caygut imatge viva,
d' humana recordansa son nom esborrá Deu,
del temple inmens les brédoles ahont sa testa arriba
tremolan á la forta tronada de sa veu:

—Titans quelcom de témer espera ab por la terra,
quelcom que no podem contar á nostres fills;
apar que abuy la torre de nostre orgull s' aterra,
y sota 'ls peus trontolla lo mon d' hont som pubills.

Esgarrifosos signes per hont se vulla ho diuhen,
xisclels de mort tremolan pels ayres, y gemechs,
estels ab cabellera de foch pel cel ho escriuhen
entrellassantla ab lletres d' espurnes y llampechs.

Lo cel veig en feréstegues bromades arrugarse
mostrantse com entre ales de corbs, á claps á claps,
la terra veig, glatintnos, á nostres peus badarse,
y cáure 'ns la corona, poch testa en nostres caps.

A mitg esbadallarse les flors se mustèheixen
passant les aucellades abans de la tardor
se dolen, com d' un cástich fugint que no 's mereixen,
y al véureho qui no 'ls puga seguir esclata en plor.

Sols junt ab la xabeca la gralla alegre 's mostra,
diuhen que 'ls rius s' en tornan enrera, y que un infant,
al véure d' aqueix dia la llum en terra nostra,
ha reculat al ventre de por esgaripant.

Y ¿que 'ns calrá á nosaltres? seguir la rierada,
ó contra 'l fat empenyer la barca á vela y rem?
dels massa crédols riure 'ns, ó fer ab e'ls llassada?
titans de cor de roure, digáume ¿que ferém?

Abans, quin vent os porta, contáu. Tu qui la vida
prop del llit d' or del astre del dia escorrer veus
¿perque, digam, deixares tos camps d' herba florida
que á mustehir no basta l' alé de tots los deus?

Tenia un fill, respon, com datilera
que bressa 'ls colibris en primavera;
un dia 's caragira contra mi:
y de bon ayre y ben plantat com era
la vida li arranquí.

Posí son cos dins una fonda balma,
ab fulles abrigat de ceiba y palma,
perqué 'l *Zemí* del cel no me 'l vegés;
mes ay! del esperit la dolsa calma
ja no 'm torná may mes!

Mos ulls aquella nit ay! no 's clogueren,
entre caobes y mameys vegeren
dos altres ulls en la blavor dels cels:
«Pare, dormiu, mes filles me digueren,
dormiu, son dos estels.»

No son estrelles, no, filles hermoses,
aqueixes son del alt jardí les roses
y aquells son ses espines pel meu cor.
Dormiu vosaltres, ay! poncelles closes
al somni del amor.

Ay! eran ulls de atterradora ceya
y llur ullada escorcollantme 'm deya:
«Ton fill, ton fill hermós, com no es aquí?
He vist un bras que d' entre 'ls núvols queya
era 'l bras del *Zemí*».

Perdó, diguí sortintme de la hamaca,
quan res: o ja son crít en ma braca:
Dins la balma del crim la mar hi bull
de tot quan veus, per esborrá cixa taca,
ni 'n restará un escull.

Digué; y ja de la cova 'l mar eixia
y d' aygua y manatins l' herbatje umplia;
jo fugintne 'm girava al nadiu lloch,
ja cabanyes y selves no hi havia,
ja vall, ni cims, tampoch.

D' Hayti la cordillera que 'l cor ama
en illes es trencada; de Bahama
lo bell país, d' arenes es un banch;
y encara famolenca la mar brama
venint, pot ser la clama
la meva olor de sanch!

Parla un que vora Thule gelada 'l sol anyora:
—També es ay! de diluvi l' auguri que vegí;
vegi á llevant estendres la boreal aurora,
en flochs vermells y rossos trenats, y brins d' or fi.

Y, com l' ona arrosega les perles y petxines,
descencastar semblavá y endursen los estels,
mes tot plegat, llansantlos com flors entre ruhines,
grans signes de malastre borronejá pels cels.

L' interrompé un titá de la natura esguerro,
que guerxo y d' extrafeta figura 's veu entrar,
y esblanquehit; com mort que fuig de son enterro,
del temple per les tombes son crit fa ressonar.

—Vora Africa ab mos heroes á nit m' endormiscava,
quan veig colossal geni baixar del firmament,
cubria sa ombra l' Atlas, y ab un llamp que brandava
del Simóun en ales, feria á tot vivent.

Ja á mi m' empedrehia, quan diu, girantse enrera :
—En eix blat del diable no cal oscar la faus.—
Me deixondí, lo rúfol fantasma ja no hi era,
mes sols un llenyer d' ossos restava de mos braus.

Sa veu pel temple encara retruny, quan á l' altura
lo carro sotraqueja dels trons aixordador,
ab tremolor estranya responli la natura,
y al ventre de les mares ressona angèlich plor.

De prompte á un terratrémol que 's juny ab la tempesta,
l' idol s' ensorra en grifols de aygua llotosa y sanch,
ensemps que ¡estrany prodigi! li lleva un llamp la testa.
á trossos y ennegrida fentla rodar pel fanch.

A sa claror rojenca ¿que veuen pus s' ajupen?
veuen tetríchs fantasmes passar en reguitzell,
entre ombres de llurs avis, que ab fastich los escupen
al front, marcat ja ab taca del infernal segell.

Mes ells sens despitar estrenyen lo col-lotge,
y brétols escateixen si ferhi res los cal,
si alsar á pes de brassos de terra 'l deu ferotge,
ó enfonzarlo, de tráurel' pus creuen no s' ho val.

En assó arriba al temple lo crit de ses germanes,
arranca un d' ells, sacrílech, lo trident á Neptú.
los altres á bocins pilars ó barbacades
y al encontre d' Alcides apar que 'l vent los du.

Los fills de les montanyes s' hi lligan, seglars roures
com ells de bona sava d' arrel arrabassant,
y abets que vergassejan los núvols al remoures,
com brassos de la terra lo cel abrahamant.

Lo matador de monstres que, de gegant á passos,
escometia á Hesperis, duhentli 'l brot florit,
se veu trabat, sos brassos se nuan ab llurs brassos,
y apar que un bosch d' antenes vol arrelá en son pit.

Mes ell, com entre vrévols canyissos, s' hi obre via,
la dura clava d' aspre maneig descarregant,
que ab set de sanch, incendis y llágrimes sentia
en sa espatlla ferrissa com ella bategant.

¿Heu vist al huracá que escombra cel y terra
llevar la neu, boscuries y rochs als Pyreus,
y en revolvi al endurse 'ls ab algun cap de serra
fer remuntar les aygues d' un riu fins á ses deus?

Tal l' heroe al rompre aquella maror armipotenta,
s' engolfa en les onades á colps de ferro cru,
y fort y ferm oposa la seva á llur empena,
com nau que á un abordatge presenta 'l pit tot nú.

Allá aboca ses ires, hont mes arreu pot batre,
empeny, romp y arrossega com estimbat torrent,
los guerrers de cap d' ala cauhen de quatre en quatre,
lo rebuig, com espigues de blat, de cent en cent.

Aixi arranant sa dalla la mort ajau sa messa,
á cada colp que venta n' hi ha de menys un clap,
ab sanch dels fills l' Atlántida s' abeura, y á la fressa
dels crits, ferir y caure, tremeix de cap á cap.

Realme sens ventura, la faus que ha de segarte
¿es eixa que 't devora com un incendi 'ls fills?
¿lo diluvi en que volen los cels somorgollarte,
es aqueix ab que 'ls donas de sang aymada espills?

Ay no! pus del abisme, que famolench se 't bada,
aqueix grahó que baixas, sanchnós es lo primer
ah ella per les ires de Deu serás pastada,
com pa que espera á coure lo forn de Llucifer.

GIBRALTAR OBERT

CANT QUART

L'heroe empès per una forsa sobrehumana gira espalles a ses enemichs. Planta vora Cades lo brot de taronger. S'en puja á Calpe, montanya que, capsil de la Atlántida, lligava l'Europa ab l'África. Al obrirla a colps de clava veu esser l'Extirminador qui mou son bras. L'Angel, irat, li fa veure 'l combat dels elements contra la gran victima. Proromp en un crit de venjansa. Dalt, al fons del cel, l'Altíssim condemna l'Atlántida á ser esborrada del mon, y á aqueix á ser trossejat en continents. Hercules entra, junt ab la mar, en la terra damada.

Mes, ja de les guspíres d'inspiració que hi volan,
Al front del héroe, envían la mes hermosa 'ls cels,
com de florides branques, que als passarells bressolan,
una flor cau que fora germana dels estels.

Entre rouredes d'armes y punys batents, s'escorre
la clava corsecanta tot carregantse á coll;
y com sageta, comes ensá llisca á mes corre,
fins que dels camps de Cades, trepitja 'l sech rostoll.

En un marge que ombrejan palmes reals s'atura,
gert encara á plantarhi lo brot de taronger,
y á correuya anantsen': Un'altre ma mes pura
te regue y cuyde, diuli, pus jo tinch altre afer.

Lo sol besa, aclucantse, dels puigs la cabellera
que arrancarà, per ferse 'n molsós coixí, la mar;
apar llantia espiranta damunt la capsalera
d' un gegantí cadavre que van á amortallar.

Llavors lo freu no hi era, lo bras ab que encaixara
Bètica ab Libia, era aspra renglera de turons,
ciclópea cadena, de que son caps encara
de Gibraltar y Ceuta, los alterosos monts.

Ab ella l' Arquitecte diví fermá tes ones,
Mediterrá, que esquerpes sortian de ton llit
per corre á un mar mes ample, lleons vers ses lleones,
que ab sa platja forcejan frissoses á llur crit.

Eix mur ó restellera de cingles, era Calpe;
los Pyrineus no foran mes aspres ni majors,
si enamorat d' Espanya, vingués á seurhi l' Alpe,
atret, com les abelles, pel' riure de ses flors.

Mes está escrit, un vespre, del mar la cadireta
sols per rentar l' Atlántida d' un crim, s' aixecará,
y per ribetejarsen lo niu, una oreneta
no trovará en tot' ella prou terra l' endemá.

Sos turons, que com arbres de nau, en lo naufragi,
caurán romputs, tremolan á cada sol ponent,
y abuy, com si á complirse vingués un mal pressagi,
fan sentir á les planes llur fort tremolament.

Tú sola dorms, embriaga, del occident ¡oh' reyna!
no 't sens desfer á trossos, l' abís glatinte ensemps?
no veus al cel un glavi de foch que 's desenveyna?
cau de genolls y prega, mes ¡ay, no hi ets á temps!

Que del suplici es l' hora terrible, ja llamega
la clava, al front de roca de Calpe devallant,
com sanguinós cometa que pel cel s' arrossega
secades, pestes, llàgrimes, ruina y dol vessant.

Cauhen d' esglay los homes, s' escriuixen les montanyes,
ah gran panteix espera quelcom d' horrible 'l mon;
y al colp esportellantse la serra ses entranyes
mostra al sol, que entre boyres per sempre se li pon.

Ell pren alè, y lo ferre tallant torna á les bromes,
del hort de les delícies per ferne un camp de morts;
quan com un vol de tendres y mistiques colomes,
son cor festivol rotllan d' Hesperis los recorts.

Planyent de son amor á la regina hermosa,
lo mall, que abranda 'ls nyres cayent, vol decantar,
mes eix entossudintse s' aterra, y la resclosa,
com ferrea porta, s' obre de bat á bat al mar.

S' estimba ab castells d' aygua l' eslleuissada serra,
y al cru espetch s' esquerda l' Atlántida trement;
los estels, dalt, aguaytan si esclata en llamps la terra,
la terra, si ab sos astres li cau lo firmament.

L' héroe esblaymat sospita que es tot alló un desvari;
quan veu á ses espatlles un geni agegantat,
del qui la grega lira, de so melós y vari,
ní, veu del cel, la Sibila de Dèlfos. ha parlat.

En llampegueig volcanich sos ulls grifolan ires,
terbolins l' arrebossan, horror y confusió;
lo foc del cel li encercla corones de guspíres,
li fa escoltivol música l' espetegar del tro.

Brandeja ab ma terrenya l' espasa flamejanta
que romperá en lo dia darrer lo pern del mon:
y escamarlat damunt la víctima geganta.
peu ensá, peu enllá, li descarrega al front.

Vessant de Deu les ires hont fou trempada, hi baixa
semblanta á una columna d' incendi pyrenaych,
que, com faixá l' Europa, l' Atlántida ara faixa,
¡para 'l coll, com dihentli, abismat' ja, que caych!

Èspignet de la trompa que als mons, en sa agonía,
cridará al espantable juhí del Criador,
sa veu desbota rústega pel cel que s' encendia,
com de cent rodants carros traqueig retronador:

—Atlans, heu de desèsser, la terra fins que us serva
s' en ha d' entrar á estelles com á vaixell podrit.
Fássas' enllá ó enfonzes' l' humanitat superba,
fássanshi monts y regnes, que 'l mar muda de llit!

Ja apunto á ses entranyes la ploma per escriurhi
lo jutjament del poble que 's creya sempitern:
plegau, Atlans, de bátreushi, Hespérides, de riurhi,
purs ángels, á la Gloria; fills de Neptú, al infern.

No 't sia greu servirlos d' enterradora aixada.
persó fosser de pobles y mons jo 't guio assí,
y á fi de no es queixarte lo cor, de ta estimada
per ara repintarlhi l' imatge n' esborrí.

L' Europa tu arrancares de l' Africa. les dues
dels brassos de l' Atlántida d' un colp jo arrancaré;
y á aqueix corch de la terra, sos fills y filles, nues,
del Deu que adora, als poltres, per grana llansaré.

Mes ¿sents? d' arrel sorbintla la terra ja 's mitxobre,
oh! mirala estimhada rodarhi desde 'l cim;
li raque ò no, ha de heures' girada de sotsobre,
de l' amargor de l' ira divina l' escorrim.

Ni som en la gran era tots sols eix blat á batre;
mira allí com ses ales hi aixampla 'l Simöun,
lo torb del Equinocci surt mes enllá á combatre,
y 'l mar s' espanta al veures d' un altre mar damunt.

Y tots d' acort la colcan pel nord, garbí y mitjdia,
esquarterantla ab boques de gegantins caymans,
ab gran ragull, dientme quiscun, que engoliria
del univers en runa los trossos flamejants.

Aguayta com hi abocan los pols ses nuvolades,
que ab llurs ramats aplegan lo llevantí y ponent,
s' arruan y espesseixen, al tro, arremolinades,
de mon fuet de flama que atiadó 'ls encen.

¿Lo brahol d' un incendi dels núvols ous dessobre?
de llamps es una mánega que hi baixa en terbolí
¿Altres ne sents al fons? son del infern que 's obre,
per rébre-la entre Harpies y Furies en son sí.

¿No sents com xiscladores per tot ja esvolategan
empenyentla y penjántseli als peus en lleig eixam?
ensempe que ronch me crida l' abisme, hont l' arrosegan:
¿eix pa com no li llesco, fentlo glatir de fam?

Cuyta oh! que es hora, cuyta, si tens prou p't, devalla
de Calpe á l' aygua, pássala, tramúntala d' un salt,
á Hesperis trau dels brassos d' eix mar que la avasalla
y creuré al que m' apressa, terrible Deu de dalt.

Ronch tro de trons que 'n baixa, suspen al estimbarse
cingles y mars, y al cel que fa de tornaveu,
tement morir, los astres y mons semblan pararse
á ohir la nova, altíssima, paraula del gran Deu :

—Al dar per cor la terra á eixams de mons,—Covaula
los d'iguf á tots, corona siauli de claror,
y als brassos ab canturies ó Serafins, bressaula,
que es l' home qui hi va á naixer, lo fill del meu amor.—

Mes no encara; mil segles fent y pastant la terra
passí, per guarda 'ls Angels, per llantia 'l sol li he dat,
y ell contra mí, á tot hora, subleva al crit de guerra
l' univers que á ses plantes posí, ¡malagüanyat!

Oh! cada sol, cada astre del cel sentme una lira,
que 'm canta en mons mes amples y hermosos son amor,
que així l' aubaga terra que ni tant sols s' ovira,
que eixa taca d' un punt m' haja robat lo cor!

Prou juntí 'ls continents, de l' aygua al destriarlos,
perquè en ma gloria unissen ses llengues en un cant;
mes lo pecat m' obliga, ¡y ab quan doló! á esbullarlos;
¿quin mal t' he fet, fill d' Eva, qne aixis m' ofengas tant?

¿Perquè m' escups lo fanch, de que 't traguí, á la cara?
No parant jo d' amarte may paras d' avorri 'm.
Recordant lo diluvi tremola 'l mon encara,
y ja 'n demana un altre l' Atlántida ab son crim!

Mes, prompte, á la que esborra del cor mes santes regles,
com lletra mal escrita, la esborraré del mon,
y 'ls segles á venir no sabrán dir als segles,
los vells Atlants. llurs tronos, ó sepultura hont son.

Mar, que en ton llit t' enaspras per mos enuigs empesa,
foch, que bulls dins la terra, si la 'n podeu rentar,
veniuhí tots á caure, com llops damunt la presa;
atia 'ls tu, mon Angel, y dona 'ls la á tragar.

Oh! atolla en sa rodera lo carro de la gloria;
llansa eix got de metzina, sinó 'n beurá tothom;
destralejant fes llenya del arbre de l' historia,
esbulli 'ls pobles, trenca la terra que 's corromp.

Y 'ls vuy malavinguts fragments en que 's partesca,
units per un gran poble me tornaran á amar,
com un parell de braus que 'l bover desjunyesca,
per, al ser vells, poderlos mellór aparellar.—

Diu Jehová, y per entre los sols de sa corona
sa cara ha vist Alcides, com llunyadá llampech,
al núvol cel, que obrintse de pit, flameja y trona,
y tantost cau, com arbre que un llamp ha deixat sech.

Mes de prompte enardintse de foch á una guspira
que encengué ses entranyes despres de son ull,
com estimbada roca, se llansa al mon que espira,
gromoll de terra y aygues d' un chaos al rebull.

LA GRAN CASCATA

CANT QUINT

Invocació al Geni del extermini. Gemochs de la terra mitx anegada. Saltant d'aigües que pel esboranç de Galpe s'hi abocan. Sicília, Alger, illes de Jonia y Xipr, sortint de la mar. Regirament de les ones ab les despulles de l'Atlántida. Hércules maresmes y camps á través, busca á Hesperis, ab un arbre encés per brandó. Ella ' veu venir y pren comiat de ses filles.

MINISTRE d'exterminis, que 'ls llamps hi descarregas,
d'ells á través, oh, dushí, de polsaguera y fum,
per eixa nit reveure l'Atlántida que ofegas;
deixam muntar tes ales de ton flagell al llum.

La canto capbussada tombant al precipici,
del mon en les entranyes, com boja despertant:
més, cántala tú ab veu de trompa de judici,
que d'esglay ragullosa la meva no pot tant.

Renechs, ays, cridadissa, xisclets d'esgarrifansa,
ahuchs y udols unglejan lo cor, per tot arreu,
de feres que sadollan en l'home sa venjansa,
per culpa seva al bátreles també 'l flagell de Deu.

De Pompeya al estendrechí son mantell lo Vesuvi,
de Troya y de Pentápolis ressona 'l fort gemech,
l' esgarriall, bram d' aygues, y monstres del diluvi,
y de la nau del món al rompres, l' espetech.

Colgades en sepuleres d' escuma, les montanyes,
de peus al fanchi, responen ab crits y gemegor,
y s' ou, com si enrunassen mals genis ses entranyes,
de colps, pichs, barrinades, y enfondraments rumor.

Sota 'l tallant la víctima trampela, mes: Ovella,
apar li crida l' Angel, no 't calrá no estrevar;
tes selves qui esplomissa, tos cingles qui estavella,
qui ton tos camps d' aurifich velló, t' ha d' escorxar.

Tot regne en rojalía s' astora y palanqueja,
anyells que han vist la ovella en mans del matador,
y ab membres y óssos fora de lloch, lo mon panteja,
sentint d' entre sos brassos arrabasar lo cor.

Tan bon punt á les ones lo Calpe s' esportella,
ab ñeanshi en cascata com feres udolant;
y á cada tros de serra que l' aygua avall capdella,
aixampla mes sa gorja l' engolidor vessant.

—¿Qué baixa, crida un nin, de Gibráltá á ramades?
no son los béns que á peixer venian lo rebrot,
qué son bramayres monstres de crins esterrufades;
mare, maretá meva! que 'ns xaiarán á tots!

—A tots! ella respondi, ab aqueix mot m' axalas
lo cor; viaa á mos brassos, fill meu, no 't cal fugir:
fugiu, fugiu vosaltres, auce!ls que teniu ales;
jo esper ab qui mes amo que 'm vingán á engolir.

Lo Volga, 'l Ròse, 'l Ganges, y ab llurs sorrals y roques
cent rius semblan tombarhi suspesos d' un plegat;
generacions y segles, així afamada, embocas,
la sense fons ni vores, negrosa eternitat.

Y 's muntan y revénen, y arreu volcats s' abisman
en remoli, frissosos, mars sobre mars al fons,
d' ahont ab bull d' escumes y vents que s' enfurisman,
renaixer sembla 'l chaos sepulcre y bres dels mons.

Si per anorear l' Atlántida, rompessen
les aygues tenebroses, y ab tro y terrabastall,
ab lo rodam á estelles del univers cayguessen,
de cel en cel duhéntels' esfrontissats avall,

y dels espays per negres fondaries empenyentse.
d' abis á abis rodassen desmadeixats assí,
y 'ls munts á tal descárrega de soca á rel desfentse
d' astre ab cantells tombassen á dintre 'l revolví,

y esberlada la terra ses deús, costellam y òssos
foragítas en térvol y reinflat torrent,
y á sos antres rublerts de fum y flama, á trossos,
á fondres s' empouassen pilars del firmament,

del cel així á la terra les mars s' arquejarian,
ab esquerdada música, revolta y capgirell,
cayent de por, los homes y puigs ho aguaytarian,
esblaymats, cruixint d' ossos, y arrufat lo cabell.

Sicília, Alger, Cerdanya que 'l mar mitx abrigava
ab tres plechs de ses ones desde 'l temps de Noè,
sentírense aqueix vespre robar la cotxa blava,
y en llur nuesa Flora ses prades estengué.

Y atrossantse, les illes de Jonia, com bessones,
ajogassades, ninfes que isquessen de la mar,
besat son front per l' alba, sos peus per clares ones,
al so de dolsa lira posàrense á cantar.

La mar de mars en branques volcada esbadihantse,
solleva, aixaragalla y arrasa per supols;
se fan enllá les serres, desdint y capbussantse,
y torres que muntavan al cel, besan la pols.

S' adressan erms y marges, après que 'l mar trosseja
ab una ma llurs boscos, ab l' altra llurs ciutats;
als peus del puig rodola son cap, y 's balanceja
l' esperit de les ones damunt l' or dels sembrats.

Escapsats idols, brédoles, del temple gran despulles,
ab la floreta rodan que 'ls encensava 'ls peus,
los calzers d' or y ceptres s' amàgan entre fulles,
al veure així ofegarse los sacerdots y deus.

Lo taup al niu de l' àliga, lo peix al nuvol colca,
als cims hont espigaren sos pins torna la nau:
en lo jas de la dayna la remora s' revolca,
y escorcolla 'l d' Hesperis algun marí gripau.

Les eugues que batian lo blat, nadan pels ayres,
ab l' era y mas á trossos, y garbes y garbers,
fan un gabell entre ones arbreda y llenyatayres,
y ab sos difunts la fossa barreja sos fossers.

D' assó á través, cadavres de pobles y boscuries,
que bullen ab los nuvols en tufejànt barreig,
camina y nada Alcides, vers l' hort de les canturies,
de peix molar, de morses y catxalots raheig.

Prop seu rumbeja una illa naixent ses verdes robes,
y, ab bels de mort, encara penjantshi blanchs xayons,
esperan á ser presa de les marines llobes,
que, ab l' illa y tot, altra ona los arrossega al fons.

Nines en flor lo cridan desde un cim de palmera,
allargantli los brassos de gebre esblanquehits,
y en sos genolls musclosos y rossa cabellera
se penjan infants tendres pel tret esmortchits.

Mes ell tot ho rebuja y empeny á cada banda,
morts y vius, moltonades y llenya á curumulls,
d' un rehinós pi á la teya gegant que 'l vent abranda,
á la gentil Hesperis, cercant, de negres ulls.

De sobre ab ays planyivols y esgaripar de nina
venen vius á punyirli lo cor sos alarits,
com piuladissa y tristos sospirs de la cardina
la torrentada al durse 'n sos xiricants petits.

Per sos jardins frissosa va passejant la vista,
jardins platxeriosos que ja florireu prou!
quan apareix Alcides ab son brandó á la vista,
y entre la por y 'l goig son esperit se mou.

Es qui engegá les ones allí; ¿ve á esparronarles,
ó condo!ntse d' ella, ve á dúrselan' á port?
mes ¿com deixar ses filles? ¿com somiar deix urles?
jamay! entre sos brassos primer reftar la mort.

¡Oh puritat angélica, llavors li aparegures,
com un Angel mostrantli de Bética 'l camí!
Vinahi si vols guardarme toa lliu, li digures,
y al punt, per assolirte, de tot se despedi.

Fa 'l darrer plò' ab ses velles Hespèrides que moren,
com dits d' una ma balba dessota 'l taronger
arrupides, y en ombres hont tant felisses foren,
al deixarles cadavres, també ho voldria ser:

—¿Perqué á mon coll, ó filles, enarbro vostres brassos?
al pit lo cor se 'm nua d' havervosho de dir,
nosaltres que viviam de besoteigs y abraços,
los ultims hem de darnos gemats ans de morir.

Per sempre aquí á la terra qui os hi posá vos deixa,
mes ay! á ses entranyes no reptèu de cruels,
que es de dolor l' espina punyent que 'l pit m' esqueixa.
y son, mirau, mes llàgrimes del cor foses arrels.

No vullau saber alre, de mon amor poncelles;
anau al cel á obrirvos abans d' entendre 'l mon;
jo que ay! embriaguimhi d' olors y cantarelles,
hauré d' arrossegarmhi ab la vergonya al front.

Y al cel alsant la vista, los dona l' a-revèure
arrancantse á llurs brassos que cauhen esllanguits,
com esllanguits colltorcen los branquillons d' una heura,
d' un arbre amich, al perdre los brassos y los pits.

HESPERIS

CANT SISÉ

Los Atlants s'en pujan serra amunt à bastirhi un gran casal, que 'ls servessa de sopluig en lo nou diluvi. Hespérís se fa encontradissa al héroe. Li conta sos amors y maridatge ab Atlas, ses penes, y 'l malastre de sa vida. Hércules la pren per esposa, y ab ella á coll, desfa 'l camí de Cades, á través de les ones. Hespérís desfollida dona l'adeu als anyells y auellades que foren ses delícies.

HESPÉRIS, la d' ulls negres, perquè sos fills no veján
al grech que ve á escòmètre-la, llampech en la foscor,
á la ciutat ciclopea s' acosta, hont remorejan
com roig eixam al veure robar ses bresques d' or.

Y 'ls diu, ab por, que pujen plegats á la montanya
y al cim, puix lo diluvi segon era vingut,
per soplujarshi munten al cel una cabanya,
desde ahont pugan veurel' estendre á peu aixut.

—¿Y allá vindreu? preguntan, y ab veu que li tremola:
—Allí aniré, responlos, quan la maror vindrá.
Peró sos fills li signan aquella montanyola,
y ella pensa ab cingleres y terres mes enllá.

Y, rampa amunt pujantse 'n arramban feixuchs codols,
magalls y cunys, per fendre la roca de soley,
y per servir de jáceres, antenes y permodols,
fan càrrega al passarhi dels arbres del esquey.

Al veurels enfilarse rabents de roca en roca,
recorda Hespèris l' hora que hermosos los parí,
alsa y retors en l' ayre los brassos, y la boca
mitx obre per cridarlos: Tornáu, que us enganyí!

Mes repensa, y tement, si massa plany llur vida,
que li pendrán la joya que te de mes valor,
á llur fossa deixantlos volar á tota brida,
atura 'l mar de llágrimes ab que desbota 'l cor.

Per sempre despedintse 'n ab un ay de agonía,
dos rierons enjega dels ulls, ja lluny de tots,
y ab los cabells estesos, com presa de follia,
á qui s' atansa, diuli paraules de senglots.

Los llops de mar y terra que venen á esqueixarla,
s' amanseixen ohintla tan dolça sospirar,
fins sembla que les ones s' aturen á escoltarla,
com blanchs anyells venintli les plantes á besar:

—Déu ó mortal, qui sias, li diu, tu que vingueres
á veurem al abisme rodar ab tots los meus,
sí, fill de mare humana, de sos dolors nasqueres,
plányme, ay! á mi, que ab llágrimes de sanch t' amaro 'ls peus.

Mare he sigut, mes filles al cel no deixí veure
perque me les voldria per flors de son jardí,
donchs moren, y son últim alè jo no 'm puch beure.
moren, y lluny dels brassos y cor hont los bressí.

Tinch dotze fills d' espatlla musclosa y pit titanich,
lo mon, com ells, una altra dotzena no 'n sosté,
com los rochs que al cel tiran, caurán en vol satánich
fent guerra á Deu, y mare demá ja no seré.

Una patria tenia, rovell d' ou de la terra,
no tinch ja patria dolsa, ni res de quant amí,
ton bras, ton bras terrible per sempre m' ho soterra,
y sols los ulls me deixas pera plorar sa fi.

Ay! d' aqueix cor que feres bocins, be t' en pots dolre:
salva 'm no temo 'ls monstres que d' ayre veig venir
fent xirricar les serres de dents que m' han de molre,
altre temor m' acora que jo no 't goso dir.

Quan ay! me coronavan mos dias amorosos
de flors de juvenesa que enmustehí 'l neguit,
de la serra que hereta son nom, als soleyosos
cims, d' Atlas somiava recolzadeta al pit.

Los ulls á l' estelada, dalt, part d' amunt la pensa,
cantava ell les celsties y 'l fill de l' alba ros,
dels mons que infantá l' Eros y cova, l' avinensa,
y ab lira d' or, jo ales donava al rim festós.

Polsávala, á mos fills girantme engelosida;
plaviam, ay! de veurels ab sos ditets gèbrats
los hens escarpir elles, peixentlos sajolida,
y ab los lleons ells batres' pel rost abrahonats.

Sovint ab llurs joguines deixantlos al herbatje
haixavam á esbargirnos al borboleig d' un riu;
de tarongina, sálides florides y brostatge
als cisnes d' ales blanques enmanllevant lo niu.

De nostre poncellatge l' albada allà retreyam,
los ulls de mes Hespérides, llur front somiador,
mots ignocents d' esposos enamorats ens deyam,
que 'l cor, al recordarsen, se trenca de dolor.

¡Somnis de maig llayrosos, que d' hora us esvanireu,
ara entre espines l' ànima sols sab de sospirar,
y après que ab aleteigs y besos la adormireu,
sols sab abuy de plányerse, mos ulls sols de plorar.

Endormiscantsem' Atlas á l' ombra d' uns arbossos,
era un mitxdia càlit de sol y xafogor,
jo lluny, ab ses ovelles sentint mos pollets rossos,
m' acosto de les aygues á pendre la frescor.

Quan un aucell que á estones venia 'ns á complaure,
per ma disort, s' en vola, bonich com un estel,
de llurs jochs á ma prole candíssima á distraure
ab son bech d' or y ploma de la blavor del cel.

Cull becada, y de l' herba s' en puja á uncs ginestes,
de la ginesta á una alba hont nia l' oriol,
y de branqueta en branca, ve ab saltirons y festes
als cortinatges d' heura que 'm fan de parasol.

Espiantlo 'l seguiren mos fills escorredissos,
y ab blana ma sent tórçer los mangles y bogam,
hont creyen voure tendres aucells assustadissos,
me veren entre escumes distreta rabejá 'm.

Fan repensió als esforços darrers de la puresa,
mes tornan á ma cara, bella en mala hora, 'ls ulls;
y al cel volant lo geni beneyt d' ignocentesa,
amaga 'ls seus plorosos ab sos finissims rulls.

Creixeren, y veyentme 'ls de victoria en victoria
de guerra al bruyt y d' armes anarse 'n á llevant,
pensí que entre ses ales los ayres de la gloria
s' endurian los térvols recorts que 'm matarán.

Mes Atlas mor, é indomits los fills que duguí al ventre
voltárenme ay! encesos d' un malehit ardor,
y abuy mateix! volgueren ¡no es molt que 'l mon se n' entre!
volgueren ferme oferta de llur damnat amor.

¿Als ulls en que mirarme solia, com a resta
debia rebotir rasposa y foguejant?
¿Del vostre, ó Deu, lo llamp cridar sobre llur testa?
¡Perdó! jo 'ls era mare, mon cor no pogué tant.

Cayentme al colp les ales del cor, ni sols paraula
los torní, y abocantse 'm les llágrimes als ulls,
del clot de qui mes amo vinguí á regar lo saula,
y aquí fineix ma vida, si tu al pit no 'm aculls.

Tu que enfonzas ma patria, no 'm perdas ay! ab ella
condolte d' eixa mare y endútela 'n ab tu.
Trau de perill de totes mes joyes la mes bella,
salva ma puritat ó aixafa mon cor nu.

Sálvamela! t' ho prego pels nins que 't dihuen pare.
Jo 'ls gronxaria als brassos, jo 'ls donaré 'ls pits meus.
mira que es ay! un glavi per aqueix cor de mare
l' alletar la fillada de qui atuhili 'ls seus.

Mes... no; no te m' endugas, que d' Atlas so l' esposa.
y altre home ni per traure 'm del clot m' ha de tocar:
óbremen un, y cólgam ab un penyal per llosa,
que 'ls fills de mes entranyes no pugan decantar.

Diuli aixis, y á morir s' inclina al peu del arbre
que cobricela 'ls óssos del seu marit difunt,
quan sembla 'l mot d': Espósat, sortir de sota 'l marbre
entre 'l plor de ses filles y 'ls crits de serra amunt.

—Lo cel m' ha duyt. Alcides li respongué, no temas.
la ma d' esposos demnos en nom del Eternal:
rodarán á tes plantes los ceptres y diademes.
¡Fugim! que 'ls vents udolan y la maror mes alt.

Y á coll prenentla al grifol del mar creixent se llansa,
de peus y mans servintse com d' ales y de remes,
y presa 'l cor d' Hesperis de dol y d' anyoransa
se 'n vola ab les deixalles de mes joyosos temps.

—Adeu, alats salteris, aucells que 'm despèrtareu,
no tornarà á bressarvos de l' alba 'l vent suau,
vardises, que per ferme bona ombra us enramareu,
ponte de verdura y porxes, per sempre adeu siau!

¿Y mos anyells? coneixen nia veu encara y venen.
que hermosos ay! de veure, que flonjos d' amoixar.
y ab tristos bels, mirantme de fit á fit. é' estenen,
com volent dirme: Matans, ja que no 'ns pots salvar.

També, ay de mí! la cerco la mort y no la trovo.
pus, cadávre, al registre dels vius damnada estich,
rieró á qui ja perles y arena d' or no robo,
adeu, clapers y boscos sagrats. també os ho dich.

Per sempre ab quant estimo, jardí, tinch de deixarte
del mar á ser pastura, tant que t' aymava 'l cor!
la lira sols m' en porto, que m' aydarà á plorarte.
puix sols hi tinch sencera la corda del dolor.

L' ENFONZAMENT

CANT SETÈ

Los titans s'afanyan á muntar son edifici. Quen lo tenen á punt de cloure, s'adonan de la fugida d' Hesperis ab lo grech, y ab los bocins de la obra ciclopea, que li rebaten, l'empaytan serra avall. Ell fuig, á grans gambades, entremix de la pedregada y desfet de les aygues. Horribles visions de Hesperis en la fosca. Lo llamp encen la gran ciutat dels Atlants y ells s'en gaudeixen, y á sa llum enllestintse mes, tantost assoleixen á Hércules. L'ayguat domina les altures, y s'lligan per sempre les ones de la mar del Nort ab les del Mitxdia, les d'Occident ab les del Mediterrà.

Al cap d'amunt d'un cingle, gegant que 'ls nuvols toca,
altre 'ls Atlants n'aixecan en alter's fortí,
que 'ls sopluge ab Hesperis gentil, de roca en roca
quan pujen les onades com gossos al festí.

Romp l'escolayre ab ferre de tall la pedra crua
que ab suor negre estovan sos muscles, pit y front;
y 'ls rochs deixa 'l manobre damunt sa esquena nua
tombar, en l'ample córrrech fent de pelisguich pont.

Ab unglots de diable ganxuts altres n'arrancan,
harruers empernantshi, dels puigs ab tremolor,
y á colps de peu, á falla de mall, los esvorancan,
ab pedres tasconantlos, á tall d'estellador.

Y ab ma de ciclop sobre mes grossos rochs los pujan,
en paret de cinch brasses d' amplaria, amunt, amunt,
y altres rochs, que á les feres en mala nit soplujan,
arrabassats com tofes de llana 'ls van damunt.

Per coronarla ab volta després indestructible
s' acotan cent espatlles com archs de campanar,
y de gra á gra s' hi assenta lo rocatam terrible,
sens fer les cariátides de carn debategar.

Quan, mitj clos l' edifici, ja del ayguat se reyan,
serres avall, d' escumes y llenya en lo borboll,
á la claror de l' atxa reynosa, l' heroe veyan
fugir, y ayl ab Hesperis, llur mare hermosa, á coll.

Los alsaprems de ferre li tiran y rocassos,
y darrera 'ls esqueixos de serra, al enjega 'ls,
com rius al mar devallan, apuntalant los brassos
en plátanos sens branques que 'ls feyan de parpals.

Y deixan terra y aygues ensá á cada gambada,
tramontan fraus y conques, torrents y xaragalls,
á 'ls seus al retornarse 'n la grua en sa volada,
no veu aixis depressa passar turons y valls,

Llur crit, trapitj, llambordes y bigues que brunzeixen
á Alcides esparonan que fuig per l'erm fangós;
quan á sos peus restobles, selves y munts falleixen,
com tallamar devora les ones coratjós.

De còdols terrossedes y tronchs á la tempesta,
y esquixoteig que enllota lo cel diluviant,
s' hi lliga la dels núvols, damunt sa rossa testa
brugenta, xafadora, y en tervolí esclatant.

Lo pi, que flamareja del héroe als dits, s' apaga,
unich estel que eix vespre d' horrors al front tingué,
y en la foscor palpable d' Egipte tot s' amaga,
com si apagás los astres del cel qui 'ls encengué.

Lleons, caymans y boes ab óssos blanchs se tupen,
ensempe ab llurs montanyes de glas y de verdor,
Lleveig, Austral y Bóreas, de alè de gel, s' escupen,
y sembla 'l mon desferse d' espasme y tremolor.

Les boyres apilades en aygua y pedra 's fonen.
sa crin de foch espolsa lo torb desembriat,
y ab llur bram les balenes, al bram del mar responen,
á tall d' illes surantes fenent sa immensitat.

Entre elies, l' héroe, y trombes en remolí, s' engolfa,
contra corrent y á palpès, sens atinar ahont,
y 'l temporal y 'l xáfach que l' huracá regolfa
y les mars d' una á una s' esberlan en son front.

Sovint cayent dels ayres, en l' infernal masega,
com fosch sepulcre 'l traga l' abisme rebullent,
y de sos antres altra sumsada l' arrossega,
boyres amunt, com fulla resseca en mans del vent.

Quan pensa que per rónega, plombada, frau s'estimba,
los peus li amoixan hordi pastís y bla enciam,
y al refluir l' onada, quan ja li apar que mimva,
de colp remunta 'ls nuvols á frech á frech del llamp.

Y á sa claror, un chaos apar de roja flama,
la mar d' hont ell es átom, d' una ona al cim penjat,
davall boques de monstre dins la del mar que brama,
damunt rius d' aygua, marbres y fusta á bell ruixat.

Y boyres, munts y onades, ab ronchs esgarrifosos,
anar pel cel y abismes del mar á revolcons,
en llur desfet y brega set voltes, ragullosos
trametent d' un al altre lo cru espetech dels trons.

Veu á gavells cadavres passar d' infants y dones,
lo seu alguna encara duhent lligat al pit,
y á 'ls Atlants, entre crestes de neu de llunyes ones,
de basilisch l' ullada clavantli fit á fit.

Veu assó y l'encobertan de nou tenebres fosques;
ab aygua á coll trasteja de terra al cel tramès,
ja entrebancat d' un cingle per aspadades osques,
ja entre 'ls cabells nvosos d' una ridoria pres.

Cau, graponeja, l' colga sovint l' ona negrenca,
d' ahont cerca refugi ne surt ferestech Orch,
l' abet á que s' agafa segueix d' arrel ó 's trenca,
hont posa 'l peu se bada per engolirlo un gorch.

La llambreganta ullada de fera monstruosa
seguint, tantost, lo copsa son ample coll obert,
y ensopegant l' estrijol de sos caixals, l' hermosa
fa ohir son escarfall en l' horrorós concert.

Y monstres afigura llavors mes espantables,
que á rues pernabaten y jugan al entorn,
llurs boques de caverna badant insondejables,
sovint per algun llamp enceses com un forn.

Y es tot per ella un chaos d' espectres lleigs é informes,
ho son pinacle y sòtols rodant en confusió,
la rufacada es ayre de llurs ales deformes,
sa llengua 'l foch del nuvol, llur bramadissa 'l tro:

Fantasmes son que allargan negrenchs y ossósos brassos,
los verns que 'l vergassejan surant d' arrels amunt,
balenes son les roques, los turons gegantassos,
que encaputxats de nuvols s' encalsan d' un á un.

U'mple 'ls espays de sobte feréstega clariana;
ella ho coneix, l' atlántica ciutat ha encès lo llamp;
la flama, que l' encercla com infernal capsana,
respon al mar y als núvols ab mes sencer rebram.

Vergers, palaus y llotjes son boques de Vesuvi
ab que brega atenyentlos á llenques la maror.
Sos fills quan s' en adonan, lluytant ab lo diluvi:
—Be trigá prou, esclaman, ma llar á fer claror!

Y, á raig á raig, Alcides de mes aprop sent ploure
palets que servirian per moles de moli,
y bromereig y trangol darrera seu remoure,
y estendre per garfirlo llurs brassos de rampí.

Llur escarritx de dents l' aixorda, y roncadera.
llurs ungles ja esgarranxan de sos talons la pell,
y al crit y esgarrafansa d' Hesperis encisera,
te por de que ja urpejen son voleyant cabell.

Mes ja pels llamps y onades arrabassats sortian,
de Calpe 'ls esgardissos y arrels al ample espay
en daus cayruts y pannes que sa vuydor umplian,
l' hermosa llum á veure que no oviraren may.

Y esgarrafats s' ajupen y engorgan altra volta,
damunt carreus que 'ls feyan ahí de fonament,
y 'ls tenebrosos antres d' aquella mar revolta
retronan y s' escriuixen al gran capgirament.

De les gentils Hespèrides lo talam s' aclofava,
dessarrelats llurs cingles s' asseuhen á les valls,
y en ahuchs horrorosos y gemegó esclatava,
com dona que en mal part llansa 'ls darrers badalls.

Als puigs obren sepulcre los plans que s' esbadellan,
donant per clots y balmes de mort bells esbufechs:
ja no hi badallan homes, ja gossos no hi esguellan;
d' un mon en agonia mortal son los gemechs.

Mentre escorpins, y vivres, y erugues verinoses,
que en l' albeca del arbre caygut tenian cau,
escup per grans clivelles que 's badan ragulloses,
á glops á glops, ab térvoles escumes al cel blau,

á la feixuga d' aygues inmensa sobrecárrega,
com feix de canyes cruixen trinxades ses arrels,
y esquéixanshi grans núvols encara en ample mánega,
y s' hi desfán en xáfach y serps de foch los cels.

De mes alt, en cascata de flames adollantse,
son front y pits calcígan les ires eterna's,
mentre en sos peus de roca, com lleig eixam, penjantse
abisme avall la estiran los génis infernals.

Pel cim dels puigs y cingles, com braus sense barrera,
s' empenyen les onades del fort Mediterrá,
á tombs ab altres cingles y puigs que en sa carrera
fan rodolar á empentes, sens dirlos: Feuse enllá.

Així, del torb en ales, les mars del pol se baten
ab les ciutats y serres de glas, illes y mons,
y desnossats y á timbes ensá y enllá 'ls rebaten,
seguits d' estols de feres y naus á tomballons.

D' eix mar al bram titanich, en son llit ragullosa,
part d' allà de l' Atlántida, respon la de ponent,
y de turons per rompre la colossal resclosa
d' escuma hi rebatia sos munts de cent en cent.

Desfentse 'l mur de pedra de soca á arrel tremola,
com vell glaner d' aubaga, de destrat terrea als pichs,
ab aspre terratrémol qualqué marlet rossola,
mentre enrunantse cruixen sos fonaments antichs.

S' aterra y l' enderroch en ales de les Furies
vola ab la mar á rebre les ones de llevant,
arreu arreu, les planes rublint y les boscuries,
arreu arreu, com arbres los puigs arrabassant.

Topárense, ab llurs aygues, llurs aygues barrejaren,
y ab llamps per lluminaries y d' ayre terra é infern,
al tro y terrabastall per música, 's lligaren,
entre surantes selves é illots en llas etern.

Quant l' univers Deu trenque així 's veuran sos tròssos,
passar, entre despulles, horror y solitut,
lo sol caduch, á palpes, buscant sos cabells rossos,
y la mort, de ses víctimes trucant al atahut.

Mes del bruyt destriantse l' angélica paraula
atia á sa gran victima més Furies y llampechs:
— Pujáu del Nort, baixáu del Sut, tempestejáula.
Fères aquí, prenévosen los trossos á mossechs.

Y ab lo fuet flamiger de sa rogenca espasa,
los percudeix y aquissa, cada guspira un llamp;
y l' regne que s' en entra, la vila que s' abraza,
fan ab la mar, los núvols, y cel y terra un bram.

LA MORT DE GERIÓ

CANT VUYTÉ

Hèrcules s'acosta al mur de Cades. Se deixa pendre á Hesperis de ses espatlles per Gerió, qui fa estimbar per damunt seu una gran roca. Rassuri de l'aygua y mata al traydor. Naix l'arbre *Drago* y plora sanch vòra 'l sepulcre. Hesperis desde un cap de penya pren tristíssim comiat de la terra que s'en entra y cau en fantasíós d'svari. Alcides, al posar los peus en lo promontori, mata al gegant Antheu, y fent arna de son cadavre, empayta y fa perdre la mena de les Harpies, Gorgones y Estimfalides.

DEL cor gegant d' Alcides les ales ja decauhen,
quan adressantse á espatlles de l' ona, ah gran esforços,
ovira unes ciclópees muralles que l' atrauhen,
com un cant de sirena que 'l crida á un llit de flors.

Era 'l teu front oh! Cades gentil, filla de l' ona,
gavina que en un calzer de lliri feres niu,
palau d' ebori y nacre que 'l sol de maig corona;
li sembla al héroe al veuret' que un cel d' amors li riu.

Mentre ells endarrerintse glopejan l' aygua amarga
ah embranzida rema de cara al aspre mur,
y 's penja á una palmera, que Gerió li allarga
entre 'ls marlets de rònega torratxa ah bras segur.

Per dar primer á Hesperis socors, al arraparshi
del dors atletich d' Hércules la pren, y á reculons,
al vèurela tan bella, fogós per abrassarshi,
deixa esmunyir la antena, que roda ab l' hèroe al fons.

Per soterrarlo y mòldrel un bocí de montanya
fa caurehi, que á la vora tenia primparat,
y un ronch crit de victoria dels Atlants acompanya
l' aspre rumor del còdol al rodolá estimbat.

Mentres l' esclat de riure ressona y cridadissa
ardivol allunyantsen' á Hesperis gira 'ls ulls,
y en sa ilusió, com rosa de bosch esfulladissa,
li besa 'ls polsos que ornan com march sedosos rulls.

Però la mar obrintse de colp bromerejava,
mes enllá, un front eixinte y espatlles de gegant,
y com llamp, rebatuda per ferrea ma, una clava
brunzeix y l' esternia pels ayres foguejant.

Tu sola, hermosa Cades, tu sola te'n dolguéres,
naix de ton pit un *Drágo* plorós vora aquell fanch,
y ab son fullam d' espasa vert cobricel li feres,
que l' arruixá molts segles ab llágrimes de sanch.

Ella á sa patria 's gira d' un promontori al cayre,
cercantla en va del chaos d' horrors en lo rebull;
tot li prengué 'l sepulcre hont laixará ans de gayre,
puix fins les dèus de perles s' estroncan en son ull.

Al flamaréig girada de sa Sodoma encesa
de Loth sembla la espoia tornada bloch de sal,
desclou l' estatua 'ls llavis:—Ay llochs de ma infantesa.
¿no vos podré ja veure, ni al raig d' eix trist fanal?

¿Hont ets, hort, hont culliam ahir roses y lliris?
¿hont sou mes flors, aymades Hespérides, ahont?
mos brassos erts vos cercan ab febre en mos deliris,
y á mon senglot que us crida lo vostre no respon.

Sols ronques veus de monstre responen devegades;
aquell qui us ha arraulides ¿perqué 'm deixava á mí?
ay! ¿per éll ab la sava del cor vos he alletades?
¿per ell entre agonies de mort vos infantí?

Ningú, com jo, infelissa! los vinyaters podaren,
y 'l bou de mar verema; per darlos llit molsós
niaren les cigonyes, los aromers brostaren,
mes jo parí per peixe 'ls mon fruyt. Volgut espós,

y tu ¿que has fet del carro flamant de tes victories?
¿qué has fet de l' aurea lira que al cel tenia pres?
Com neu que 's fon, passaren ta anomenada y glorie!,
y si una tomba 't resta, sols l' ona sab hont es.

Dels regnes que apitrares, alguna nau rumbosa
llaurant la mar que 't colga, crescuda ay! ab mon plor,
ab la dent de ses áncores arrancarà la llosa
perque un marisch me robe la bresca de ton cor.

Jugará ab les garlandes de nostre prometatge,
que jo estoíf, 'l lleig cranch que en les escletxes viu;
y ¡horror! en nostre tálam flayrós de nuviatge
ab rinxos de mes filles tal volta farà niu.

Y nostres fills tan candis un temps? oh estimadíssim,
de llurs calcinats cossos les feres fugirán
l' Atlantich al gitarlos! Perqué, perqué ó Altíssim,
no 'm fereu morta naixer havent de patir tant?

Fereu les flors com calzers per béureus en la flayre,
los arbres per servirosen' com de ventalls de flors,
l' aucell perquè refille, perquè lo bresse l' ayre,
y á mí, á mí sols, per ferme regar la terra ab plors.

No puch mes, la rodesa de cap m' obre la testa.
mos ulls perden lo veure, mon cor l' aletejar,
sento en ell de l' Atlántida debate la tempesta,
y com xipré, aquí moro de vetlla en son fossar.

Diu, y girantse, aparta los ulls del trist calvari,
per defugir l' horrible naufragi; y als trontolls
rodant son seny en térbol, fantasiós desvari,
s' en va esvanida y sópita per terra de genolls.

—Ay! mos poncells veig caure del cel com una pluja,
y ferne llenya, moldrels y revoltals l' infern,
com l' aspra mola al rebre forment de la tramuja,
hont los atia 'l llamp del anatema etern.

Mes filles, ¿y vosaltres? jo os prometia imperis
y ceptres, y, ay! vos dono set palms de mar tan sols!...
De tres caps ay! lo monstre, fugim!.. Ta dolsa Hesperis
so que truco á ta fossa, mon Atlas, ay! ¿m' hi vols?

Ronchs himnes mortuoris murmura al lluny l' onada
ab la maror, rufagues y trons en desacort;
y á un tany de taronger sa lira d' or penjada,
exhala sa anyoransa, com ella, en ays de mort.

Però la mort sa dalla no branda, no per ella,
ans, desviantli 'ls ulls del espectacle fer,
ah un hech de ses ales acluca sa parpella,
perquè dels fills no veja l' esgarriós xafer.

Dintre 'l rebull Alcides esquitlla, entre sumsales,
anantes y vinentes esgalabrat y xop,
y rebent en cada illa y escull ensopegades,
del sauló de la vora museleja més aprop.

S' hi escauen ab los Númides, Harpies y Amassones,
feram que foragita del Africa 'l desert,
;vindrian á donarli, pot sèr, enhorabones,
per haver de cadenes deixat lo mar llibert?

Mentre ell esvorancava lo Calpe, 'l de tres testes,
aqueix rebuig del Atlas cridá á ferli costat,
y al devallarne en ales del torb, com ses congestes,
veu mort colltorce 'l monstre que la dugué al combat.

Tan bon punt vers Hespéris li veuen pendre terra,
com llagostada cauhen d' Alcides al damunt,
darrera Antheu que 'ls mena, semblant á un cap de serra,
que rode empés pels brassos de foch del Simoïn.

Mes, com pel llamp ferida, tot' Africa s' assombra,
quan l' heroe á son guiatge titanich escomet,
la voliayna es última que fuig davant sa escombra,
la escombra que de monstres lo mon deixava net.

Tres voltes á ses plantes d' un colp de puny rodola,
del fanch sempre aixecantse ab renadiu dalit;
quan l' altre ab ferrea grapa l' estreny y l' enarbola,
fentli cruixir com palla los ossos dintre 'l pit.

Lo llansa, y reprementlo pels peus, infernal massa,
lo rabassut cadavre fueiteja sos vassalls,
com lo foch que esparona los núvols, per hont passa,
de fera, d' home y d' arbre sols quedan esborralls.

Prou títanli ruixades de darts les Amassones,
de closques de tortuga marína fent escut,
prou de ses dents y brassos fan arma les Gorgones,
y de sos ulls que tornan de pedra á tot vensut.

Mes totes capbussaren al mar esparverades,
com fulles que agombolan les aygues al ivern,
y en terra estabornides á colps y ala-trencades,
Harpies y Estimfálides fugiren al infern.

LA TORRE DELS TITANS

CANT NOVÈ

Mitx batuts per la maror los Atlants s' enfilan á una serra, no somoguda encara per
les ones. Desesperant d' arriivar á Cades' ahont veuen pendre terra á Hércules, pro-
ban per á fugir del diluvi, d' escalar lo cel. Quan n' está á tres diis la torre, feta de es-
culls y trossos de montanya, se 's aterra, y ab horrible imprecació rebaten contra Deu
los bocins del enderrocac edifici. L' Exterminador atia contra ells los elements, y ab
sa tallanta espasa acaba d' obrir l' abisme del Atlantic en la terra. S' hi enfonsan los
Titans y de llur sepulcre brota 'l volcà de Tenerife. L' Angel enveyna son glavi de foc
y remunta al cel despedintse dels altres continents fins al dia del Judici. Allá dret
s' ou un càntich de gloria al Altíssim. L' Angel de l'Atlántida, tornantsen' al cel, dona
al Angel d' Espanya, que 'n devalla, la corona de la qual fou reyna dels mons. La veu
del Teyde. Los terratrémols de les illes atlániques.

O
vna, taurons y buytres, vos sobra á nit carnatge.
y encara us posa á taula l' Atlántida 'ls seus fills,
que debategan aygues ensá, llur crit salvatge
llegantse en chor ferestech del mar ab los renills.

Los Atlants á l' inflada maror se somorgollan,
tant prompte com resurten en báquich reguitzell
y ja avant, ja á recules y á tombs, uns s' agromollan
ab altres, armes, feres y boga en gran capdell.

Quan del Mar Roig les ones sobre Moysès penjades,
com mur que serva l' ira divina, á sa explosió,
bramant s' arremolinan al fons eslleivissades,
dant fossa al riu de llances y gent de Faraó;

aixís corcers y carros, ballestes y corones
rodaren ab escumes y pols en terbolí,
tot vivent demanava socors, y entre les ones
sols responen cetacis y abisme: Som aquí!

Si, com Tritons llotosos, del aygua poden traure
lo cap, aguaytan lluscos si l' hèroe en lloch se veu,
y creuhen, no ovirantlo, que en lo pregon deu jaure
del mar, y d' anegarse prop d' ell, ja no 'ls sab greu.

Llur ciutat, com una atxa, flameja que flameja,
apar veure una mare condemnada á fer llum
ab son ossam de torres, que ja l' abís colleja,
als fills que també llansan de condemnat farum.

A sa claror, s' arrapan, galdosos, á una serra
que encara al gran diluvi la testa no ajupí;
y 'l fang de ses parpelles trayent, saltar en terra,
folls d' ira, á Alcides vehuen, d' Espanya en lo jardí.

Desesperant ferotges de beures la sanch seva,
quan ja sadolls de rabia la tenen á mitx coll,
contra la ma de Deu que á llurs unglots lo lleva.
de llur cor lleig esclata la verinada á doll.

Y agáfan ¡au! tronchs y arbres que al cru rocam s' estellan,
penyals que s' engrunaren tombant al damunt seu,
y amunt, timberes sobre timberes, arrestellan,
segurs ab tal escala de capbussar á Deu.

D' una estrebada arramban ciclópichs edificis,
ossades de balena, conreus y pedregams,
hont seya una montanya ja hi badan precipicis,
ses crestes d' una á una llevantli, y sos rocams.

Si en lo refluix ensenya cap bosch ses cabelleres,
garfintleshi l'arrancan, y penjat com rahim,
ab ses afraus pels ayres, ses balmes rius y feres,
á asseurel damunt d'altres l'envian cap al cim.

Ja 'ls Pyrineus y l'Atlas soberg son una serra,
á espatlles l'un del altre, turó sobre turó,
y Avila, Calpe, esberles d'Atlántida y desterra,
de tros en tros, hi colcan encara ab confusió.

Y ells dalt, los uns dels altres al dors acimbellantse,
olmedes, puigs y nuvols amunt escalonant,
y á la mitja taronja del cel tot acostantse,
per amarrarshi aixecan los brassos de gegant

Ira de Deu, que dorms? oh no, que á ta rufaca
sa cárrega, 'l fort cingle d'arrels de ferre, esbat,
com sacudeix la seva de fruyts y fullaraca
l'alzina que l'espurna del cel ha corsecat.

S'aterra 'l castell d'homes del puig de puigs que alsaren
ab los blochs, en horrible cascata á capbussons,
de cel amunt á terra, de terra á mar tombaren,
de montanya en montanya capg'rellant al fons.

Y ab desesper, abismes avall, caragolantse
s'escabellan y afonyan la cara esferehits,
y á tall d'entrelligades serpents atrenyellantse,
se clavan verinosos sangnants caixals y dits.

Si algun per desfogarse germana carn no trova
en sa quimera agafas' á un rodolant grahó,
y á colps de cap y urpades de fershi engrunes proba,
lo greny s'escalahorna, pero llur testa no.

Fins l' ànima, ferotges, arrabassat s' haurian.
ells ab ells esberlantse lo front á colps de peu.
sinó perque ab la flama de vida apagarian
la tempestat que puja de llurs pulmons á Deu:

—¿Hont es? estrámpols cridan, ¿hont es? ¿perquè s'amaga?
no te ja mort que mate, ni terra per colga'ns;
si del llamp se refia, corsecador, no 'l traga,
que anam á arrabassarli, malhaja! de ses mans.

Ascolta, (y 'l llamp l' Altíssim atura) á quatre grapes,
mentre ells furgant resurten, dels que s' anegan, munts
ne fan, agavellantlos dels arsos ab les rapes,
y als vius fan de passera los enarcats difunts.

Los baobabs que arrapan, al pendre terra, ab furia
romputs al cel voleyán ab la marjada, ahont
com á sapats, musclosos gegants d' altre centuria,
aixancarrats contavan pels seus los anys del mon.

Alguna de llurs dones que 'ls va ab l' infant darrera:
¿Que feu, esgarriada los crida, donchs que feu?
Ells garfeixen son flonjo cabell verts de quimera,
y al cel tirantla: Vólahi, li diuhen, si ets de Deu!

Serrats, del regne fites, esculls y promontoris.
ab son alám pels ayres fan de la terra uns llims;
volant, volant empaytan los sócols als cimboris,
y dels capgirats cingles devalla l' aygua als cims.

Barraques, naus, esberles de torre hi voleyaren,
que al mar cayent son illes, en terra un aspre bals,
recers en que les fcsques un jorn s' enterrosaren,
y lleixes hont niaven les álignes reals.

Y entreferintse altures amunt, á rans dels astres,
esclatan com metèors, y á trossos espargits,
fins á la Gloria duhen lo terbolí y desastres,
l' horror, fredat y guerra de les tartàrees nits.

En tant lo torb, muntat en ales de les Furies,
juga ab los pans de runa, que 'l mar cent colps li ha pres:
y udolan tocs, com llops al fons de les boscuries,
l' anyell, de qui sentian farum, quan ja no hi es.

Mes l' Angel atiantlos — ¿ Que feu ? bugadejàula,
maurau ses entremenes, arreels, y costellam,
peró com un es tal roba rentívola, esqueixaula,
y esvahiu vins la cendra d' infern que 'n deixa 'l llamp.—

Ouhen, y 'l mar ses ones, sos focs lo cel atura,
sua sanch la montanya com un rahim premsat.
debatega ab sos golfos ferrissos la natura.
per amagarse trémola dintre l' abis badat.

Devalla, com cascata de foch, de broma en broma.
una espasa borlada de llamps, y l' alt turó,
que no podrá somoure lo cel, si s' hi desploma,
aydat dels vents, incendis y mars en confusió,

traboca 's, ab sa càrrega, com un bressol de canyes.
y ample y golós badantse, llabiejant maelstrom.
negrós aljub la terra los mostra en ses entranyes,
que fins á la mes fonda mitx s' esbadella y romp.

Esferehits reculan, mes ohint ja á llur sobre,
desbotar del Arcangel lo tormentós alé,
capitombant rebátenshi, quan mes ses barres ohre,
gojós l' avench de veures, d' una fornada, ple.

Ciutat, cinglera, Atlàntida y Atlants d' una gorrjada,
devòra, llot y escumes, balenes y aucellam,
y, en remolí terrible d' infern, la torrentada,
de pobles y garrigues, vaixells y pedregam.

En espiral, s' hi inferna la tempestat feixuga,
y 'l torb ab qui 's batia pel mar á revolcons,
si torna 'l monstre á obrir la boca, 'l mar s' aixuga,
y sols hi haurá per darli los astres á crostons.

S' enfora l' arma y torna lo xucladó' un Vesuvi,
que á cada punt flameja y udola ab mes rugall,
d' hont puja arrasadora columna d' un diluvi,
de foch, que runa y aygues no 'n son bon aturall.

Castich gran! ab llurs cynes rojenques, rochs y grava,
llenya del Teyde, pujan Atlants á capgirells,
que copsa l' ample cráter, envolts ab rius de lava,
per mes amunt rebatreis de flama ab grans capdells.

Tremola tot realme vehí; ab lligams de marbre
fermat al que s' en entra, prou te que tremolar;
Albion, Espanya, Libia, com branques ab llur arbre,
ara-abans-ara, á trossos capbussan á la mar.

¿Qui trencará aquells brassos ab que á llur coll s' aferra?
No 'm deixeu, com dihentlos, germanes del meu cor!
Poder diví! s' enfonzan trencats de serra en serra,
y d' aygua un bull sols resta que minva, minva y... mor.

Llavors lo geni enveyna la espasa abismadora.
Com doná 'l colp terrible mon llavi no ho sab dir;
podria sols contarho sa veu retronadora,
que no ohirá altra volta lo mon fins á morir.

Mes vetaquí de 'l Africa l' Europa desjunyida,
entre elles mentres colca les mars un mar major,
y esbrancada la terra, y en dues mitx partida,
per nous volcans esbrava les flames de son cor.

Quan l'hortelà veu la aygua per la reguera corre,
que ha obert, s' atura al mánech del cávach repenjat;
aixís l' Angel, espera que 'l puig mes alt s' ensorre,
y estreb d' argent la lluna donantli, ha al cel muntat.

D' allí ab racansa 's gira llampegador als altres
continents: A reveure, cridant; quan tornaré,
vull abocar de flames un mar sobre vosaltres!
Temeu á Deu, que 'l d'ia dels grans judicis ve!

En tant á dolls l' Empiri vessa himnes de victoria,
com d' enfilay de perles d' angélich chor suspés:
¿Qui us assoleix? l' Atlántida, gran Deu, puja á la Gloria
per grahons de montanyes; tronau, y ja no hi es!

Tros de cel, al criarla la fereu ploure á terra,
perqué vostre designi tant alt s' hi benehís,
malagrahits servírense 'n sos fills per moureus guerra,
y ab ells d' una puntada llansáreu al abís.

Tan sols per fer renaixer los que 'l amor sospira,
jardins de les Hespérides, deixáreuhi llevar;
una ona esborra l' altra, lo mon al mon capgira,
sols, astre d' altra esfera, la vostra llum no mor.

Espanya, pel chor d' Angels cridada, s' esparpella,
y á ocás per abressarla veu acostar Neptú:
¿Qui relleva en ton cel á la cayguda estrella?
li diu, y dantli carro y trident responli: Tu.

Sirena que d' entre ones eixint, engallardida
s' enfila á un promontori d' amor á reftar,
y per son cant, que 'ls ayres enmela, ve amansida
la mar ab salats llavis sos peus á apetonar.

Mes l' alba ja, á faldades sembrant perles y lliris,
com tendra mare, guia pel bras al sol naixent,
y á son bes dols encesos y engarlandats del iris.
pels ayres s' esbargixen los nuvols d' occident.

Entre ells, bonichs y rossos dos Angels s' ensopegan,
plorós l' un puja, l' altre va rialler dret baix:
—Ay dolor! jo era l' Angel dels regnes que s' anegán!
Jo ho so, l' altre responli, del que en ses runes naix.

¿No mor per sempre? Fènix ¿revis en llit de lava?
Sí; puix á orient veig l' astre renaixer que assí 's pon.
Ara jo sa corona d' or fi ja m' en pujava:
Vetalaquí, donchs, púsali, quan sia gran, al front.

Li dona, y la volada repren, aixis dihentli,
tot sacudint la pols de ses ales de neu,
mentre aquell baixa á Hesperia que s' alsa, mitxrientli,
del respatllet de serres florit del Pyreneu.

Mes ay! ¿hont es l' Eliseu occidental? D' Hesperis
lo tálam, hont nasqueren Hespérides y Atlants?
La terra que ab sos brassos lligava 'ls hemisferis?
Tot fou, arréu, pastura d' abismes devorants.

Y al mon, dels que 'l volcavan, ni sols petjada en resta.
L' Etern d' una ditada borra sa multitud,
y 'l tro de llurs batalles, y 'l llamp de llur tempesta
passaren, com les aygues d' un riu escorregut.

Fins la memoria 'ls-segles perdrien de llur fossa,
sinó pel Teyde ignívom que encara en parla al mar
d'aquella nit, que en feren plegats la gran destrossa;
y aqueix ascolta y brama com si hi volgués tornar.

Oh! ¿no has sentit pels núvols rodar son aspre cantich,
com per rallades timbes y penyalars lo tro,
quan, ab pulmons encesos, eix geni del Atlantich
als mons que naixen conta d'aquell la destrucció?

Sacut al dors de lava la imensa cabellera
de foch, diluvi que umple de gom á gom los cels,
com naus ab ell se gronxan les illes, y darrera
son roig plomall s' amagan de por los vius estels.

Llavors, diu, que al esbatre, com ses aglans un roure,
roques en brasa, entre elles, fets infernals tions,
Titans puja y baixan, y com una olla al coure,
mostrantlos se 'ls engola de nou á tomballons.

Y enujats, devegades aquélles ossamentes,
que del cadavre atlantich gitá l' abisme fart,
en terratremol rompen á revolcons y empentes,
del'Etern que 'ls hi clava, tot rosegant lo dart.

Les Canaries, Madera y Azores se somouhen,
no podent ja 'ls titanichs esforços resistir;
ensemps com trons d' infern ays soterranis s' hi ouhen,
y de farga ciclopea lo llampegant lo dard.

Sembla, llavors, 'l horrible volcá, foguera d' ossos,
de carros y armadures, alsada pel fosser
damunt volcades timbes y puigs, escala á trossos,
per hont al cel muntavan los fills de Lucifer.

LA NOVA ESPERIA

CANT DESE

Digressio: lo sabi religiós gira 'ls ulls a sa patria. Sonni d' Hesperis. Coneix la branca de taronger plantada per Hércules. Anyora la terra esfondrada. L' hort de les taronges d' or renix en Espanya. Les set Hespérides convertides en estels. Lo cant del cisne, Hésper. Los fills d' Hércules y Hesperis. La regina destronada, Sagunto. La balada de Mallorca, Galicia y la torre d' Hércules de la Corunya, Elcano, Lusitania. L'undació de Barcelona. La veu del Táber. Lo Deu desconegut y son temple en Gades. Hércules posa per fites a la terra les columnes del *Non plus ultra*.

Com viatjer al cim d' una pujada,
d' hont ovira sa terra somiada,
aquí 'l bon vell sospira de dolor;
y veentla verdejar hermosa y bella,
passeja 'ls ulls, enamorat, per ella,
rejoventit sentint volarhi 'l cor.

Colon mira l' Atlantich sense mida,
com si hi sentís alguna veu que 'l crida.
com si de genis, monstres y gegants,
entremitj dels fantasmes vagarosos,
ovirás d' una verge 'ls ulls blavosos,
blavosos com les ones y amargants.

Mes l' en distrau del sabí la veu forta,
que á Espanya la seva ànima s' en porta:
deixals volar, oh patria, per ton cel,
ensenyals be tes ribes y encontrades,
hont de qui 't feu se veuhen les ditades,
com les d' abella d' or en pa de mel.

DE tan feixuga càrrega la terra enlleujerida,
á deixondar á Hesperis lo rey dels hèroes ve,
que vora 'l promontori de Cades ensopida,
somia encara estrenyer les filles que no te.

Y après, en l' ayre veüreles pajar ab gran canturia,
com blanchs tudons que deixan llur niu en les heureres,
y al ferse fonedissa pel cel la voladuria
girárseli, y que hi vole signarli rialleres:

— Ja vinch diu, y s' desperta d' un altre espòs en brassos.
Coneix lo rebohl tendre d' ahont penjà la lira,
y al veurel' testimoni dels maternals abraços,
dels infantívols somnis y esbargiments, sospira.

— O cimeral del arbre, li diu, que 'm veres neixer,
del teu redós, oh! fesmen' plaher fins á morir;
jo 't faré de mes llágrimes ab la regada creixer,
y escoltarás planyívol lo meu darrer sospir.

Mentre m' recolzo sota la verda cabellera,
abriga ab renadiu fullatge mon cor nu,
que jo, esqueix transplantat á platja forastera,
no sé, ay de mí, arrelarme, ni refflorir com tu.

Creix l' arbre, y ans de gayre de ses branquetes flonjes,
á penjoyades queya la pura y blanca flor,
y entre 'l vert groguejaren, á rams, belles taronges,
com en cel d' esmeragdes ruixat d' estrelles d' or.

Y prompte sa tanyada guarnia ab grans boscuries,
verdós mantell á Espanya de tota flor brodat,
y ab sos aucells, murmuris, aflayres y canturies,
renaix, sens les Hespèrides, llur hort malaguanyat.

Be prou que ho diuhen elles, pujades al empiri,
al ferse cada brosta del taronger un maig,
com ulls del cel, per veurel sortiren á l'uhirhi,
ahont ploran encara plegades á bell raig.

Les filles, que d' Alcides tingué en Hesperia alegre,
gentils com ella, foren de dolís y tendre cor,
y com sos ulls tingueren y cabellera negra,
sa morenor de verge que fa penar d' amor.

Mes ella sempre gira los ulls en sa anyoransa,
vers hont plorant, com Eva, deixá son paradís;
y despenjant la lira de trista recordansa,
fa, cisne d' altres aygues, son últim cant aixís:

— Terra felis del Betis, be n' ets d' hermosa y bella;
mes ay! la de mos pares may la podré oblidar.
Oh! jo vull dir als tebis lleveigs que venen d' ella,
si en un plech de ses ales voldríanm'hi tornar.

Que hermoses sóu mes filles, mes quan vos miro riure,
lo riure de les altres Hespèrides anyor,
y aquí vora llur náufrech bressol damnada á viure.
de fil á fil en llágrimes me sento fondre 'l cor.

So l' herba paratjívola del test arrabassada,
tinch marges, sol y ombra, poncelles y zefir,
mes sens un bes del ayre flayrós que m' ha bressada,
¿que podré fer, digaume, sinó plorá y morir?

Mori del heroe en brassos. Y al cel sa ánima, salva,
vers l' esbart de ses filles, les Pléyades, volá;
dret als aurífichs porxes endomassats de l' alba
desde ahont condolides allárganli la ma.

Senglotejant les altres aguaytan la coloma,
amunt, amunt, tan d' hora pujárselsen al cel;
aprés, al esboyrase de llágrimes la broma
que 'ls 'l ha robada, veuhen parpellejá un estel.

Es Hésper, que á l' Aurora badar sol les parpelles,
ans d' aclucar les seves son ull enlluernat;
y, al vespre, apar que semble de voliors d' estrelles
lo cel, seguint lo rósech del sol ja tramontat.

Perqué diu l' hora, al pòndres, dels somnis y amoretes
en lo argentí hemisferi, quadrant del Criador,
y es de mirar dolcíssim, donárenli 'ls poetes
l' escaygut nom de Venus, deèsa del amor.

Per l' ull hermós d' un Angel la prenen les pastores,
mes los brillants que rosan llurs polsos al matí.
diuhen que son, Hesperis, les llágrimes que ploras,
tos ulls al despedirse del espanyol jardí.

A sos fills y nissaga deixá 'ns la dolsa lira,
lo grech degué afegirhi vibrantes cordes d' or,
pus quan canta les guerres y quan d' amor sospira,
encara encen ses ales, encara adorm lo cor.

Així com los plànsos se semblan al vell roure
al domador de monstres retiran los fills seus;
es fama que la terra llurs nets faran somoure,
com góndola al posarhi son timoner los peus.

Un dia 'ls deya, tendres minyons eran encara,
que, al saltar de la falda de Montjuich al mar,
una ciutat bastirhi jurá que s' en parlara:
—Anemhi! tots responen, vos hi venim á aydar.

Y venen tots en rua, d' Alcides en seguici,
que s' obre pas entre arbres y roques com un riu;
quan feta un mar de llágrimes, cansada y ab defici,
gentil minyona:—Plàciaus oir ma cuyta, 'ls diu.

Nadiua so dels marges que al aixamplarse anyora
lo Minyo, un tronç d' or servimhi de bressol,
mon tálam ell doléissim y mon sepulcre fóra,
uns caldèus á no tràuremen' adoradors del sol.

Volian per son ídol guints, al seu darrera
voltar lo mon, sotmesos á un príncep llevantí,
la via en Finisterre trovant trencada, per á
quedarshi y veure 'l pondre se giran contra mí.

'Un vell esclat de llágrimes clou á mitx dir sos llavis,
mes s' atansa Galaete, Luso li fa costat:
—Te 'l tornarèm, ho juro, lo trono de tos avis,
ó no meresch d' Alcides ser fill. Prenne comiat

aqueix, tot abraçantlo, y ab los restants faldeja
les serres de Granada, com elles gegantí,
y per afraus y conques, cap á llevant, voreja
la mar, á qui les portes de Gibraltar obrí.

Vora 'l Palancia, sota lo parasol d' un arbre
colltors un d' ells, y creuhen que dorm de cansament;
quan van á deixondarlo lo trovan fret com marbre,
veyent de ses aixelles descargolà un serpent.

En lo frescal placèvol que ab sang Zazinto mulla
humit ab sang de martirs hi brotarà un palmar,
lo palmar de Sagunto d' inmustehible fulla,
del qual á l' ombra á Espanya li plau llagrimèjar.

Plorava també 'l pare, com cep quan li fa caure
la torta podadora son primerench rebrot.
L' endemà al destrenarse lo sol, lo ve á distraure
un cant, que aygues endintre respon á son senglot.

Si era cant de sirena, Mallorca, tu ho sabrias,
si era cant d' alegroya sirena ó era 'l teu,
peró d' envers les platjes vingué d' hont tu somias
besada per les ones, com filla del cor seu.

LA BAIADA DE MALLORCA

A LA vora-vora del mar hont vigila
Montgó, 'ls peus á la aygua y als nuvols lo front,
umplia una verge son cànter d' argila,
mirantse en la font

Son peu de petxina rellicsa en la molsa,
y á trossos lo cànter s' enfonza rodant;
del plor que ella feya, la mar que era dolça
tornava amargant.

Puix l'aygua poudada cristall n'es y perles,
com no 'n copsan gayres los lliris d'olor,
no es molt si sospira quan veu les esherles
del canteret d'or.

La mar s'en dolia, les pren en sa falda,
y al maig per plantarhi demana un roser.
á tos horts, Valencia, verdor d'esmeralda,
y á ton cel dossier.

Madrépores y algues per ancles los posa,
y al fons del abisme s'arrelan, com flor;
les gronxa en conquilles de Venus hermosa,
bressol del Amor.

Sos llits festoneja, los rosa y perfuma,
y d'Àfrica ab palmes, d'Europa ab aucells,
alegra ses ribes, que 's prenen d'escuma
mes amples cinylls.

Y, diu, que 'ls cinch testos tornaren cinch illes,
y al véureles ara volgudes pel sol,
les crida á sos brasos la terra per filles,
y 'l mar se les vol.

Atret pel cant melodich Baleu, de vora 'l Turia
pren vela vers Mallorca, la terra dels foners.
Si 'n ve una pedregada, darrera la canturia.
d'un altre fill Alcides que plora 'l fat advers.

Mes polsa dins la barca les cordes d' una lira,
y de llurs dits s' escorren les fones y mandrons,
y, á coll duhentlo d' heures y brosta á una cadira,
fanli present d' un ceptre d' ebori, á genollons.

En tant á Finisterre ab la regina corre
Galacte, ovira, empayta, y esterníá 'l Caldeu:
damunt sos ossos, d' Hércules en honra, alsá una torre,
desde hont un far aguayta de nits com ull de Deu.

Enmaridats que foren en terres tan amigues,
la vida 'ls llisca dolsa com lo matí als coloms,
Galicia y la mes forta de ses ciutats antigues,
ab llurs conreus y ovelles, han heretat llurs noms.

La mar hont s' enmiralla Corunya hermosa y fera
veurá naixer á Elcano, que acometrá, arriscat,
l' empresa de seguir al sol en sa carrera,
puix li dirá la terra: «Primer tu m' has voltat».

Y Luso hont se decanta? Duero 'l vegé y Guadiana
fer lliga ab homes d' ayre guerrer y marinesch;
no 's diu que un trono hi haja trobat ó una fossana,
de Lusitania 's parla tan sols, nada de fresch.

Repren la via Alcides, y dant á Barcelona
del mar lo ceptre, en brassos l' asseu de Montjuich,
gegant que en vetlla sempre, mentre ella 's mira en l' ona,
ab cent tronantes boques n' esquiva l' enemich.

Lo munt mateix bestrauli penyals per sa muralla,
que á grans carreus arrancan ab masses y tascons,
si algun d' insoportable n' hi ha també hi devalla,
arreu trinxant pollancres y teys á tomballons.

Per coronar eixa obra de ciclop gegantina,
de Barcelona al centre plantà un verger felis,
sobre uns pilans, del Táber al cim, hont sa ruina,
du escrit al front encara lo nom de Paradís.

Diuhén, que allà un cap-vespre de vent y de tempesta,
sentí la veu que en Calpe l' umpli de sant terror,
mes, no ja com lo carro del tro rodant feresta,
sinó baixeta y dolça com un sospir d' amor:

Jo so, diuli, qui 't duya, pel bras com infant tendre,
à esquarterar y rompre l' occidental Babel;
jo so qui ab la guspira del llamp la vaig encendre.
quan alsà, fent dels núvols escala. guerra al cel.

Jo so qui ab ses maresmes sos cims anivellava.
quí escabell de tes plantes feu monstres y gegants,
quí fa mons y 'ls esborra; lo que en tos dits la clava,
tal fores tu; la clava pesanta de mes mans. —

Ou l' heroe; y dels dits l' arma veu esmunyí. y sens forsa.
sentí de fret sos òssos gelarse y escruixir;
vell arbre que veu caure les branques y l' escorsa,
del mateix ayre als besos que 'l feya, un temps florir.

De ses gegantes gestes trencada la cadena,
aquell per qui la terra fou camp de sos explets.
de tot sense conceixel fentli agraphida ofrena,
jurà que 'l Deu de Tubal seria 'l de sos nets.

Y ho fou; pus vora Cades bastfrenhí un gran temple.
del qual entre les runes l' Atlantich s' ha ajagut,
y allí ab sa clava y cendres guardavan son exemple,
dessota l' ara santa del Deu desconegut.

Son retaule, esperantlo, no mostra cap imatge,
mes als raigs de la flama sagrada que may mor,
les gestes se llegeixen del heroe, en lo brancatge
carregat d' esmeragdes d' una olivera d' or.

Quant del cel la Olivera floria en lo Calvari,
de genolls lo gran temple caygué davant son Deu.
que per altar volia la terra, y per sacrari.
ditxosa patria meva, volia lo cor teu.

Y ans que ton Deu, oh Espanya, t' arrancarán les serres,
que arrels hi te tan fondes com elles en lo mon,
poden tots rius escorres', venir á mar tes terres,
no l' ull, però, aclucarshi del Sol que may se pon.

Mes Hèrcules com áliga que, vers lo cel hont posa,
fa moure á sa niuada les ales bategants,
ensenya de les armes á sa maynada hermosa,
l' aspre maneig, que 'ls feu en tots los segles, grans.

Y al sentir que xuclava la terra ja sos òssos,
de puigs y roques dues columnes aixecá,
y en elles ab la clava que doná al mar, á trossos,
los malchits realmes, escriu: NO MES ENLLÀ.

COLON

CONCLUSIÓ

A les paraules del sabí sent lo genovès naixer un nou mon en sa fantasia. Ses exclamacions, Lo bon ancià li dona ales ab ses avinentes rahons. Ofertiments de Colon - Genova, Venècia y Portugal. Lo somni d' Isabel. De la vátua de les joyes de la Reyna ell ne compra naus. Lo vell desde 'l promontori lo veu volar á la mes gran de les empreses, y s'extasia davant l' esdevenidora grandesa de la patria.

FINEIX als llavis del bon vell l' historia,
y com dormint lo somni de la gloria
l' inspirat mariner no li respon;
es que envolt ab la boyra del misteri,
ab celistics y llum d' altre hemisferi,
dintre sa pensa rodolava un mon.

Darrera aqueixa Atlántida enfonzada,
la verge de son cor ell ha ovirada,
com, part d' allà d' un pont, gentil ciutat;
com, darrera d' eix cel, cels mes hermosos;
com darrera eixos astres lluminosos,
lo tabernacle d' or del Increat.

De cara al sol que 's pon entre purprada
boyrina, com fugint de sa mirada,
sembla haverlo sorprès en son camí,
y cridarli, fent ales de sos brassos:
Esperam, astre, tot seguinte 'ls passos
Fiat! vull dir al chaos ponentí.

Y en éxtasis esclama:— D'estelada
giravolta la terra coronada,
demá veurèm renaixé 'l sol ponent;
si ab son carro de llum que 'l cor anyora
no daura altre pays fins á la aurora,
¿donchs que hi va á fer, diheu, al occident?

La mar que á vostres peus dorm y somia
¿no us porta d'altres platjes l'armonía?
¿L'ayre no us du perfums de paradís,
ni plantívols sospirs d'una sirena,
que busque d'altres brassos la cadena,
morint d'amor son cor anyoradís?

Llavors lo sabí, ab màgiques paraules
les veritats esbrina, que entre faules
en rònechs pergamins ha espigolat;
á Plini y á Estrabó fa aurífichs plagis,
retrau de nostre Séneca 'ls presagis,
y 'ls somnis y recorts de les etats.

Conta haver vist del Océa entre roques,
de pins desconeguts superbes soques,
y entre 'ls esqueys de l'illa de les Flors
haver deixat l'onada riberenca
dos cadavres de cara vermellenca,
d'algun secret del mar reveladors.

Y afegeix abressantlo: — ¿Tu vindrias
á relligar, coloma d'Isaías,
de la terra 'ls extrems com d'un mantell?
Missatger, del Altíssim, vés! de l'ona,
qui, per tráure't á port, un pal te dona,
per traurehi un mon be 't donará un vaixell.

— Sí, me 'l darà, responli, y per haverla,
dels palaus de Neptú la millor perla,
jo tornaré l' Atlàntich á portar.
Desperta humanitat, míra ta Eva,
que d' un tálam de flors flayrosa 's lleva:
Adam dels continents, vesla á abressar.

Y com un astre empès per ma divina,
á Gènova l' hermosa s' encamina,
del Edem de la terra á dur la clau:
mes ella, com galera desarbrada,
no gosa obrir ses ales á l' ayrada,
que la alsaria mes amunt d' hont cau.

Veént que li tanca Gènova la porta,
gira 'ls ulls á Venecia, encara forta,
per carregá á sa espatlla un continent,
mes feta al terratrèmol de la guerra,
òu lo projecte d' aixamplar la terra,
com paraules de llengua que no enten.

A Portugal oferta 'n fa ilusoria,
que prova ingrát de pèndreli la gloria,
y veéntse en terra 'l mariner perdut,
dels seus somnis pel cel busca una estrella,
y 't veu á tu. Isabela de Castella,
la reyna de les reynes que hi ha hagut.

Tu sospesares, sola tu, sa pensa,
tu midares d' un colp sa ullada inmensa.
y al teu prengué la flama de son front,
quan á tes plantes deya: — Gran senyora,
dáume, sí us plau, navilis y á bona hora.
vo' 'ls tornaré, tot remolcant un mon.

LO SOMNI D' ISABEL

ELLA 's posa la ma als polsos
Ecom un àngel mitx-rient;
gira á Ferrant sos ulls dolsos,
y així diuli gentilment:

—Al apuntar l' alba clara
d' un colom he somiat
ay! mon cor somia encara
que era eix somni veritat.

Somiava que m' obria
la mora Alhambra son cor,
niu de perles y armonía
penjat al cel del amor.

Part d' á fóra, á voladuries
suspírvan les hurfís,
dins l' harem o'nt canturies
d' àngels purs del paradís.

Inspirantme en eixos marbres
jo 't brodava un rich mantell,
quan he vist entre verts arbres
rossejá un bonich aucell.

Saltant saltant per la molsa
me donava 'l bon matí,
sa veu era dolsa, dolsa
com la mel de romaní.

Encisada ab son missatge
vegí 'm pendre 'l rich anell,
ton anell de prometatje,
d' art moresch florit joyell:

Aucellet d' aletes blanques,
li diguí, per mon amor,
tot saltant per eixes branques
ay! no perdas mon tresor.

Y s'en vola per los ayres,
y 'l meu cor se 'n vola ab ell.
Ay, anellet de cent cayres
may t' havia vist tan bell!

Terra enfora, terra enfora
l' he seguit fins á la mar,
quan del mar fuy á la vora
m' assegut trista á plorar.

Puix de veure ja 'l perdia,
y ay! llavors com relluhí!
semblá que al naixe' 's ponia
l' estel viu del dematí.

Quan en ones ponentines
deixá cauré l' anell d' or,
d' hont com sílfides y ondines
veig sortirne illes en flor

Semblava als raigs de mitxdia
d' esmeragdes y rubins,
petit cel de poesia
fet per ma de Serafins.

Ell cantant himnes de festa
una garlanda ha teixit,
me 'n corona humil la testa,
quan lo goig m' ha deixondit.

Aqueix colom es qui 'ns parla,
missatger que 'ns ve de Deu;
mon espòs, hem de trobarla
l' India hermosa del cor meu.

Vetaquí, Colon, mes joyes,
compra, compra alades naus,
jo m' ornaré ab bonicoyes
violetes y capblaus.

Diu, y d' anells y arracades
se despulla ab mans nevades,
com de ses perles un cel;
riu y plora ell d' alegria,
y ab son cor en armonia,
perles ay! de mes valia
lliscan dels ulls d' Isabel.

Ensemps que aguayta 'l sol dintre l' Alhambra,
y ab son raig amorós umple la cambra,
crostada d' or, topacis y zafís,
y desclohentse en refracció ilusoria,
enrotlla 'ls tres l' auréola de gloria
que es l' ombra dels elets del paradís.

Troba Colon navilis, y en llur tosca
ala afrontant magnánim la mar fosca,
la humanitat li dona 'l nom de *boig*!
Al gení, qui la duya, en sa volada,
de promissió á la terra somiada,
com Moysès en les aygues del Mar Roig!

Lo sabí anciá que desde 'l cim l' ovira
sent estremir lo cor com una lira;
veu al Angel d' Espànya hermós y bell
que ahí ab ses ales d' or cubrí á Granada,
aixamplarles avuy com l' estelada
y ferne l' ampla terra son mantell.

Veu morgonar ab l' espanyol imperi
l' arbre sant de la Creu á altre hemisferi,
y 'l mon á la seva ombra refflorir;
encarnarshi del cel la sabiesa,
y diu á qui s' enlayra á sa escomesa:
Vola Colon..... Ara jo puch morir!

Espanya, dolsa Espanya, qui t' ho digués, al naixer,
que al despertar á Europa dormida tos lleons,
havia en tu l' Atlántida geganta de renaixer,
puix, al ser gran, tos brassos han rejunyit los mons.

NOTES

CANT I

Pág. 141. *Y set astres vullan mon nom eternisar*

Les set Plèyades ó Atlántides anomenades aixís per Virgili en lo primer llibre de les Geòrgiques: *Ante tibi Ede Atlantides abscondantur*. Per altre nom se diuen Les Cabrelles, que ab les Hyades forman part de la constelació del Taurus y están á ses espatlles.

Pág. 144. *Aquells turons nos duyan lo crit del brau Roldan*

Conta una tradició montanesa que 'l inall tirat per Roldan als moros, desde 'n coll dels Pyrineus, anà á caure en Massanz de Gabrenys; altres diuen que no molt lluny de Sant Joan del Vrm, en l'Estertí, enfonsantse de mànec'h per avall en mitx de la passa, ahont encara 's veu una pedra ferruginosa, motiu de moltes joguesques entre 'ls firetayres que hi van al 11 d'octubre, puix als qui no la han vista los sembla treball de poques empentes capbussar una massa que de tan lluny fou llansada.

Pág. 145. . . . . apedregan
al héroz grèch, de formes y rabassuts gegants.

Diodoro Sic. parla d'èixa batalla d' Hercules ab los gegants de la Provença.

Pág. 148. *Quan los llevants plorosos*

Aquí vé com l'anell al dit, lo poètic adagi que l'observació ha inspirat als montanesos de Catalunya:

Ponent te una filla
Casada á Llevant,
Quan ell la va á vèure
Se'n torna plorant.

Pág. 149. *Puix si la mar lligares ab lleys, oh Barcelona,*

Al·lusió al cèlebre Còdich del Consulat de Mar de Catalunya, tan admirat y copiat dels estranjers com oblidat y fins desconegut dels espanyols.

CANT II

Pág. 150. *Columbrets.*

Illots que entremitx del Ebro y Valencia s'aixecan algunes milles mar endins. He sentit dir que duhen lo nom de Churruca, Valdés y d'altres hèroes de Trafalgar.

Pág. 151.

Deixa 'l Montgó de cara ferrenya

Montanya aspadada que al cap d'allà del golf de Valencia se n'entra en la mar vers l'illa Formentera.

Pág. 151.

*la montanya
que en dues mitxparti l'espasa de Roldan*

Serrat molt conegut dels mariners que s'aixeca forcat aprop de Benidorm. Segons la tradició després de haver sabrejat l'hèroe francès als moros que en la cima l'esperavan, descarregà damunt d'ella tan terrible colp que fentne dues llensà lo tros mitier rostos avall fins à la mar, ahont se pot veure encara fet una illa.

Pág. 152.

L'aurifer Tajo

Aixís l'anomena Estrabó: *Tagus aurifer, auratus Tagus.*

Pág. 152.

Costa de Palmes y Marfil.

Territori de la vora occidental d'Àfrica; mes ensà de Fernando Poo.

Pág. 153.

Mellaria

Segons Adolfo de Castro, estava en l'endret ahont es abuy Tarifa, segons altres en Vejer de la Miel.

Pág. 155.

*à l'Europa y á l'Àfrica tinguérem
d nostres peus junyides com dos vedells al jou*

Tant per à justificar l'idea primordial del present Poema (pobra mostra de nostre enginy literari,) com per à aclarir aqueix passatge lo mes important de la historia dels Atlants, transcriuré lo que 'ns recorda Plató en son Timeu:

«Un jorn en que s'entretenia Soló conversant ab los sacerdots de Sais sobre l'istoria dels temps primitius, 'ls digué un d'ells: «O Soló, Soló vosaltres grechs sereu sempre noys; no hi ha pas vells à Grecia... Nostres llibres contan com Athenes destruhí una poderosa armada que sortida del Atlàntich, invadia com un torrent l'Europa y l'Asia. En aquesta Atlàntida sabis reys havian format una gran y maravellosa potencia que dominava tota aquella terra sobre moltes altres illes, y ains sobre algunes encontres del continent, fentse dominadors desde la Libia fins al Egipte, y de l'Europa fins à Tirrenia. Un dia reunint totes ses forces emprengué lo ferse seu, d'un colp, nostre pahis, lo vostre y tots los pobles de part d'assí del estret. Fou llavors, ó Soló, que vostra ciutat mostrà son coratge y son poder. Ella magnanima y hàbil en les arts de la guerra, enardí los pobles vehins: ab sols los grechs, per la prompte retirada de sos aliats, arriscà los mes grans perills, triomfà de sos invasors, aixecà sos trofeus, destituí de les cadenes de l'esclavitut à tots los pobles situats, com nosaltres, ensà de las columnes d'Hercules, y 'ls donà à tots la llibertat. Mes en los temps que sobrevingueren hi hagué grans ayguats y terratrèmols y en un sol dia y en una sola nit fatal tots aquells guerrers foren engolits per la terra entreoberta. L'Atlàntida desaparegué y veus aquí perque encara avuy no 's pot recorre y explorar aquella mar trovant la navegació un entrebanch en lo llot fangós que ha deixat la terra al abismarse.»

CANT III

Pág. 160.

Tenia un fill, respon etc.

Segons la *Crónica de les Índies* d' Oviedo, los antics habitants de Santo Domingo tenian recort d' un diluvi que exp'icavan d' aqueixa infantil manera:

«L'n dels mes poderosos cacichs de la terra donà la mort à un fill seu, pel crim d' haver conspirat contra ell. Netejà despres alguns dels seus ossos, segons us y costum del pays, y 'ls desà dins una carabassa vuyda per à tenirne un recort perdurable. La obr un dia, per contemplar les tristes reliquies de son fill, y s' admirà de vèurela plena d' aygua y de peixos grans y xichs de totes menes. Tancà l' estota à mes correr y posantlo damunt sa cabanya comensà à dir, y à fer gloria, de que tenia la mar y la pesca dintre de casa. Tant y tant ponderà la carabassa, que aprofitantse, un dia de la sortida del cacich, quatre vaylets la abastaren mes, per mala ventura, lliscant de ses mans tendres, caygué à terra y s' esberlà y ab un gran torrent sortiren d' ella saltadors dofins, taurons y fins balenes de les mes formidables. Lo riu espantós cresqué y sortint de mare abrigà y formà l' oceà, deixant à descobert solament los cims de les montanyes que eren aquelles illes.»

Los *Zemis* eran divinitats mediadores entre Deu y l' home, ells feyan ramor entre les fulles dels arbres, feyan rodolar y empenyan les ones dels rius, la tempesta era moguda per llur alenada y l' llamp era llansat per llurs mans. Les segments ralles son tretes de *Les Atlants* de Roisel: En temps de la conquesta de Meïch los insulars de les Antilles contaren als espanyols que totes aqueixes illes havian format un sol continent, mes que foren sobtadament separades. Segons les tradicions locals, lo Yucatan estava unit à Cuba y deyan los Caribes que les seques y rompents d' aquella mar eran formades por una gran revolta de ses aygues. Los habitants de la Castella d' or guardavan lo mateix recort: y 'ls pobles del Orinich anomenan aqueix desastre *Catenamonoa* ó sia «submersió dintre l' gran llach»

Pág. 161.

*D' Hayti la cordillera que 'l cor ama
en illes es trencada; de Bahama
lo bell pays, d' arenes es un banch;*

Sl s' examinan les Antilles, diu Buffon, comensant per la de la Trinitat, que es la mes meridional, no podrà dubtarse que aixis aquella illa com les de Tàbago, la Granada, les Granadines, les de Sant Vicents, la Martinica, Maria Galante, la Desenda, Antigua y la Barbada ab totes ses adjuntes forman una cordillera de montanyes, qual direcció es de Sur à Nort, com ho es la de Terranova y la terra dels Esquimals. Despres la direcció d' aquestes se cambia de Llevant à Ponent, desde la Barbada fins à Cuba. Totes están tan acostades unes ab altres que poden considerarse com una faixa de terra continuada, y com parts mes altercoses de un continent submergit.

Pág. 162.

Blat del diable

Herba mes coneguda ab lo nom de «Blat bori.» (*Echinaria capitata* Desf.)

CANT IV

Pág. 106.

Llavors lo freu no hi era

La paraula «freu» es viva encara y usada en tots los llibres de derrotà. Los llatins anomenaven l'estret de Gibraltar *Fretum herculeum*.

CANT VIII

Pág. 192.

Naix de ton pit un Drago plorós vora aquell fanch.

Tenia otrosí ¡Càliz! un árbol llamado de Gerion, por causa que cortado algun ramo destilaba como sangre cierto licor, tanto mas rojo quanto mas cerca á la raíz cortaban el ramo. Su cortiza era como de pino, los ramos encorbadlos hacia á tierra, las hojas largas un codo, y anchas cuatro dedos; y no havia mas de uno de estos árboles y otro que protó adelante quando el primero se secó. (Mariana, cap. 15.) Sant Isidor parla també d'aqueix arbre en s.s. *Etimologies*: *Nascitur in ea* (Cadiz; *arbor similis palmæ, cujus gummi vitrum cecanum gemmam reddit*.

Pág. 195.

Darrera Antheu quels mena

Antheu volgué bates ab Hercules, aqueix lo aterrà tres vegades, aixecantse l'altre sempre; ab més dalit al contacte de la Terra, sa mare. Diuhen que havent Sertori fet obrir son sepulcre hi trobà uns ossos descomunals.

Pág. 196.

Prou de ses dents y brassos fan arma les Gorgones

Hesiodo les posa al cap d' allà del mon, vora l'estatge de la nit.

CANT IX

Pág. 200.

Los baobabs que arrapan al pendre terra, ab furia, romputs, al cel voleyan...

Ab lo nom vulgar de *Baobab* se coneixen los colossos de la vegetació que 'ls botànichs anomenan *Adansonia digitata*. Los negres tenen grandíssima veneració per á tals arbres, en lo tronc dels quals, que arriba á mesurar una gruixaria tal que quinze homes ab los brassos estesos no podrian enrondar, hi enterran als músichs y poetes creyent que tenint comunicació ab los genis, no deuen esser soterrats. Fins á la etat de vuytents anys no paran los baobabs sa creixensa. De les cavitats que naturalment lo temps practica en lo seu tronc n'hi ha que podrian soplniar ó contenir fins dos-centes quaranta persones.

Pág. 201. *fins a la Glòria duhen lo terbolí y desastres*

Hesiódo ab valents versos descriu aqueixa formidable agressió del Titans, fins que ferits pel llamp son rebatuts al infern en un lloch pestilent situat en los darrers termes de la terra, d'ahont no hi ha sortida. puix Neptú lo rodeja ab un gran mur tan cat ab portes de bronze.

Pág. 204. *Mes ay! ¿hont es l' Eliseu occidental?*

Homer posava aqueixa mansió de la felicitat en los límits ponentins de la terra, mes ensá de la gran mar que la rodeja.

Pág. 205. *Escala d trossos
 per hont al cel muntavan los fills de Lucifer.*

Conta Herrera en ses *Décadas* que en son temps durava lo recort d' una rassa de gegants exterminats per lo cel, á causa de llur impietat en lo mateix endret que conserva'l nom de Pueblo Quemado; á una catástrofe semblant se fa referencia en la antiga llistoria de les illes Canaries, assegurant que al cim del Tey de foren trobats óssos colossals, los que, se suposa, son deixalles d' homes que en segles remots s' havian rebelat contra de Deu.

CANT X

Pág. 209 *Es Hesper*

En la provincia de Cádiz, vora'l Guadalete hi ha la vila d' Espera. que te per armes un castell ab una estrella coronada d' aqueixa senzilla llegenda «Soy Espera tan antigua como cualquiera.» No molt lluny de Sant Lúcar de Barrameda hi hagué un temple dedicat á l' *Estrella del Alba*.

Pág. 210. *La via en Finisterre trovant trencada...*

D' un article sobre les antigues tradicions de Galicia, publicat, fa alguns anys, en lo «Museo universal» per D. Ricart Puente, copiam lo següent, referent a aqueixa llegenda, verament maravellosa:

«Los autichs que adoravan al Sol havian determinat seguirlo de Llevant fins á Ponent. Caminaren desde les mes llunyanes montanyes de Caldea y arribaren á aqueixes costes que foren per á ells lo fi de la terra. Allí vegeren que no podian passar mes avant darrera llur ídol estimat que s' amagava sota les aygues del Océa, y li erlgiren una ara que fou anomenada Ara del Sol.»

«La torre d' Hércules de la Corunya era un monument que recordava al mateix temps l' historia d' una conquesta y la d' uns amors.»

Galace, fill d' Hercules, la havia feta bastir tan bon punt s' ensenyori d' aquell territori... Galicia prengué'l nom de son non rey Galacte, y la Corunya d' una Donzella de qui s' havia enamorat lo jove conquistador.»

Pág. 213. *La mar hont s' enmira'lla Corunya hermosa y fera
 veurá naixer d' Elcano....*

Càrles primer feu mercé á Elcano, en premi del seu arriscat y gloriós viatge, de que usás quaters alusius á aqueix, en son escut d' armes, posanthi per cimera un globó ab esta lletra: *Primus me circumdedit.*

pág. 214. . . . . *plantà un verger fetís*
sobre uns pilars, del Tàber al cim, hont sa ruïna
du escrit al front encara lo nom de Paradís.

A propòsit d' assó diu en Carbonell en fol. 4 de la seva obra:

«Altres creuen que fos un bell hort ó verger é gran miranda, regant dit verger un gran condayt d' aygua lo qual sobre alsat de terra ab arçes y voltes venia del riu Betulo que 's diu Besós, les antigualles é fonament se trovan en molts llocs.»

pág. 214. *Vora Ceres bastirentli un gran temple*

«Era de arquitectura fenicia la fàbrica del temple gaditano: de setecientos piés de longitud; el techo sin bóvedas: de bigas tan fuertes sus enmaderados que hasta el siglo de Anibal existieron sin necesidad de ser tocados para la firmeza del edificio; aspiraban á la incorruptibilidad, segun contó Silo Italico.

«En el frontispicio se ostentaban relevados los doce trabajos de Hércules.

La divinidad del templo era invisible; ninguna imágen daba á conocer dentro de su recinto la figura del Dios á quien se tributaban cultos.

Los sacrificios de sangre humana jamás se admitieron en este templo, un fuego nunca estinto por la incesante vigilancia del sacerdocio, ardía en sus aras.

«El vestido de los sacerdotes era de lienzo blanco con toca de igual color y materia. La ropa que usaban estos para las ceremonias del sacrificio era blanca tambien pero bordada de flores carmesies. Cuando los sacerdotes ofrecian incienso al número iban sin ceñidor en la túnica, desnudos los pies, recogido el cabello. Permanecian en el estado de castidad los sacerdotes de Hércules; y así era vedado á las mujeres entrar en el templo.» Castro. *Historia de Cadix*.

Calmet y lo P. Alexandre parlant d' aqueix famós temple diuen que s' hi observaven infinits vestigis de la Religió hebrea, y veuen gran semblansa entre molts de sos ritus y ceremonies ab les que cita Moyses en los sagrats llibres del Exodo, Leviticli y Deuteronomi.

La olivera d' or que hi havia diuenh si era present del rey Pigmalión, cunyat de Sicheu pontífice del mateix temple.

CONCLUSIÓ

pág. 217. *A Plini y á Estrabó fa aurífichs plagis.*

Plini en lo cap. 3 del llibre segon de sa *Historia natural*, diu que l mar circunda la terra y que sa llargada de llevant á Ponent es desde la India á Cadix.

Estrabó en lo llibre primer de sa *Cosmografia*, afirma que la mar volta la terra, que per llevant banya tota la India y per Ponent l' Espanya y la Mauritania y que 's pot dria navegar de l' un al altre pays, á no impedirho l' Atlàntich.

pág. 217. *De Séneca 'ls pressagis.*

Venient annis
 Sæcula seris, quibus Oceanus
 Pateat tellus, Typhisque novos
 Detegat orbes, nec sit terris
 Ultima Thule.

Veusaquí la preciosa paráfrasis que d' eixos versos de la *Medea* feu Colon en son llibre de Profecies:

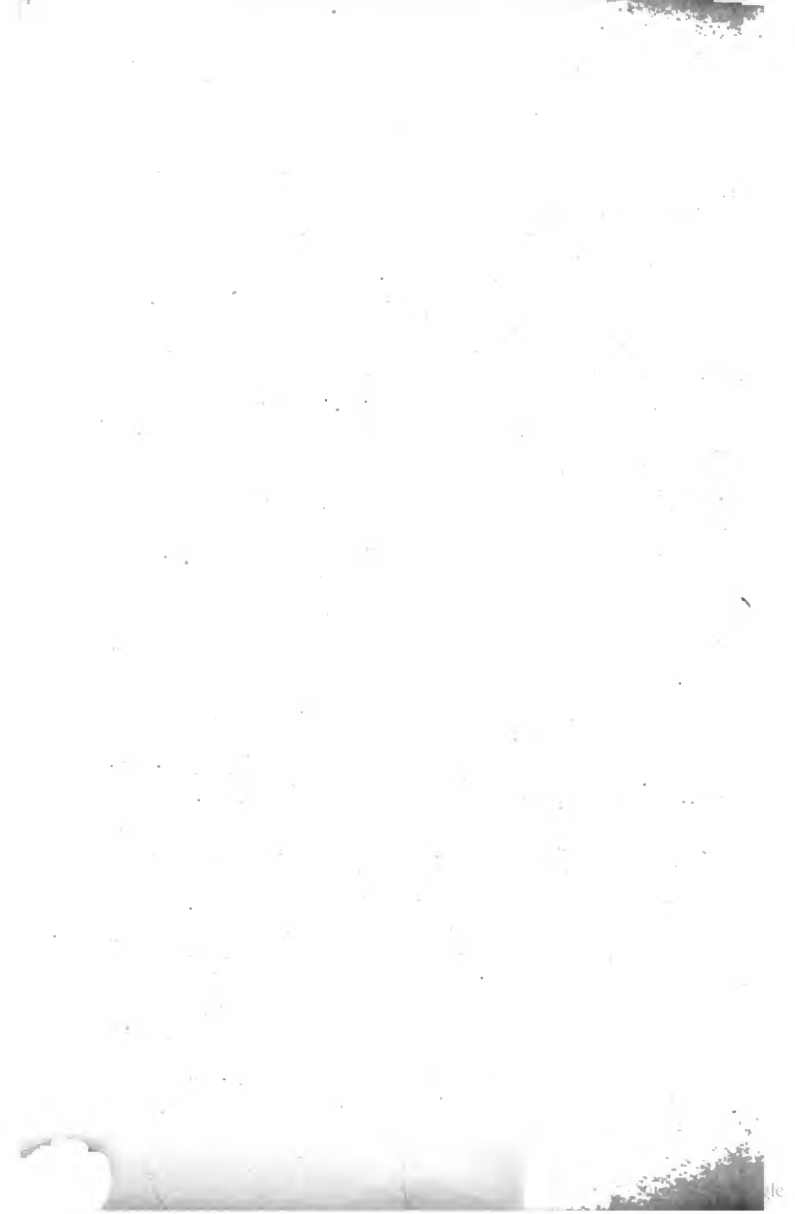
Vernan los tardos años del mundo ciertos tiempos en los cuales el mar Océano
aliojará los atamientos de las cosas y se abrirá una grande tierra: y un nuevo mari-
nero como aquel que fué guía de Jason que hobo nombre Tiphis, descubrirá nuevo
mundo, ya entonces non será la isla Thule la postrera de las tierras.

pág. 217.

Illa de les Flors.

La mes occidental de las Azores.

Pág. 218, lin. 3. ERRATA NOTABLE: Hont diu *portar*, ha de dir *pontar*.

DISCURS DE GRACIAS

DE

D. VICENS BOIX

SENYORS:

L' honorable Consistori s' digná recordar-se del meu nom, pera col·locarlo entre los dels Mantenedors de la present festival lliteraria y m' doná además la comanda de dirigirvos la meua pobra paraula, pera posar fita á aquesta reunió tan imponent, com digna del gran poble de Barcelona.

Y aquí vinch, Senyors, obedient al vostre manament, y omplint lo meu encarrech de bon grat; col·locat entre tantas grandesas de la molt alta y molt poderosa Ciutat Comtal; desvanit por l' esplendor d' aquesta manifestació; portant ab fatiga la rócega dels meus anys, y arrobat á altres regions per los torrents armoniosos de la poesia, que ja fonch dels nostres avis, y buscant dintre de lo meu cor las paraulas que vinch á dir. Molt petit empres de la gran paraula de nostre dignissim President, que tantas glorias ha donat á l' Historia dels nostres jorns, y humil admirador del renom, ben conquerit, dels meus Companys, sento que manca el coratge á la meua imaginació,

perduda ja en lo gel de la etat y dels desenganys, y que lluny de la vida dels amors y dels somnis y molt mes lluny del temple del geni, no hay lograt en jamay inscriure lo meu nom entre els que saben, els que pensan y els que cantan. Y mes encara, Senyors; sento no poder ni parlar ab la dolça severitat de la vostra pronunciació, sino ab la suau y no ja original de la mehua terra, que essent germana vostra, molt prehuada, ha donat á la sua paraula la cadencia embaumada de las seuas flors, y l' encant d' un cel que fa brotar per totas parts el amor y la serenitat. Què m' siga permes, Senyors, sentirme orgullós al considerarime per la vostra benvolença, lo representant de la molt grata Regina del Turia, que reposa en son llit de flors; y orejada per las brisas del mar, guarda baix son mantell las fullas d' una gran historia, que es també la vostra historia, agarrada á la Creu ab una fe, que may s' apaga, y donant inspiració als seus poetes y artistas, coratge als seus guerrers, y virtuts als seus Sants. València, Senyors, us saluda; y l' hom, que d' alli es vengut, recullint las simpatias dels que cantan els patiments de l' ánima y las grandesas de aquella terra, sia en la llengua d' Ausias March, ó be en la de Cervantes, las deposita humilment en las mans de la gran Ciutat dels Berenguers, oferint l' abras de pau á sos antichs germans los trovadors de Catalunya, de Provença y de Mallorca. Valencia, sempre la mes jove saluda á Barcelona, sa germana matjor, sempre gran entre els fills del immortal Regne d' Aragó. ¡Cuán grat es, Senyors, conservar esta germandat establida per lo valor y la fe del molt alt y poderós Rey en Jacme i.^{er} que, ab sos cavallers de Catalunya, de Provença y d' Aragó es anat á despullar de son turbant, mes no de sa be-

llesa oriental, á la tan estimada Valencia, rodetjant-la ab la llum de la fe, y posant en sas mans lo llibre sagrat del Evangeli, las tradicions dels seus mártirs, l' agricultura dels seus alarbs, y la part mes acceptable de la civilisació cristiana y la civilisació dels darrers Senyors.

Desde llavors València, per l' oritge de sa reconquista, per sos primers pobladors, eixits d' aquesta terra de braus y robustos fills del treball, y per la acceptació de sa llengua, que fonch la llengua dels seus guerrers, dels seus benaventurats y dels seus sabis, ha guardat en tot temps ab Catalunya relacions de moltíssim interès que forman avuy la vida dels pobles moderns, en la existensia de una y altra, per lo camí de la industria y del comer.

València mostra en los cuadros de la seua historia els noms dels Moncadas, dels Centelles, dels Vilaraguts, dels Castellvis, dels Marrades y altres mil: y aquets noms també son vostres: si lurs pares responen á las virtuts espartanas de En Johan de Fivaller, los seus fills responen també al caracter de ferro d' En Guillem de Vipatea. Una mateixa es la gloria dels dos pobles, una mateixa es la llengua y admirable la llibertat en las lleys de cada hui, cuan eran reconegudas per totas parts, y en totas parts feyan respecte las barras d' Aragó. Nostros avis salvaren de las grans tempestas socials y religiosas dels segles obscurs de la força las ventatjas del comer, las flors de las lletras, la santitat de las lleys y lo pendó de la llibertat.

¿Y qu' és avuy, Senyors, qué representa aquest noble certámen, que arroba els nostres esperits sobre el tropoll de las passions politicas, sino un gratíssim record d' aquellas passadas assambleas lliterarias, que

enlluernavan lo mijdia de la França y las montanyas de Catalunya, cuan Tomás de Coucy, Gerard de Normandia y Folch, Comte d' Anjou, reblian d' espant y desolació desde las ciutats amuralladas fins els clautres dels monastiris, y cuan la personalitat humana, nafrada per la ma del feudalisme y reduida ó al silenci ó al torment, ó á la eterna lluita privada, no donava un pas, sens rocegar una cadena, sens plorar en la presó, ó sens malehir en la picota? En aquellas assembleas se respirava al menys l' ayre mes pur de la caballeria, lo felibre entrava sens baixar lo cap en la cambra daurada del Princep, pera fer sentir els arrobaments de l' ánima seua, y glorificar la fe, la patria y l' amor. Allí comanava el geni sots l' imperi de una dama que, remontada al fi á la categoria d' angel de la familia per l' influencia del cristianisme, acullia al trovador en son cant de l' ánima, en son crit de guerra y son himne á la patria y á Deu.

Els jochs florals constituexen l' oasis admirable en las etats de ferro y de las lluitas de la Etat mitja, extenent son esplendor y allunyant las ombas de aquells temps, entre las quals se escoltaren las veus de Abelard, de Aquino, de Lanfranc y de Lull.

Al entrar en Catalunya la brisa embaumada de la poesia Provençal se trasformá en las voras del Llobregat y al aixecar els esguard sobre la garrida terra de Espanya descubri una altra llum, qu' enlluernava desde los murs de Córdoba y s' escoltaren al mateix temps els cants planydors, mes reblits de bravura del felibre catalá en sa dolça melengia y el cant biblich del fill del Orient.

¿Cóm us habian de mancar poetas, Senyors, cuan nostros avis veigeren caminar als heroes d' aquesta

terra y sos germans d' Aragó á las terras glorificadas per Homero, per Leonidas y per Platon, pera fer repetir sobre la Creu de Santa Sophia lo crit de viatgero del nostres conqueridors? ¿Cóm us han de mancar poetas, si cada fulla de la vostra historia es un capitol d' una gran Epopeya dels héroes de la Religió y de la Patria? ¿Cóm us han de mancar poetas, si la vostra activitat comercial é industrial desplega la vida de l' inteligencia, estimulanta en totas las esferas pera donarla vostra energia y vostra perseverancia? Barcelona! Barcelona! Ciutat dels monuments, dels records, de l' historia y de las tradicions; sias sempre la perla preada del Mediterrani, com jo desitjo que Valencia sia la teua germana ben volguda y ben estimada rival, cóm ne era cuan la vostra raça qu' es la nostra, aixecava la cara enfront de las poderosas Genova, Venecia y Amalfi. ¿Cuánta grandesa en la mar, en la terra, en las lleys, en las costums y en la llengua! ¿Quina historia que s' comensa en la figura de Carlo Magno y passa per lo Corpus de sanch y acaba en l' immortal siti de Girona! Escrits están els noms de tants personatjes, mes elevats que els Nibelunchs, y escritas admirables historias que parteixen desde els camps de batalla y acaban en las talladas agullas del venerable Montserrat.

Molt be feu, Senyors del gran Municipi de Barcelona, dignes hereus dels vostres immortals Concellers, de alentar ab vostres premis y ab vostra protecció á aquesta juventut escullida, que s' encarrega de plorar las vostras desgracias, de cantar las vostras glorias y de cridar dels sepulcres de pedra las ombres del vostres avis. Molt be feu, Senyors que formeu la Diputació provincial, record de nostras Generalitats del Regne, en associarvos al Municipi pera conservar

aquesta llengua patria, vigorosa, robusta, abundant y venerable per la seua antigüetat, pera que no s' perdi en la profon turbació de nostre segle y pera guardar lo respecte degut á la memoria dels nostres pares, als héroes de la nostra historia y als genis que brillaren per sa fè y per son talent Molt bé feu també, Senyors que representeu aquí l' autoritat suprema y vosaltres tots los que honreu aquesta festa ab vostra presencia, en contribuir á donar esplendor á aquest acte tan solemne que caracteriza perfectament la gran civilisació del poble Catalá. Tots habeu merescut bé de la patria y de las lletas.

Y vos, Senyora, que vos honreu y nos honreu en aquest acte ab lo titol envetjat de Reina, pero Reina de la Pau, del sentiment y de la inspiració, Reina que ofereix la serenitat del cel de la poesia y de la gloria, y Reina, que reb lo vassallatge del geni entre la armonia dels cants, y vosaltres, Senyoras, que sabeu sentir, que sabeu pregar y que sabeu estimar, y que representeu aquí l' amor de la mare, l' amor de l' esposa y l' amor de la filla; vosaltres sou la font de l' inspiració y del consol, porque vosaltres recordeu lo conjunt de tots los amors recullits y santificats al peu de la creu y sobre el altar sangrient del Calvari. Rebeu de las meuas mans tremolosas l' homenatge de agraïment per haber prestat á nostra reunió l' espléndida atmósfera que rodeja vostra bellesa, fentnos respirar un aura de dolç benestar; persuadidas de que pera l' humanitat y pera els poetes sobre tot, vosaltres sereu sempre la vida, l' consol, la felicitat y l' inspiració.

¡Honra, donchs, als fills predilectes del geni!!!
¡Gloria á Barcelona! ¡Gloria á Catalunya!

HE DIT.

~~~~~

TAULA

	<u>Pàgs.</u>
Acta de la festa, ...	21
Discurs del Excm. Sr. Governador D. Castor Ibañez de Al- decoa.	27
Discurs del Sr. President del Consistori Excm. Sr. D. Antoni Ros de Olano.	31
<u>Memoria del Sr. Secretari D. Joaquim Riera y Bertran. . .</u>	<u>39</u>
<u>L' any mil, de D. Àngel Guimerà. . . . .</u>	<u>59</u>
<u>L' anada á Montserrat, de D. Joseph Franquesa y Gomis. .</u>	<u>65</u>
<u>L' ànima en pena, de D. Anicet de Pagés de Puig. . . .</u>	<u>73</u>
<u>Lo darrer plant d' en Claris, de D. Àngel Guimerà. . . .</u>	<u>79</u>
<u>La batalla del Port, de D. Pere Pi y Parera. . . . .</u>	<u>85</u>
<u>La campana d' Osca, de D. Joseph Martí y Folguera. . . .</u>	<u>99</u>
<u>Romiatje, de D. Àngel Guimerà. . . . .</u>	<u>107</u>
<u>Lo plor de Jeremías, de D. Emili Coca y Collado. . . .</u>	<u>113</u>
<u>A una dona, de D. Anicet de Pagés de Puig. . . . .</u>	<u>119</u>
<u>L' Atlántida, de D. Jascinto Verdaguer. . . . .</u>	<u>127</u>
<u>Discurs de gracias, de D. Vicens Boix. . . . .</u>	<u>232</u>

